

Česká zemědělská univerzita v Praze
Provozně ekonomická fakulta

**Využití dynamické sociometrie při integraci
České republiky do Evropské Unie**

Autor práce: Ing. Pavel Michálek
Školitel: Doc. Ing. Mgr. Zdeňka Pechačová, CSc.
Katedra psychologie

2006 ©

OBSAH

1	ÚVOD.....	3
2	PŘEHLED ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY	6
2.1.	INTEGRAČNÍ PROCES EVROPSKÉ UNIE	6
2.1.1	<i>Proces rozšiřování Evropské unie – východiska, přístupy proces</i>	6
2.1.1.1	Souvislost procesu integrace a procesu rozšiřování	7
2.1.1.2	Fáze rozšiřování ES/EU	8
2.1.1.3	Obecné faktory rozšiřování	9
2.1.1.4	Klasická metoda rozšiřování	9
2.1.2	<i>Specifika východního rozšíření</i>	10
2.1.2.1	Nástroje rozšiřování.....	13
2.1.2.2	Bezprostřední reakce Společenství na změny roku 1989	14
2.1.2.3	Status přidružení	15
2.1.2.4	Realizace strategie rozšíření	16
2.1.2.5	Konvergenční scénáře	24
2.1.3	<i>Česká republika a proces integrace do EU.....</i>	25
2.1.3.1	Vztahy mezi Evropskou unií a Českou republikou	25
2.1.3.2	Pojem ekonomické integrace.....	27
2.1.3.3	Očekávané přínosy integrace ČR do EU	28
2.1.3.4	Ekonomická rizika vstupu do EU na straně ČR	29
2.1.3.5	Obavy členských zemí EU z důsledků rozšíření	29
2.1.4	<i>Výzkumy týkající se vztahů v EU.....</i>	30
2.1.4.1	Výzkum: Skepse členských států k EU a rozšíření.....	30
2.2	SOCIOMETRIE.....	34
2.2.1	<i>Skupina.....</i>	34
2.2.1.1	Vznik skupin.....	35
2.2.1.2	Pojítka a skupina	35
2.2.1.3	Role a pozice ve skupině	37
2.2.1.4	Struktura skupiny	38
2.2.1.5	Vztahy ve skupině	39
2.2.2	<i>Klasická sociometrie</i>	40
2.2.2.1	Sociometrické techniky	43
2.2.2.2	Zpracování sociometrických dat.....	44
2.2.2.3	Sociometrická charakteristika jedince	45
2.2.2.4	Sociogram.....	46
2.2.2.5	Interpretace sociometrických dat	49
2.2.3	<i>Dynamická sociometrie.....</i>	51
2.2.3.1	Matematický aparát	52
2.2.3.2	Fuzzy teorie	52
2.2.3.3	Fuzzy modelování používané v sociologii	54
2.2.3.4	Konstrukce fuzzy modelu.....	56
2.2.3.5	Analýza fuzzy modelu.....	59
2.2.3.6	Pattern recognition.....	61
2.2.3.7	Topologie	62
2.2.3.8	Sociomapa	63
3	CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE	65
3.1	VÝCHODISKA	65
3.2	STANOVENÉ HYPOTÉZY:	65
4	ZVOLENÁ METODIKA ZPRACOVÁNÍ.....	66
4.1	PODKLADOVÉ ÚDAJE K VYTVOŘENÍ SOCIOMAP	66
4.2	CHARAKTERISTIKA SOUBORU	66

4.3	METODY POUŽITÉ V DISERTAČNÍ PRÁCI:	67
4.3.1	<i>Dynamická sociometrie</i>	67
4.3.2	<i>Metoda postupné regrese (Step Wise regression)</i>	68
4.4	METODICKÝ POSTUP.....	70
5	VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE	72
5.1	ANALÝZA SOCIOMAP EVROPSKÉ UNIE.....	72
5.2	ANALÝZA VZTAHŮ V EVROPSKÉ UNII PODLE JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH ZEMÍ.....	76
5.2.1	<i>Postavení Belgie</i>	76
5.2.2	<i>Postavení České republiky</i>	79
5.2.3	<i>Postavení Dánska</i>	82
5.2.4	<i>Postavení Estonska</i>	85
5.2.5	<i>Postavení Finska</i>	88
5.2.6	<i>Postavení Francie</i>	91
5.2.7	<i>Postavení Írska</i>	94
5.2.8	<i>Postavení Itálie</i>	97
5.2.9	<i>Postavení Kypru</i>	100
5.2.10	<i>Postavení Litvy</i>	102
5.2.11	<i>Postavení Lotyšska</i>	105
5.2.12	<i>Postavení Lucemburska</i>	108
5.2.13	<i>Postavení Maďarska</i>	111
5.2.14	<i>Postavení Malty</i>	114
5.2.15	<i>Postavení Německa</i>	117
5.2.16	<i>Postavení Nizozemska</i>	120
5.2.17	<i>Postavení Polska</i>	123
5.2.18	<i>Postavení Portugalska</i>	126
5.2.19	<i>Postavení Rakouska</i>	129
5.2.20	<i>Postavení Řecka</i>	132
5.2.21	<i>Postavení Slovenska</i>	135
5.2.22	<i>Postavení Slovinska</i>	138
5.2.23	<i>Postavení Španělska</i>	141
5.2.24	<i>Postavení Švédska</i>	144
5.2.25	<i>Postavení Velké Británie</i>	147
5.3	SOCIOMAPA ZEMÍ VSTUPUJÍCÍCH DO EVROPSKÉ UNIE V ROCE 2004	150
5.4	REDUKCE SOCIOMAPY EVROPSKÉ UNIE O STÁTY STŘEDOVÉHO USKUPENÍ	153
6	DISKUSE	156
7	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ DISERTAČNÍ PRÁCE	162
7.1	ZÁVĚRY VZTAHUJÍCÍ SE K VYMEZENÝM HYPOTÉZÁM	163
7.2	TEORETICKÝ PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE	164
7.3	VYUŽITÍ POZNATKŮ DISERTAČNÍ PRÁCE V PRAXI.....	165
8	SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY	167
9	PŘÍLOHY	172

1 ÚVOD

Rozšiřování Evropské unie je jedním z nejaktuálnějších celoevropských politických témat posledního desetiletí. Rozšiřování EU je fenoménem, který je s vývojem Evropského společenství a později Unie neodmyslitelně spojen. Proces evropské integrace je opakovaně provázen rozšiřováním EU a dalekosáhle formován nejen samotným aktem rozšíření, ale i všemi souvislostmi a aspekty, jež každé rozšiřování provázejí.

Hloubka a rozsah integrace Evropských společenství jsou do značné míry určující pro charakter vztahů se zeměmi, které usilují o začlenění do složitého systému unie. To je dáno zejména tím, že každé rozšíření Společenství dosud vždy představovalo narušení poměrně křehkého konsensu ohledně poměru sil zastoupených v rámci jeho institucí. Hledání rovnováhy mezi prohlubováním integrace a rozšiřováním bylo pro Společenství vždy fundamentální otázkou, a i když bylo v určitých obdobích považováno rozšiřování za nevyhnutelné, dominantní členové Společenství preferovali především prohlubování jako vitální variantu z hlediska udržení původní podoby integrace. K rozšiřování docházelo proto pokaždé pouze tehdy, když rizika rozmělnění integrace v rámci Společenství byla minimalizována napojením rozšiřování na nové projekty prohlubující sjednocení a požadavkem ujištění ze strany budoucích členů, že bezvýhradně ctí cíle a hodnoty evropské integrace.

Míra rizik spojená s výhledem na možné tzv. východní rozšíření o země střední a východní Evropy byla pro společenství po roce 1989 skutečně nebývalá. Značná rizika ostatně existovala i pro země střední a východní Evropy, které se ocitly na počátku transformace. Proto, i přes entuziasmus spojený s pádem bipolárního uspořádání v Evropě, jenž byl zásadním podnětem pro snahu o začlenění zemí střední a východní Evropy do struktur Společenství, nemohla být tato hospodářská, bezpečnostní a politická rizika na obou stranách překonána, aniž by nebyly vážně ohroženy cíle integračních snah.

Složitost celého východního rozšíření je dobře doložitelná na té skutečnosti, že až po patnácti letech úvah i konkrétních kroků a zřetelném

pokroku mnoha zemí v předvstupním vyjednávání bylo jasné, které země dospějí k onomu finálnímu bodu, kterým byl vstup do EU. Unie vytvořila v případě východního rozšíření speciální postup, který se jen rámcově podobal metodám použitým v předcházejících rozšíření.

Evropská unie se během posledních patnácti let stala pro Českou republiku nejvýznamnějším obchodním partnerem, největším investorem a ČR sdílí s členskými zeměmi EU nejdelší část své státní hranice. Vstup Československa a poté ČR do Společenství byl od listopadu 1989 pociťován velkou většinou české společnosti jako historicky nutný krok symbolizující konečné a nezvratné vymanění se z dědictví komunistického režimu.

Česká republika chápe Evropskou unii jako silný subjekt, který celosvětově hraje významnou roli. Evropská unie je jedinečný, otevřený projekt, který uspěl při zajišťování svých základních cílů – trvalého míru, stability a prosperity na evropském kontinentě. A to vše na základě modelu sociálně tržního hospodářství. Neustálé změny vnitřních a vnějších podmínek budou před Unii i nadále stavět nové výzvy, kterým bude muset čelit. S výzvami na počátku nového tisíciletí je možné se se zdarem vypořádat pouze tehdy, pokud Evropa bude silná, a to nejen ekonomicky, ale i politicky.

Pro snazší orientaci v problematice integrace České republiky do Evropské unie je v disertační práci využita moderní metoda mapování vztahů v libovolné skupině označovaná termínem dynamická sociometrie.

Dynamická sociometrie, nebo-li sociomapování je soubor metod, který umožňuje analýzu vztahu mezi prvky určitého systému (objekty či subjekty), přičemž jsou tyto vztahy tvořeny řadou dílčích vazeb.

Pro jednotlivé úrovně dat lze získat grafickou verzi informací, která má podobu mapy. Nazýváme ji sociomapou. Tato mapa uchovává informaci o vzájemné blízkosti či vzdálenosti jednotlivých prvků, o jejich konfiguracích, ale i o některých informacích kvalitativního charakteru. Podobá se topografické mapě.

Sociomapování umožňuje také postižení průběžných změn. Velká podobnost je zde se synoptickými mapami než s mapami geografickými.

Možnost kontinuálního snímání dat často umožňuje i krátkodobou predikci dalšího vývoje.

Dosud se sociomapping nejčastěji uplatňovalo při analýze vztahů v malých sociálních skupinách. Pro rozbor vztahů v makroskupině, kam Evropská unie patří, je používáno poprvé.

Vytvořené sociomapy vztahu České republiky a členských států EU umožňují nalezení kritických míst, možných ohrožení ve vyjednávání s ostatními členy a naopak způsoby řešení problémů vzniklých mezi ČR a členskými státy EU. Poskytují informace, z kterých lze jasně definovat vůdce Společenství, tedy stát nebo skupinu států s největším vlivem při rozhodování o dění uvnitř Unie i navenek. Výsledné informace jsou též použity pro předpověď dalšího vývoje vztahů ČR a EU.

2 PŘEHLED ŘEŠENÉ PROBLEMATIKY

2.1. INTEGRAČNÍ PROCES EVROPSKÉ UNIE

2.1.1 Proces rozšiřování Evropské unie – východiska, přístupy proces

Přestože je rozšiřování a integrace nových členských států Evropské unie jedním z aktuálních celoevropských politických témat současnosti, je rozšiřování fenoménem, který je s vývojem Evropských společenství a později Evropské unie neodmyslitelně spojen. Proces evropské integrace je opakovaně provázen (dotvářen) rozšiřováním ES/EU a dalekosáhle formován nejen samotným aktem rozšíření, ale i všemi souvislostmi a aspekty, jež každé rozšiřování provázejí (Fiala, Pitrová, 2001).

V obecném smyslu můžeme rozlišit tři navzájem různým způsobem propojené formy rozšiřování prostoru, politického a ekonomického vlivu a mocenských vazeb ES/EU.

- a) V nejužším a současně nejobvyklejším smyslu se rozšiřováním chápe zvyšování počtu plnoprávných členů ES/EU. Rozšiřování o plnoprávné členy přirozeně mělo a má na vnitřní chod Společenství nejvýznamnější dopad.
- b) Již méně obvyklou možností použití pojmu rozšiřování je zvyšování počtu asociovaných členů. Uzavření asociačních dohod je často přípravou na budoucí členství v EU, ale v žádném případě neplatí, že asociované členství slouží výhradně k tomuto účelu. Rozšiřování asociovaných členů může mít za cíl vytvoření zvláštních vazeb se zeměmi v sousedství předpokládaného nebo již existujícího prostoru EU nebo může sehrávat roli určité kompenzace pro státy usilující o členství, u nichž ovšem není ani v dlouhodobé perspektivě přijetí do EU pravděpodobné.
- c) Pojem rozšiřování bývá také někdy používán v kontextu rozvíjení speciálních bilaterálních smluv nebo dohod se skupinou zemí, jejichž cílem je posílení regionálního nebo globálního vlivu společenství (tato forma rozšiřování zahrnuje například zvláštní vztahy s Ruskem, dohody s africkými zeměmi a podobně).

(Černoch, 2003; Fiala, Pitrová, 2001; Wilson, Dussen, 1995).

2.1.1.1 Souvislost procesu integrace a procesu rozšiřování

Stejně jako je fenomén rozšiřování neodmyslitelnou součástí vývoje EU, je jeho důležitým konstitutivním prvkem postupující úsilí o prohlubování evropské integrace. Pro Evropská společenství a později i Evropskou unii jsou charakteristické dva souběžně probíhající procesy, proces prohlubování integrace a proces rozšiřování. Tyto procesy ovšem není možno pojímat jako kontinuální a kvalitativní rozvoj, ale jako velmi komplikované a mnoha faktory ovlivňované formy vývoje, jejichž dynamika je proměnlivá a osciluje od rychlého rozvoje až ke stagnaci či regresi. Důležité je, že oba procesy se vyznačují určitým stupněm vzájemného propojení a závislosti. Jsou navzájem provázány, přičemž míra provázanosti se liší v různých historických obdobích. Obecně platí, že charakter procesu rozšiřování je vždy závislý na stupni prohlubování vnitřní integrace, že tedy stupeň prohlubování vnitřní integrace ovlivňuje charakter rozšiřování. Současně je také možné konstatovat, že každé rozšíření má zpětný vliv na další vývoj procesu integrace, přičemž účinky jednotlivých rozšíření nejsou stejné. Rozšíření se ve svých důsledcích může stát brzdicím elementem, v jiném případě se může jednat o prvek, který vytváří možnost nebo dokonce nutnost integraci prohloubit nebo proces integrace modifikovat (Pajas, Rossiter, 2001).

Rozšiřování EU ale není proces, který by bylo možno pozorovat a hodnotit pouze na základě jeho formálních aspektů. Nejsou zde jasné daná, jednou provždy formulovaná pravidla. Něco takového je nemožné už proto, že se liší jednotlivé země nebo skupiny zemí, které k ES respektive k EU přistupovaly a přistupují. Příčinu měnících se pravidel a požadavků je nutno vidět i v tom, že proces rozšiřování závisí na procesu integrace. Především závisí na stupni integrace, to znamená, že každé rozšiřování EU je svým rozsahem a charakterem než jiné ostatní, protože se odehrává v odlišných podmínkách. Rozšiřování je tedy proces, pro nějž je důležitá jeho historická dimenze, jeho dějinná podmíněnost. Je to proces, který je vždy spojen s určitým historickým okamžikem, stávající geopolitickou situací, jiným stupněm vývoje společenských evropských struktur a stavem vnitřní integrace, a proto ho není možno

popisovat v obecných sociálně vědních nebo právních kategoriích (Fiala, Pitrová, 2001).

2.1.1.2 Fáze rozšiřování ES/EU

Rozšíření, kterým dosud EU prošla, můžeme rozdělit do několika stupňů či fází, které bývají také nepřesně označovány jako „vlny“.

Tento výraz je však spíše zavádějící, protože nevystihuje povahu historických událostí, které má vyjádřit. Důsledně řízený proces rozšiřování s jasně definovanými subjekty a přesnými pravidly ve většině případů postrádá příznaky spontaneity a opakovaného nárazu, které lze u fenoménů označovaných jako „vlna“ očekávat. Toto označení lze pouze považovat za vyjádření skutečnost, že Společenství preferuje přijímání skupin zemí a nikoliv separátní vstup kandidátského státu (Pinder, 1993).

Historická skutečnost prostorového rozšiřování ES/EU je jednoduchá: v roce 1973 přistoupily ke společenství Velká Británie, Irsko a Dánsko, roku 1981 Řecko, o pět let později bylo přijato Španělsko a Portugalsko a v roce 1995 se plnoprávnými členy EU staly Finsko, Švédsko a Rakousko (Pitrová, 1999).

Budeme-li chtít na procesy rozšiřování pohlížet analyticky a více zohledňovat skutečný průběh a politické účinky rozšiřování, pak můžeme hovořit o pěti fázích integračního procesu.

V integračním vývoji poválečné Evropy jsou charakteristické tyto vývojové etapy:

- a) etapa integračních východisek formovaných výsledky druhé světové války (1945-1950),
- b) etapa ekonomického a sociálního rozvoje a integrační dynamiky (1951-1973),
- c) etapa stagnace integračního procesu a strukturálních krizí (1974-1985),
- d) etapa oživení integrační dynamiky a rozšíření teritoriálního rozměru (1986-1992),
- e) etapa formování Evropské hospodářské, měnové a politické unie (1993) (Svatoš, 1999).

2.1.1.3 Obecné faktory rozšiřování

Do roku 2004 realizovaná rozšiřování ES/EU vykazovala některé společné rysy a přes všechny rozdíly bylo možné odvodit určitý model rozšiřování. Hovořilo se o „klasické metodě rozšiřování“. Tento soubor postupů, který do značné míry určoval vlastní podobu přístupového vyjednávání. Souhrn pravidel vytvořený pro účely integračního procesu vždy obstál před nároky, které na něj byly kladeny poměrně značnou frekvencí žádostí o členství. Umožňoval relativně bezproblémové začlenění vybraných kandidátů, přičemž ani ty ostatní a priori nevylučoval. To platilo ještě bezprostředně po pádu železné opony, kdy bylo uskutečněno rozšíření podle klasické metody. S výhledem na rozšíření o země Středovýchodní Evropy tento model nemohl sám o sobě obstát (Mc Allister, 1997).

2.1.1.4 Klasická metoda rozšiřování

Mezi formální náležitosti vstupu podle klasické metody rozšiřování patří žádost země o vstup, která je adresována Radě EU. Ta ji konzultuje s Komisí EU, která nakonec vydá své stanovisko týkající se připravenosti kandidáta na členství ve Společenství. To je nutný předpoklad k zahájení negociace (Burgess, 1992).

Pro klasickou metodu rozšiřování jsou charakteristické principy, které lze shrnout následovně:

- a) žadatel o členství musí bezvýhradně přijmout *acquis communautaire* v plném rozsahu a bez trvalých výjimek. To s sebou přináší nutnost akceptovat legislativu společenství v souladu s primárním právem a výsledky rozhodovací praxe Evropského soudního dvora a mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členskými zeměmi, které se týkají aktivit Společenství.
- b) jednání o přístupu je zaměřeno výhradně na problémy žadatele ohledně přijímání *acquis*. Proces přizpůsobování je zaměřen na časově omezené období, určené datem, ke kterému budou recipročně odstraněna omezení ve vztazích obou stran, a ke kterému dojde k harmonizaci právních předpisů. Závazky z tohoto jednání mohou modifikovat postavení žadatele před vstupem dočasným odchýlením se od zájmů

- tak, aby byla snížena rizika přístupu, a s příslibem, že své zájmy bude moci účinně uplatňovat až po vstupu a začlenění do institucionálního rámce Společenství. Tato předvstupní ujednání nemohou žádným způsobem ovlivnit následnou pozici kandidátské země Společenství.
- c) nárůst diverzity problémů, které nové rozšiřování vždy přináší, je překonáváno spíše než reformou původních nástrojů, tvorbou nástrojů nových, jež dokáží překlenout deficit těch původních.
 - d) nové členské státy jsou přijímány do institucionálního rámce Společenství s omezením jejich možnosti ovlivnit svou budoucí pozici ve Společenství během předvstupního vyjednávání. rozšíření s sebou přináší otázky nového poměru rozdělení sil v orgánech Společenství, což je vždy velmi citlivým tématem, zejména z hlediska poměru malých a velkých zemí, blokační menšiny rozhodování a tak dále.
 - e) společenství upřednostňuje vyjednávání se skupinou zemí žádající o členství (nikoliv tedy s jednotlivými zeměmi), což umožňuje značnou racionalizaci procesu jednání spolu s ekonomickými úsporami. Tato vazba však bývá nevýhodná pro některé menší kandidátské země, které mají při vyjednávání méně problémů a musí čekat na vyřešení sporů jiných zemí. Z hlediska průběhu vyjednávání jsou též významné vazby jednotlivých zemí uvnitř skupiny, kdy je jedna z nich, z pohledu aktivity při vyjednávání, považována za vůdčí (leader) a ostatní ji při vyjednávání následují (followers).
 - f) v důsledku toho, že proces rozšiřování ovládá zásada konsensu všech členských zemí, bývá vyjednávání o přístupu předmětem střetů o prosazení dílčích zájmů členských zemí. Klasickým příkladem mohou být otázky společné politiky rybolovu či zemědělství, což jsou politicky i finančně citlivé oblasti Společenství (Preston, 1997; Hallstein, 1972; Bartrand, Michalsky, 1999).

2.1.2 Specifika východního rozšíření

Východní rozšíření EU je po kvalitativní a kvantitativní stránce zcela nesrovnatelné s předcházejícími fázemi rozšíření EU. Tomu odpovídala i doba po níž bylo východní rozšíření připravováno a realizováno. Unie vytvořila v případě východního rozšíření speciální

postup, který se jen rámcově podobal metodám použitým v předcházejících rozšíření. Nutnost specifického postupu byla dána především dvěma následujícími faktory.

Prvním z nich byla skutečnost, že se v devadesátých letech zintenzivnil proces integrace EU, který byl doprovázen snahou o stále hlubší politické a ekonomické propojení a jehož viditelným symbolem bylo přijetí jednotné evropské měny, posun ve vývoji Společné zahraniční a bezpečnostní politik. Toto úsilí bylo provázeno řadou problémů a nejistot, které se týkaly především toho, kterým směrem a s jakou intenzitou se má EU dále rozvíjet. V pozadí této otázky stál mnohem závažnější problém: nebyl totiž zřejmý cíl, ke kterému má evropská integrace dospět. Absence společně sdílené cílové představy (například federální Evropa nebo úzká spolupráce národních celků) měla samozřejmě značný vliv na proces přibližování a vstup zemí středovýchodní Evropy, protože na budoucím obrazu sjednocené Evropy byl do značné míry závislý počet zemí, které mohly být přijaty i důslednost, se kterou se požadovalo splnění všech předběžně stanovených podmínek (Fiala, Pitrová, 2001; Burgess 1991).

Druhým problémem byl charakter přistupujících zemí. Přestože mezi nimi existovaly výrazné rozdíly v historicko-kulturních tradicích, v sociální a ekonomické struktuře, ve velikosti a geopolitickém postavení, měly, s výjimkou Malty a Kypru, jedno společné. V důsledku desetiletí trvajícího období komunistické diktatury neměly v roce 1989 tyto země ani fungující demokratické instituce, ale ani alespoň částečně fungující tržní ekonomiku. Tato skutečnost představovala podstatný rozdíl proti zemím jako byly Španělsko, Portugalsko či Řecko, které přistupovaly v osmdesátých letech poté, co se v předcházejícím desetiletí zbavily autoritativních režimů.

Proces východního rozšiřování měl některé podstatné charakteristiky, které je nutné při jeho popisu zohlednit. Uvedme alespoň několik klíčových faktorů, které tvořily specifický rámec východního rozšíření.

Především to byla skutečnost, že se celý proces přibližování a přistupování vyznačoval výraznou asymetričností v pozicích a rolích

jednotlivých politických aktérů. Tím, kdo jednoznačně určoval scénář rozšiřování, termíny a podmínky byla EU, respektive to byly dosavadní členské státy. Přestože na tento postup bylo možné pohlížet jako na oprávněný a v logice procesu rozšiřování jako jediný možný, představovala jeho aplikace v politickém smyslu pro většinu kandidátských zemí problém. Ten byl dán negativními historickými zkušenostmi středoevropských a východoevropských zemí, které vychýlily svou politickou kulturu mnohých z nich k zvýšené citlivosti na jakékoli zvnějšku dané podmínky.

Dalším faktorem byl značný rozsah příprav, které musela každá kandidátská země ze střední a východní Evropy realizovat. Bylo totiž nezbytné přizpůsobit se požadavkům EU v právní, ekonomické a politické oblasti v rozsahu, který znamenal provést zásadní reformy. Jednalo se o velmi složitý a mnohdy i zdoluhavý proces, který vyvolával v kandidátských zemích určité napětí a nebyl pro ně ani technicky, ani politicky snadno zvládnutelný.

Přestože to byla EU, která jednostranně určovala pravidla a současně soubor podmínek pro vstup, sama jako jejich tvůrce musela projít specifickými úkoly ve formě realizace nezbytných reforem, aby mohla přijmout nové členy. Je tedy možné konstatovat, že v oblasti přizpůsobování probíhaly dva souběžné procesy: nejen, že se kandidátské země připravovaly na vstup podle pravidel EU, ale současně sama EU procházela reformou, která měla za cíl učinit ji schopnou pro přijetí kandidátských zemí. Důvody byly zřejmé. EU měla v řadě směrů stále strukturu, která odpovídala původnímu počtu šesti členů, a jež nebyla z funkcionálního a legitimačního hlediska optimální ani pro stávajících patnáct členských zemí. Nezbytnou podmínkou přijetí nových členů byla také transformace financování Společenství, reforma stávajících politik včetně přehodnocení principů regionální politiky a v neposlední řadě stabilizace již realizovaných kroků, jako například zavedení společné měny euro (Fiala, Pitrová, 2001; Barták, 2000; Weidenfeld, Wessels, 1997).

2.1.2.1 Nástroje rozšiřování

Typy nástrojů, které v průběhu realizace vztahů mezi zeměmi střední a východní Evropy a Společenstvím během devadesátých let uplatnily, pokrývají škálu od finanční a technické pomoci v rámci různých typů programů rozvoje, přes nástroje, které formulovaly právní a politické závazky obou stran ve vztazích předvstupní strategie, až po nástroje v podobě institucí a pravidel určujících jejich pravomoc, působnost a způsob jednání. Jejich specifická charakteristika bude popisována v kontextu realizace vztahů mezi Společenstvím a zeměmi střední a východní Evropy.

Vzhledem k nefunkčnosti klasické metody rozšiřování Společenství, zejména v nutnosti budování a konsolidace tržního hospodářství a demokracie v zemích střední a východní Evropy bylo nutné vyvinout další nástroje, které by umožnily navázat užší vztahy Společenství se zeměmi střední a východní Evropy tak, aby došlo k co nejrychlejší ekonomické a politické konsolidaci regionu (Bartrand, Michalsky, 1999).

Prostředky, které Společenství při procesu přípravy zemí střední a východní Evropy na členství uplatňovalo, doplnilo o klasickou metodu rozšiřování nebo z jejích základů vycházelo. Tak jak jednotlivé nástroje v průběhu vývoje vztahu mezi Společenstvím a zeměmi střední a východní Evropy postupně vznikaly, působily vždy ve vzájemných vazbách. Stejně komplexně, jako bylo třeba řešit problémy s přijímáním závazků předpokládajících členství.

Nástroje úpravy vzájemných vztahů Společenství a zemí střední a východní Evropy se utvářely ve třech fázích. Nejdříve vznikly ty, které úzce souvisely s bezprostřední reakcí Společenství na geopolitické změny v zemích střední a východní Evropy, dále ty, které vedly k získání statutu přidružení s jeho institucionálním rámcem a nakonec ty, které se uplatnily při samotné realizaci předvstupní strategie, a to do započetí vyjednávání se všemi zeměmi střední a východní Evropy v roce 2000 (Fiala, Pitrová 2001).

2.1.2.2 Bezprostřední reakce Společenství na změny roku 1989

Přesto, že již před rokem 1989 existovaly určité minimální kontakty mezi Společenstvím a některými zeměmi střední a východní Evropy, bylo Společenství náhlým vývojem ve střední a východní Evropě značně zaskočeno a konkrétní nástroje a plány navázání širších vazeb s touto oblastí vznikaly postupně.

Za tím účelem byla vytvořena organizace pod názvem G24, která koordinovala především finanční pomoc členských zemí. Další reakcí bylo vytvoření Evropské banky pro obnovu a rozvoj, jež měla podporovat rozvojové programy v související s bezprostředními potřebami transformačního úsilí v oblasti střední a východní Evropy. Vedle otevření rozvojových programů Společenství byl ještě v prosinci 1989 založen grantový program Pomoc při hospodářské obnově Polska a Maďarska (Poland and Hungary Assistance for Economic Restructuring Programme – PHARE). Později byla jeho působnost rozšířena i na ostatní země střední a východní Evropy. V roce 1990 bylo na tento program vyčleněno ze strany Společenství 500 miliard ECU a v roce 1991 775 miliard ECU.

Tato opatření nabízela pouze dílčí rozvojovou pomoc v konkrétních oblastech potřeb transformace a neaspirovala na komplexní a systémové působení. Proto se též pod vlivem okolností a potřeb počátků transformace nejvíce hospodářsky postižených zemí objevila myšlenka na analogii s Marshallovým plánem. Nedostatek politické vůle na straně zemí sdružených v G24 této myšlence nepřál.

V oblasti rozvoje obchodních a hospodářských vztahů některé země střední a východní Evropy již navazovaly na existující smlouvy se zeměmi Společenství, jejichž uzavření umožnil na konci osmdesátých let postupný úpadek jejich režimů. Hlavními závazky těchto smluv bylo postupné uvolňování obchodních bariér v souladu s požadavky protokolů Všeobecné dohody o clech a obchodu, GATT. Tyto dohody však stále obsahovaly mnoho protekcionistických opatření, která měla bránit rizikům spojeným s rychlým otevíráním trhů zemí střední a východní Evropy konkurenci z vyspělých tržních ekonomik Společenství na straně jedné, a která měla naopak chránit Společenství před tlaky působení dumpingových cen některých komodit ze zemí střední a východní Evropy na straně druhé.

Značnou rezervovanost Společenství vůči problémům transformačního úsilí zemí střední a východní Evropy oproti původnímu očekávání po roce 1989 podpořila zkušenost Společenství s nákladným a ne příliš kladně hodnoceným průběhem opětovného sjednocení Německa 3. října 1990, které ve svém důsledku znamenalo první východní rozšíření, a které na sebe vázalo značnou část hospodářských a politických nákladů.

Bezprostřední reakci Společenství na počátek vývoje transformačního procesu v zemích střední a východní Evropy tak můžeme charakterizovat dominancí finanční a technické pomoci ve prospěch států SVE, ale i značným důrazem na ochrannou funkci nástrojů liberalizace obchodu výrazně v rozporu se zájmy zemí střední a východní Evropy, především u tak zvaných citlivých komodit (textil, zemědělské výrobky, uhlí, ocel).

Bylo nutné hledat další formy vztahů, které by zaručovaly rozsáhlejší a efektivnější navázání kontaktů mezi Společenstvím a zeměmi střední a východní Evropy, přičemž byl zvolen prostředek nově definovaného statusu přidružení (Mayhew, 1998; Pinder, 1993).

2.1.2.3 Status přidružení

Asociace (též přidružení) je privilegovaný vztah Společenství k jinému subjektu, přičemž jeho význam je poměrně široký (Svoboda, 1999).

Vůči zemím střední a východní Evropy byl tento vztah realizován v podobě Evropských dohod o přidružení, které se vyznačovaly obecnými znaky asociačních dohod (podíl na některých cílech Společenství bez interního vztahu ke Společenství, dlouhodobost smluv a asymetrie). Dále obsahovala též specifika, jež byla projevem skutečnosti, že tyto dohody byly sjednány jako dohody o přidružení „druhé generace“, tedy že byly sjednány se zeměmi na počátku jejich transformačního procesu.

Asociační dohody se přes svůj nesporný význam na počátku transformačního období v první polovině devadesátých let netýkaly bezprostředně samotného rozšiřování, ale sloužily především jako nástroj navázání užšího hospodářského a politického vztahu mezi Společenstvím

a zeměmi střední a východní Evropy a následně k jeho postupnému prohlubování (Preston, 1997).

2.1.2.4 Realizace strategie rozšíření

Omezení evropských dohod spočívající především v rozsáhlém tržním protekcionismu ve vztahu obou stran a v bilaterálním pojetí politického dialogu vedla záhy ke značné nespokojenosti zemí střední a východní Evropy z navázaného vztahu se Společenstvím. Proto bylo třeba dalšího posunu v rozvoji vzájemných vztahů, přičemž se hlavním cílem pro země střední a východní Evropy postupně stávalo plnohodnotné členství ve Společenství (Preston, 1997).

Samotnou otázkou rozšíření se Společenství začalo zabývat až na zasedání Evropské rady v Lisabonu 26. – 27. června 1992, kde se poprvé vyslovalo k možnosti přistoupení zemí střední a východní Evropy v tom smyslu, že bude podporovat jejich úsilí k přípravě na přistoupení. Společenství se zde též vyslovalo pro nutnost přizpůsobení právních řádů žadatelů s *acquis*, spolu s přijetím dalších společných cílů Společenství například Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (Mayhew, 1998).

Jednání Evropské rady v Kodani (1993)

Samotný závazek rozšíření byl však ze strany Společenství formulován až na zasedání Evropské rady v Kodani 21. – 22. června 1993. Hlavy členských zemí se zde shodly na tom, že země, které si to přejí, se mohou stát členy Společenství. Samotné přijetí by se mělo konat tak brzy, jak budou žadatelské země schopny přijmout závazky členství splněním požadovaných hospodářských a politických podmínek. Výslovné uznání možnosti členství přidružených zemí bylo rozhodujícím politickým posunem, který byl vnímán jako upřednostnění celoevropské stability před bezprostředními integračními zájmy stávajících členů. Kodaňský summit tímto rozhodnutím současně opět uvedl možnost praktického užití klasické metody rozšiřování na přijímání přidružených zemí střední a východní Evropy (Preston, 1997).

Důležitým výsledkem jednání v Kodani bylo též rozhodnutí o tom, že je nutné přidružené země zapojit do mnohostranné diskuse. Summit též

učinil posun v účelu programu PHARE, když namísto dosud výlučné rozvojové pomoci vyčlenil jeho určitou část také na podporu infrastruktury přidružených zemí, což byl další projev v záměru budoucího rozšíření. Značný prvek nejistoty v procesu k budoucímu přistoupení však stále představovala skutečnost, že tento proces nebyl nijak časově omezen (Mayhew, 1998).

Základ předvstupní strategie v Essenu (1994)

Další pokrok ve formulaci strategie rozšíření znamenal jednání Evropské rady v Essenu 9. – 10. prosince 1994, jehož cílem byla příprava plánu na přistoupení v oblasti vnitřního trhu Společenství.

Klíčové oblasti při přípravě vnitřního trhu představovaly:

- a) soutěžní politika,
- b) kontrola státní pomoci,
- c) přijímání *acquis* vnitřního trhu.

K podpoře soutěžní politiky Společenství přislíbilo vytvoření nových programů. V oblasti kontroly státní pomoci tato strategie pověřila Komisi EU k tomu, aby asistovala zemím střední a východní Evropy při jejich tvorbě programů státní pomoci. Za nejproblematictější ze tří oblastí týkajících se vnitřního trhu bylo považováno sbližování právní úpravy. Za tím účelem byla Komise EU pověřena zpracováním dokumentu, který by přidruženým zemím ukázal, které konkrétní předpisy mají být harmonizovány s úpravou Společenství.

Jednání v Essenu určilo pro realizaci založené strategie rozšiřování čtyři nástroje: 1. Evropské dohody, 2. strukturovaný dialog, 3. program PHARE a 4. Bílou knihu o pravidlech přistupování k vnitřnímu trhu (Mayhew, 1998).

Nově byl vytvořen nástroj strukturovaného dialogu. Asociované země získaly právo účastnit se pravidelných mnohostranných setkání s členskými státy na nejvyšší úrovni (Evropská rada) a ministerské úrovni (Rada) s cílem užší spolupráce v oblastech druhého a třetího pilíře smluvního rámce Evropské unie. Přes nutnost mnohostranného jednání na nejvyšší úrovni byl praktický význam tohoto nástroje jednání

pro nízkou vyjednávací kompetenci ministrů přidružených zemí zpochybňován a později i nahrazen (Witzová, 1999).

Jednání Evropské rady v Cannes (1995)

Zasedání Evropské rady 26. – 27. června 1995 v Cannes přijalo z hlediska nástrojů Společenství dvě rozhodnutí. První z nich představovala sestavení střednědobého rozpočtového plánu Společenství pro podporu předvstupní strategie vůči zemím SVE, a tím druhým bylo přijetí dokumentu Příprava přidružených zemí střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu (Bílá kniha) (Preston, 1997).

Bílá kniha definovala klíčové oblasti v rámci vnitřního trhu a určovala priority harmonizace jejich právní úpravy. Cílem tohoto dokumentu bylo ukázat zemím střední a východní Evropy, které oblasti práva je potřeba pro úspěšnou integraci v oblasti vnitřního trhu harmonizovat. Bílá kniha identifikovala opatření, která bylo nutné pro harmonizaci politik v rámci vnitřního trhu učinit, popisovala administrativní a technické struktury, které musí být zajištěny pro efektivní aplikaci a vynucování legislativy a navrhovala, jakým způsobem může být co nejefektivněji využita technická pomoc Společenství. Bílá kniha neobsahovala žádný časový rozvrh pro dosažení cíle přizpůsobení, stejně jako neobsahovala žádnou jinou formu kvantifikovatelného měřítko, podle kterého bylo možno průběh přizpůsobování legislativy posuzovat. Společenství neurčilo ani konkrétní hodnotící kritéria, po jejichž dosažení bylo možné začít s plným přístupovým vyjednáváním (Dinan, 1998).

Jednání Evropské rady v Amsterdamu a Agenda 2000 (1997)

Na zasedání Evropské rady v Amsterdamu 16. – 17. června 1997 vydala Komise EU dokument, nazvaný Agenda 2000, který zahrnoval mimo jiné finanční rozpočet Společenství na období 2000-2006. V souvislosti s tímto finančním rozpočtem byly navrženy nové programy podpory. Stávající program PHARE byl rozdělen na dvě části, z nichž jedna směřuje k podpoře institucí v dané zemi (30%) a druhá část je určena k investiční podpoře (70%). Dále byly navrženy dva nové programy rozvoje: první, zaměřený na zlepšení životního prostředí

a dopravních sítí v rámci tak zvaných transevropských koridorů (ISPA) a druhý, poskytující finanční oporu zemědělství a venkovu (SAPERD). Tyto programy, které odpovídaly fungování strukturálních fondů, umožňovaly, aby se o jejich konkrétním určení rozhodovalo v samotných kandidátských zemích v rámci národních agentur. Ty měly plnit roli prostředníka při jejich přidělování. I když rozsah prostředků na tyto programy zdaleka nedosahoval objemů strukturálních fondů Společenství, analogický způsob fungování měl pro subjekty v zemích, kterým byl určen, význam též v tom, že se mohly naučit jejich efektivnímu využívání.

Komise v rámci Agendy 2000 současně předložila pro všechny země SVE svá avis, a to na podkladě kodaňských kritérií. Dále navrhla započítí vyjednávání s tak zvanou první vlnou nejvyspělejších zemí (Česká republika, Estonsko, Kypr, Maďarsko, Polsko, Slovinsko).

Avis vyjadřovala stanovisko Společenství vůči zemím střední a východní Evropy a upozorňovala na jejich největší slabiny z ekonomického, institucionálního a administrativního hlediska. Obsah těchto dokumentů se soustředil především na soulad právních řádů zemí střední a východní Evropy s *acquis* a na vyčtení nejproblematictějších oblastí žadatelů, na něž bylo nutné klást při další přípravě na členství největší důraz. Skutečnost, že avis nepředstavovala definitivní hodnocení kandidátské země z hlediska její připravenosti na vstup před začátkem vstupního vyjednávání, výrazně modifikovala klasickou metodu rozšiřování. Společenství se prostřednictvím ročních hodnotících zpráv snažilo o další dlouhodobé působení na proces přípravy v kandidátských zemích. To umožňovalo reagovat na problémy, které byly spojeny s nepředpověditelným procesem transformace v zemích SVE (Mayhew, 1998).

Jednání summitu v Lucemburku (1997)

Na jednání Evropské rady v Lucemburku 12. – 13. prosince 1997 bylo přijato rozhodnutí o zahájení vyjednávání s první vlnou kandidátských zemí, které byly vybrány na návrh Komise EU po zpracování avis. K samotnému formálnímu otevření negociace s první

vlnou došlo 31. března 1998. Současně se tak ze zbývajících zemí střední a východní Evropy utvořila tak zvaná druhá vlna (Mayhew, 1998).

Jednání v Lucemburku přineslo též dohodu o utvoření posílené předvstupní strategie. Ta z původních čtyř nástrojů předvstupní strategie vypustila strukturovaný dialog a nahradila jej Evropskou konferencí. Bylo vytvořeno fórum pro mnohostranná jednání o společných stanoviscích v oblastech Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, justice a vnitřních věcí a v oblastech hospodářské a regionální spolupráce. Evropskou konferenci tvořili zástupci patnácti členských zemí Společenství a reprezentanti kandidátských zemí se statutem.

Klíčovým prvkem posílení předvstupní strategie byl vznik přístupových partnerství (15. března 1998), která spojila všechny dosud samostatně používané v jeden koherentní celek. Přístupové partnerství s každou zemí střední a východní Evropy zvlášť, podrobně obsahově i časově strukturovalo proces příprav na vstup. Komise každé zemi písemně stanovila priority, časový plán a průběžné cíle. Společenství přitom očekávalo precizní formulaci závazků kandidátů, na jejichž dodržení vázalo finanční pomoc v předvstupním období. Podmínky pro poskytnutí pomoci a pokračování dalšího vyjednávání vyplývaly nejen z dodržování politických a hospodářských kritérií stanovených kodaňským summitem, ale též z konkrétních kroků, které byly definovány v rámci přístupových partnerství. Jejich významnou složkou byly opět prioritní oblasti stanovené avis s ročními hodnotícími zprávami.

Cíle definované v rámci těchto přístupových partnerství bylo pak nutné dále konkretizovat v rámci Národních programů pro převzetí acquis (NPAAs). Za Národní program měly výlučnou odpovědnost jednotlivé vlády zemí střední a východní Evropy, avšak vliv Společenství byl při jejich utváření poměrně značný.

Závazky, které země střední a východní Evropy v rámci přístupového partnerství přijmuly, byly následně kontrolovány a vymáhány (podmíněním další finanční pomoci). Jejich nedodržování mohlo vést až k revizi časových plánů a k přepracování programů přizpůsobení a pro podpůrná opatření (Fiala, Pitrová, 2001).

Helsinský summit (1999)

Zasedání Evropské rady v Helsinkách ve dnech 10. – 11. prosince 1999 potvrdilo důležitost jednotného přístupu ke všem zemím střední a východní Evropy. Bylo rozhodnuto o tom, že v únoru 2000 bude započato vyjednávání se všemi těmito zeměmi. To představovalo konečné uplatnění strategie, kdy jsou všechny kandidátské země v jedné skupině (Fiala, Pitrová, 2001).

Jednání summitu v Nice (2000)

Pro reformu struktury EU umožňující faktické rozšíření Společenství bylo zasedání Evropské rady v Nice ve dnech 7. – 9. prosince 2000 zásadní.

Jednak schválilo rozsáhlejší závěry přijaté na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti dne 4. prosince 2000, a tím znovu potvrdilo politické nasazení Společenství a její celkové odhodlání k dosažení úspěšného dokončení rozšíření. Vyzvalo kandidátské státy k zachování úsilí při harmonizaci jejich právního řádu s *acquis* a při skutečném zavádění *acquis*, včetně oblasti makroekonomické a finanční stability. Uznalo legitimitu některých žádostí kandidátů o dočasná opatření, i přesto, že Rada pro všeobecné záležitosti poznamenala, že Komisi bylo až do konání summitu kandidátskými zeměmi předloženo více než 170 požadavků o přechodná opatření, a to nad rámec 340 žádostí týkajících se jenom zemědělství. Přijetí *acquis* Společenství v plném rozsahu představovalo základní princip vyjednávání, a proto žádosti o přechodná opatření spolu s účinným zavedením *acquis* byly hodnoceny jako jeden z nejobtížnějších bodů přístupových jednání.

Klíčovým bodem při jednání bylo řešení rozšíření EU o dvanáct nových členů, neboť se předpokládalo, že to zásadně ovlivní fungování Společenství ze dvou hlavních hledisek. Pozornost se soustředila zejména na efekt velikosti a rozdělení, naznačující, že rozšířená Evropská unie bude vystavena riziku menší soudržnosti a oslabení. Aby se Společenství vypořádalo s těmito výzvami, přijal summit v Nice opatření k přizpůsobení velikosti a složení Evropské komise, stanovil početní zastoupení každé země v budoucnosti v evropských institucích a omezil

možnosti blokující menšiny prostřednictvím rozšíření hlasování kvalifikovanou většinou (www.evropska-unie.cz).

Zasedání Evropské rady v Laekenu (2001)

Zasedání Rady Evropské unie 14.- 15. prosince 2001 v Laekenu uvítalo strategický dokument Komise EU a pravidelné zprávy, které představoval pevný základ pro další rozšíření. „Itinerář“ přijatý summitem v Nice zůstal i nadále v platnosti a jednání o přistoupení se zeměmi připravenými ke vstupu mělo být uzavřeno do konce roku 2002, s perspektivou na jejich účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004, a to za předpokladu, že dosavadní tempo vyjednávání a reforem probíhajících v kandidátských zemích zůstane zachováno. Poprvé zde bylo jmenováno všech deset zemí, a to Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. Na summitu bylo schváleno zřízení konventu, který se později zabýval širšími otázkami souvisejícími s budoucností EU a hledal cesty k jejich řešení. Činnost konventu vyústila podpisem členů EU pod návrh Ústavy dne 10. července 2003 (Fiala, Pitrová, 2003; www.evropska-unie.cz).

Summit EU v Barceloně a Seville (2002)

Barcelonský summit konaný ve dnech 15. -16. března 2002 byl výjimečný v tom, že se ho poprvé účastnili i představitelé všech kandidátských zemí. Navazoval na něj summit v Seville, kde byl bez výhrad potvrzen cíl Unie přijmout všechny kandidátské státy uvedené v Laekenu. Jako datum k oznámení finančních podmínek pro rozšíření byl označen listopad 2002 (www.evropska-unie.cz).

Kodaňský summit (2002)

Z pohledu členských států i kandidátských zemí za stěžejní a nejtěžší setkání byl považován summit v Kodani ve dnech 12. – 13. prosince 2002. Na summitu byla ukončena jednání o podmínkách přistoupení všech kandidátských zemí, uzavřeny všechny zbývající kapitoly Aquis a dojednály se detaily rozdělení finančních prostředků unijního rozpočtu novým členským státům. Česká republika vyjednala čisté příjmy pro roky 2004 až 2006 v souhrnné výši 782 milionů Euro.

Na summitu bylo též schváleno datum a místo podpisu „Smlouvy o přistoupení“, a to Atény, 16. dubna 2003. Bylo potvrzeno též datum přistoupení nových členů k 1. květnu 2004 (Telička, Barták, 2003; Fiala, Pitrová, 2003).

Podpis smlouvy o přistoupení (2003)

Dne 14. dubna 2003 byla v Lucemburku ministry zahraničních věcí schválena smlouva o přistoupení členských států EU. Samotný slavnostní akt proběhl dne 16. dubna 2003 v Aténách za účasti vrcholných představitelů 15 členských států a 10 kandidátských zemí. Za Českou republiku podepsali Smlouvu o přistoupení prezident, premiér, ministr zahraničních věcí a hlavní vyjednavatel ČR. Smlouva se skládala ze dvou částí, první díl je samotný úvod zabývající se platností smlouvy, kde jsou rovněž podpisy, druhá část, tak zvaný „Akt o přistoupení se liší pro každou zemi. V aktu jsou popisovány konkrétní podmínky členství v Evropské unii. Podpisem smlouvy získali zástupci kandidátských zemí postavení pozorovatelů u všech institucí v EU a získali poradní hlas bez možnosti hlasování.

K dokončení ratifikace smlouvy bylo zapotřebí, aby ve všech kandidátských zemích proběhla ratifikace parlamentem, případně všeobecným hlasováním v referendu. V České republice se konalo 13.-14. června 2003, kdy pro vstup se vyslovilo 77,3%, proti 22,7% z 55,2% celkového počtu právoplatných voličů (Fajmon, 2004; Telička, Barták, 2003).

Volby do Evropského parlamentu a vstup České republiky do Unie (2004)

Ve dnech 11.-12. července 2004 se konaly volby do Evropského parlamentu. Ve volbách v ČR mezi úspěšné strany a koalice patřily – ODS (30% - 9 poslanců), KSČM (20% - 6 poslanců), Sdružení nezávislí a Evropští demokraté (11% - 3 poslanci), KDU-ČSL (9,5% - 2 poslanci), ČSSD (8,8% - 2 poslanci), Nezávislí (8,2% - 2 poslanci).

1. května 2004 vstoupila v platnost Smlouva o přistoupení a Evropská unie se stala největším partnerským seskupením států na Evropském kontinentě čítající 25 rovnoprávných členů (Fajmon, 2004; www.evropska-unie.cz; www.elections2004.eu.int).

2.1.2.5 Konvergenční scénáře

Na základě dosavadních zkušeností z poválečné deregulace ekonomik západní Evropy a Japonska, a zejména zkušeností méně vyspělých zemí (Řecka, Portugalska, Španělska a Irska) po vstupu do EU lze přibližně odhadnout hranici, charakterizující kritéria reálné konvergence. Její dosažení představuje určitý práh „konkurenční zralosti“, na němž jsou překonána rozhodující rizika, a dále již může probíhat plynulý přizpůsobovací proces. Tato zralost může být charakterizována především dosaženou ekonomickou úrovní (HDP na obyvatele) a cenovou úrovní (respektive úrovní koeficientu ERDI).

Dosažení 70% až 75% ekonomické úrovně (HDP na obyvatele) průměru zemí EU vyžaduje při prognózovaných tempech růstu HDP devět, respektive dvanáct let. V České republice jí lze dosáhnout podstatně dříve než v ostatních kandidátských zemích (s výjimkou Slovinska). Podobnou hranici, 75 % průměru EU, používá EU při stanovování podpory z fondu regionálního rozvoje k vyrovnání regionálních rozdílů. Stejný údaj je též považován za hranici motivace k migraci.

Přiblížení cenové úrovně k EU bude trvat podstatně delší období, po kterém bude z řady důvodů přetrvávat nižší cenová hladina nejen u neobchodovatelného zboží a služeb, ale po určitou dobu i v obchodovatelném sektoru ekonomiky. Modelové propočty z roku 2000 ukázaly, že v roce 2004 nebude cenová hladina ČR stále ještě dosahovat ani polovinu ve vztahu k EU. V roce 2008 při dosažení téměř 70 % ekonomické úrovně EU bude cenová hladina činit 58,6% k EU a 54,6% k SRN, to znamená, že veličina ERDI dosáhne 1,7. Žádoucí úrovně ERDI kolem 1,6 k EU by bylo dosaženo až za 10 let, to znamená v roce 2010. Tento trend se zatím potvrzuje.

Jiné výsledky obdržíme, pokud budeme počítat se změněnou situací po rozšíření EU a vezmeme v úvahu nižší průměrnou ekonomickou úroveň, ovlivněnou přijetím všech deseti kandidátských zemí. Tyto země dosahovaly v roce 1999 v úhrnu 38% úrovně HDP na obyvatele k EU. Občané nových členských zemí budou tvořit 32% obyvatelstva rozšířené Unie, avšak budou produkovat pouze 14 % jejího celkového HDP. To znamená, že po jejich přijetí se průměrná úroveň HDP na obyvatele

v rozšířené EU sníží o 18%. Jestliže v současnosti dosahuje HDP na obyvatele v ČR necelých 60 % v poměru k bývalé patnáctce, v poměru ke snížené úrovni nové EU to činí již 78%. Tím ČR jako celek přesahuje hranici 75 %, která je v EU přijata jako limit pro získání pomoci z regionálního fondu (Vintrová a kol., 2001).

2.1.3 Česká republika a proces integrace do EU

V posledních patnácti letech zažila Česká republika převratné změny. Po listopadu 1989 se ČR přeměnila v pluralitní demokracii, centrálně plánované hospodářství bylo transformováno ve fungující tržní ekonomiku, téměř 75 let od svého vzniku se Československo na konci roku 1992 pokojně rozdělilo a vznikla samostatná Česká republika. Neméně důležitým procesem je stále zapojování našeho státu do ekonomického a politického systému intenzivně se globalizujícího světa.

Od konce padesátých let se v těsném sousedství České republiky rozvíjelo hospodářsko-politické integrační uskupení globálního významu - Evropská unie, které žádná země regionu nemůže ignorovat. Vstup Československa a poté ČR do Společenství byl od listopadu 1989 pociťován velkou většinou české společnosti jako historicky nutný krok symbolizující konečné a nezvratné vymanění se z dědictví komunistického režimu. Integrace do evropských struktur patřila mezi hlavní body programů téměř všech rozhodujících subjektů české politické scény a byla i stálou součástí vládních programových prohlášení (www.euroscop.cz).

2.1.3.1 Vztahy mezi Evropskou unií a Českou republikou

V roce 1988, kdy končila studená válka, navázalo tehdejší Evropské společenství oficiální vztahy s Československou socialistickou republikou. V tomto rychle se měnícím prostředí otevřela v roce 1992 Evropská komise své oficiální zastoupení Praze.

Byly schváleny smlouvy jako „Dohoda o obchodě a spolupráci“ a poté i „Evropská dohoda“, které formálně určovaly vztahy mezi Českou republikou a Evropskou unií. Byla tak stanovena pravidla a předpisy, které musely respektovat obě strany, pokud šlo o obchodní, ekonomické,

podnikové a finanční vztahy. Umožňovala pravidelná projednávání specifických otázek, porady vysokých funkcionářů, dohodnuté způsoby řešení všech problémů, které vznikly a plnila funkci zastřešení nad přípravami České republiky k členství v EU.

Současně s tím zahájila Evropská komise program grantové pomoci určený na podporu reforem ve střední a východní Evropě, známý pod názvem Phare. Jednalo se o největší program tohoto druhu na světě. Program Phare překračoval své původní záměry, což bylo poskytování podpory pro demokratickou a ekonomickou transformaci zemí a stal se hlavním finančním nástrojem, který pomáhal České republice na její cestě ke členství (MZV ČR, 1998).

Členské státy Evropské unie poprvé rozhodly v roce 1993 v Kodani, že země střední a východní Evropy by mohly vstoupit do EU, pokud splní určitý počet kritérií. Česká republika na tuto výzvu reagovala v roce 1996 podáním žádosti o členství. Od té doby se vztahy mezi Evropskou unií a Českou republikou soustředily na přípravy na vstup České republiky do Evropské unie. Oficiální jednání o členství byla zahájena 31. března 1998, poté, co členské státy EU schválily v prosinci 1997 v Lucemburku kladný Posudek Evropské komise k české žádosti.

Na základě různých oblastí popsaných v tomto Posudku, formulovala Komise návrh Partnerství pro vstup stanovující řadu priorit, které zaručovaly ČR, že bude důkladně připravena na převzetí závazků vyplývajících z titulu členství v EU. Jako nástroj, který přesně určoval, jak má Česká republika postupovat, vypracovala česká vláda Národní program příprav České republiky na členství. Tento dokument, který se každoročně aktualizoval, přinášel plány české vlády na reformu legislativy, hospodářství, státní služby a mnoha dalších oblastí, které musely být reformovány, aktualizovány, modernizovány nebo posíleny, chtěla-li mít Česká republika z členství náležitý přínos. Průběh těchto příprav Evropská komise každoročně evidoval ve veřejně dostupné Pravidelné zprávě pro Radu EU.

Česká republika prošla náročným procesem vnitřních příprav, aby byla způsobilá k plnému členství v EU. Také Evropská unie se připravovala na rozšíření. V souladu se závěry helsinského summitu

v prosinci 1999 byla v únoru 2000 zahájena Mezivládní konference, jejímž cílem byla reforma institucionálního rámce Evropské unie. Mezivládní konference byla ukončena summitem Evropské unie, který se uskutečnil 7. až 9. prosince 2000 ve francouzské Nice. Celý proces vyústil přidružením ČR do EU k 1. květnu 2004 (Barták, Bethlenfalvy, 2000; Maňák, 2000).

2.1.3.2 Pojem ekonomické integrace

Za začátek integračních vztahů v podmínkách Evropy považujeme tak zvanou *sektorovou integraci*. Evropské společenství uhlí a oceli je příkladem takovéto formy integračních snah, protože se týkalo uhlí, oceli, koksu a železné rudy. Ostatní sektory se měly postupně připojovat do integračního procesu, v závislosti na předpokladech a jejich plnění.

Druhou alternativou je začlenění celého národního hospodářství do procesu integrace, a to i za cenu rizika, že v těchto celcích budou i odvětví, která k integraci nejsou připravena. K této koncepci tak zvané *horizontální integrace* se přistoupilo při založení Evropského hospodářského společenství.

Z hlediska podpory realizace integrace rozlišujeme:

- a) nepřímou podporu integrace, spočívající v odstranění všech známých překážek bránících rozvoji integrace,
- b) přímou podporu integrace, při které jde o úpravy a hlavně utváření nástrojů a institucí, které mají umožnit žádoucí rozvoj. Jde o vyšší stupeň integrační podpory.

Z charakteristik postupu integrace tedy vyplývá, že integrační procesy začínají zpravidla nepřímou podporou sjednocení (odbouráním kvantitativních omezení dovozu a vývozu, dovozních cel a podobně) a v dalších fázích přecházejí v přímou integraci (zavádění společné měny, rozpočtu, legislativy a podobně) (Svatoš a kol., 1999).

2.1.3.3 Očekávané přínosy integrace ČR do EU

Nové příležitosti, spojené se vstupem do Evropské unie, se týkaly především zajištění mezinárodního postavení a bezpečnosti České republiky v rámci největšího světového integračního seskupení a celkového zkultivování tržního a sociálního prostředí. Vstupem do EU se české ekonomice zpřístupnily veškeré výhody účastníka tohoto seskupení. I když byly již v předvstupním období, vzhledem k účasti ČR na volném trhu zboží a služeb Společenství na základě dohody o přidružení, převážně odstraňovány překážky vzájemného obchodu, vstupem do EU byly odstraněny plně.

Vstup ČR do EU byl podmíněn převzetím a implementací pevně stanovených pravidel členství – komunitárního práva. Tato pravidla jsou základním, ničím nezastupitelným přínosem vstupu, neboť navracejí po řadě desetiletí ČR mezi demokratické, evropské státy, sdílející podobné hodnoty Evropské unie.

Úkolem státu ve společnosti je chránit občana před újmou na zdraví, životě, bezpečí a majetku, včetně ochrany životního prostředí. EU bude působit ve vztahu k ČR jako vnější institucionální kotva, urychlující obnovení tradičních funkcí demokratického evropského sociálního státu. To stejné platí v působení státu v oblasti ekonomiky, to znamená na ochranu volné soutěže (proti jejímu narušování, včetně zneužívání dominantního postavení), ochranu slabších smluvních stran a ochranu vlastnických práv.

V neposlední řadě vstup do EU umožnil zvýšit přímou pomoc z fondů EU až na maximální výši 4% HNP. Po odečtení příspěvků ČR do rozpočtu EU jde o „čistou“ pomoc ve výši 3,2 – 3,3. % HNP. Ve srovnání s předvstupní pomocí, dosahující 0,9 - 1%, jde o znatelné zvýšení.

Všechny tyto výhody by měly ČR umožnit rychlejší restrukturalizaci a modernizaci ekonomiky, a v důsledku toho i rychlejší ekonomický růst, vzestup životní úrovně a sbližování ekonomické úrovně s EU a jejím vyspělým jádrem. Dosavadní zkušenosti posledně přijatých ekonomicky méně vyspělých členů EU (Řecka, Španělska i Irska) přitom ukazuje, že je

to přiblížení se úrovni států EU je dlouhodobý proces (Zahradník, 2003; Witzová, 2000; Vintrová a kol., 2001).

2.1.3.4 Ekonomická rizika vstupu do EU na straně ČR

Základním ekonomickým rizikem při vstupu do Evropské unie je stále ještě nízká úroveň konkurenceschopnosti české ekonomiky. K reálné konvergenci je nutné dostatečně dlouhé adaptační období k překlenutí široké propasti mezi Českou republikou a vyspělými státy EU. V období následujícím po vstupu do EU musí dojít k vyrovnání mnohonásobných mzdových rozdílů, jinak bude levná pracovní síla bránit nutnému procesu náhrady živé práce a zároveň deformovat trh práce v EU.

Dalším rizikem je očekávaný prudký vzestup cen potravin, jehož kvantifikaci a charakteristiku dopadů do ekonomiky i sociální oblasti je zatím možno odhadnout jen orientačně. Výzkum tohoto problému ukázal, že nepůjde o mimořádný cenový šok a podle různých možných scénářů lze tento vliv rozložit tak, aby míra inflace v průběhu příštího desetiletého období nepřesáhla 5 až 7 % ročně.

Zvýšené náklady, spojené s přijetím *acquis communautaire* v oblasti ochrany životního prostředí, představují riziko většího schodku veřejných rozpočtů při souběhu s mimořádnými transformačními náklady.

Implementace standardů ES v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, v sociální politice, v životním prostředí, v oblasti nepřímých daní, v oblasti zabezpečení zdraví a pohodlí zvířat a v odpadovém hospodářství vyvolává zvýšené náklady podnikatelské sféry.

Existuje také riziko „úniku mozků“, které je třeba řešit vytvářením podmínek pro uplatnění kvalifikovaných pracovních sil v domácím prostředí (Zahradník, 2003; Vintrová a kol., 2001).

2.1.3.5 Obavy členských zemí EU z důsledků rozšíření

Největší obavy se týkaly uvolnění trhu práce. Problém migrace, a zejména dočasné dojížděky za prací, je nejostřejší pro Rakousko a Německo, které očekávaly silnější pohyby jak vzhledem k větším rozdílům v ekonomické a mzdové úrovni, tak v délce sdílených hranic a dostupnosti dojížděky za prací z příhraničních regionů nově přijímaných

zemí. Na podnět těchto zemí se v připravované společné pozici členských zemí požaduje až sedmileté přechodné období.

Sousední členské země EU měly rovněž obavy z konkurence levných pracovně náročných služeb a stavební produkce. Brání se předem volné soutěži s firmami z nových členských zemí, které by mohly ohrozit existenci jejich podniků. Charakteristickým příkladem byl požadavek zemí EU na dlouhodobé omezení volné soutěže autodopravců.

Z krátkodobého hlediska lze obavy sousedních členských států považovat do určité míry za oprávněné, neboť je nutno předcházet prudkým změnám v navyklých poměrech (zejména v zaměstnanosti a ve mzdách), které by rozkolísaly zavedené ekonomické relace a sociální dohody a podkopaly tím ochotu obyvatelstva k rozšíření na východ.

Z dlouhodobého hlediska bariéry uplatňování základních svobod, vyžadované některými členskými státy EU, odporují samotnému smyslu a základu integrace, spočívající v uvolnění a rozšíření konkurence s cílem zvýšit efektivnost ekonomiky a blahobyt celého společenství. Širší konkurence na evropském trhu práce může zvýšit výkonnost a kvalitu pracovních sil, zlevnit práci a zlepšit pozici EU v globálním celosvětové soutěži (Zahradník, 2003; Pitrová a kol., 2001; Mayhew, 1998).

2.1.4 Výzkumy týkající se vztahů v EU

V této kapitole uvádíme výzkumy, které se zcela nebo alespoň z části věnují problematice vztahů uvnitř Evropské Unie. Jejich závěry pomáhají k snazší orientaci ve vztazích mezi členskými státy EU a usnadňují identifikaci vazeb mezi nimi.

2.1.4.1 Výzkum: Skepse členských států k EU a rozšíření

Výzkumný úkol s názvem „Příčiny, projevy a možnosti překonávání skepse veřejnosti členských států vůči Evropské unii a jejímu rozšíření“ (Čapek, Riegel, Straka, 2003) byl řešen na pracovišti Psychologického ústavu FF UK. Financován byl ze zdrojů Ministerstva zahraničních věcí. Dílčím cílem tohoto grantu bylo zmapovat jak se na občany České republiky dívají občané zemí EU, co si o nich myslí a jak je vnímají.

Záměrem práce bylo též zjistit příčiny a projevy skepse vůči přidružení ČR do EU.

- *Maďarský pohled na vstup do EU*

Maďarská media používala zavádějící titulky, více zdůrazňovala spíše negativa členství, silně zjednodušovala, neopírala se o historické pozadí a dramatizovala politické události. To vedlo k zvýšenému negativnímu postoji občanů vůči EU.

- *Polský pohled na vstup do EU*

Problémem Poláků byla nejistota spojená s nejasností určeného směru. Vstup do EU byl přirovnáván ke skoku do rychlíků, kdy jízdní řád bude upřesněn až během cesty, vlak má patnáct strojvedoucích a koleje se ztrácejí v mlze. Obecně vítězil ohled na přidružení presentovaný Bruselem.

- *Britský pohled na vstup do EU*

Evropská Unie se týká hluboce uložených a chráněných hodnot, které se mění pouze ve výjimečných případech, postojů k širším otázkám a názorů na konkrétní problémy. Pro Velkou Británii je situace specifická. Zpočátku EU podcenila a poté byla dvakrát vetem Francie odmítnuta. Ve státě chyběla hlubší diskuse o nejzávažnějších důsledcích členství. Britové neměli dostatek informací, které by jim umožnily utvořit si kvalifikovaný názor, proto převládal skeptický názor.

- *Finský pohled na vstup do EU*

Zdroj přeměn Finska, jenž vyústil ve vstup do Evropské unie, nezávisel na Finsku samotném, ale v rozpadu Sovětského svazu, ve zničení představy bipolárního dělení světa a v následném uvolnění. Zhroucení trhu SSSR bylo pro Finsko velmi citlivé. Hlavním motivem vstupu nebyly samotné ekonomické otázky, ale snaha být účasten přímého dění a rozhodování.

- *Dánský pohled na vstup do EU*

Dánsko stále věří, že rozšíření přináší prospěch všem zúčastněným. Zdůrazněna bývá představa prosperity, která je zajištěna jediné za předpokladu, je-li sdílena s okolními státy. S novými členskými státy EU má Dánsko mnoho společných hodnot, očekává blízké spojení při rozhodovacích procesech v EU.

- *Belgický pohled na vstup do EU*

Belgičané jsou vždy zřetelnými zastánci evropské integrace. Přítomnost orgánů EU v Bruselu pravděpodobně přispívá k pozitivnímu vnímání Evropské Unie v očích Belgičanů. Zastávají též názory brzkého zavedení Eura. V postojích k rozšíření jsou velmi chladní. Největší obava byla z přesunu levné pracovní síly.

V grantovém úkolu bylo provedeno dotazníkové šetření mezi pracovníky Evropské komise. Zjišťovány byly jejich postoje jako občanů příslušných zemí, tak i jejich postoje jako profesionálů.

- *Postoje respondentů a jejich regionů k přičleňování ČR do EU*

Z pozitivních osobních postojů byly nejvíce zdůrazňovány optimismus, dále podpora naší republiky a nadšení z přistoupení. Z negativních se objevovala obava a kritika vstupu nových zemí, v souboru respondentů ale převažovalo pozitivní vnímání.

- *Problémové oblasti připojení ČR k EU*

Respondenti uváděli především oblasti zemědělství, podnikání a politiku. Z pohledu členských zemí bývalé „patnáctky“ za největší ohrožení bylo považováno vnímání českého zemědělství se všemi specifiky. V oblasti podnikání panovala obava z neprůhledného podnikatelského prostředí, obavy z korupce a zdlouhavé vymahatelnosti práva. Za riziko bylo označováno vystupování především starších českých politických reprezentantů, kteří přes své sebevědomí nemají co říci. Takovéto chování působí nedůstojně.

- *Možné přínosy rozšíření EU o ČR*

Za přednosti České republiky byly označeny tvůrčí potenciál, a to především v oblastech kultury, středního podnikání, u mladých lidí do třiceti pěti let jiné chápání reality, vzdělanost národa obecně, význam historie a postavení republiky v meziválečném období. Za pozitivní respondenti označili rychlé přibližování ČR úrovni států s vyspělými technologiemi.

- *Typické vlastnosti Čechů*

Respondenti za charakteristické Čechům označili podnikavost a vynalézavost, které vycházejí z dějinných souvislostí, kdy si dokázali lidé poradit se vším. Češi jsou také přátelští a rádi se sdružují. Za negativní byly označeny menší tolerantnost k odlišnostem, uzavřenost do svého „češství“, aniž by byla podložena národní hrdostí. Dále byly uváděny vlastnosti jako nespolehlivost a nedržení daného slova (Československá psychologie, č. 3-4/2003).

2.2 SOCIOMETRIE

Termín sociometrie je z etymologického hlediska složeným pojmem a jeho význam je vyjádřen obsaženými pojmy socius a metrum, které znamenají měření druha, druhého – obecněji sociální měření. V nejobecnějším smyslu ovšem takovým měřením může být měření v partnerském vztahu, právě tak jako může vyjadřovat možnost psychometrického přístupu, tedy psychologického měření a současně také sociologického měření. Výklad pojmu z tohoto aspektu je však až příliš určený formálním východiskem přístupu a nemusí vždy odpovídat obsahovému významu (Musil, 2003).

Sociometrie byla původně chápána jako systém, zahrnující teorii a techniky pro zkoumání a interpretaci sociálních mikro- a makrosystémů, vypracovaných psychiatrem J. L. Morenem (1934). Morenova teorie, kterou chápal jako syntézu „sociologie a vědeckého socialismu“, nenašla valnou odezvu, avšak jako metodický vklad byla značně rozpracována. Sociometrie tak začala z metodického hlediska být označována jako technika zjišťování socioemoční preference a vztahů mezi lidmi (Geist, 1992).

2.2.1 Skupina

Pod pojmem skupina se v sociologii rozumí souhrn lidí, kteří mají určitý rys společný. A. W. Small definoval skupinu jako jakýkoliv - malý či velký - počet lidí, mezi nimiž jsme zjistili takové vztahy, které nás nutí, abychom je považovali za určitý celek. R. Park a E. Burgess (1967) definici upřesnili a skupinou se pro ně stalo sdružení lidí, kteří mají schopnost společného jednání a jsou podřízeni společným cílům.

Za malou skupinu je pokládáno formální či neformální sdružení osob, které se navzájem znají. Psychologickým znakem příslušnosti je vědomí "my" a lze říci, že toto vědomí spolu s vědomím "já" tvoří dva nejdůležitější aspekty lidského sociálního chování. Za nejmenší sociální skupinu se pokládá dyáda, tj. sdružení dvou osob, jako je milenecký pár nebo manželská dvojice (Nakonečný, 1995; Miňhová, Prunner, 2000).

2.2.1.1 Vznik skupin

Pohnutky jednotlivce k tomu, aby se připojil k určité skupině, jsou rozdílné. Některé z příčin spojování jsou zřejmé, jako například uznání, uspokojení pudu, potvrzení. Jiné se naproti tomu jeví jako nejasné. Z pokusů Zimbarda (1969, 1979) se ukázalo, že v situaci strachu byla dávána přednost společnosti těch, kteří se nacházeli ve stejném emocionálním stavu (Bauman, 1967).

Jako předpoklady vzniku skupin můžeme uvést:

- a) motivaci individuů přidružit se ke skupině (pozitivně jako usnadnění uspokojování vlastních potřeb; negativně jako obrana proti společnému ohrožení individuů),
- b) komunikaci, resp. kontakt mezi individui (usnadněný prostorovou blízkostí nebo obecně malou sociální distancí),
- c) vliv vzájemného uznávání jednotlivých individuů (Bauman 1967; Atkinsonová, 1995).

V průběhu vytváření skupin lze pak dále pozorovat následující procesy: vyvstávání cílů, diferencování rolí, které jsou přebírány jednotlivými členy skupiny, vývoj společenských pravidel chování a norem, s nimiž nastupuje přibývání konformního chování jednotlivých členů skupiny, vytváření určité skupinové atmosféry (klimatu), vytváření auto- a heterostereotypů, tj. vytváření pozitivního obrazu "my" a obvykle odmítaného obrazu "oni" (Fürst, 1997; Čačka, 1998; Vybíral, 1997).

2.2.1.2 Pojítka a skupina

Uvnitř skupiny existují dva druhy pojítek a to osobní a neosobní (neformální a formální). Osobním pojítkem je určitý věcný a emocionální vztah ke konkrétnímu jedinci, neosobním pojítkem vztah k roli nebo pozici s určitými „společensky podmíněnými“ atributy bez ohledu na to, jaké jsou vlastnosti jedince, který tuto pozici právě zaujímá. Jako příklad osobního pojítka můžeme uvést vztah ke kamarádovi nebo ke spolupracovníkovi.

Neosobním pojítkem může být vztah k blíže neznámému řediteli závodu. Vztah k těmto lidem se neřídí hodnocením jejich osobních

vlastností, nýbrž je určován souborem představ, příkazů chování a jiných institucí souvisejících s rolí, při níž nás tito jednotlivci v tomto případě zajímají.

U pojítek obou typů, osobního i neosobního, je chování, které vyvolávají, regulováno institucionalizovanými společenskými normami. Mezi společenskými institucemi můžeme najít takové normy, které určují „žádoucí“ vztah k nadřízenému, a vedle toho normy, které určují „žádoucí“ vztah ke kamarádovi. Rozdíl je pouze v tom, že u neosobního pojítka se jedinec nerozhoduje, vůči komu má použít norem chování předepsaných pro vztah k funkci nadřízeného, kdežto u osobního pojítka se jedinec v podstatě sám rozhodne, vůči komu se bude chovat podle institucionalizovaných pravidel „vztahu ke kamarádovi“ (Bauman, 1967; Berger, 1991; Priesmeyer, 1992).

Ch. H. Cooley rozlišil dva druhy skupin. Prvotní skupinu s převažujícím osobním pojítkem nebo také neformální a druhotnou s převažujícím neosobním pojítkem jinak též formální.

Do prvotní skupiny podle něj patří rodina, školní třída, skupina lidí při zábavě, kamarádský kroužek a tak dále. Jejich nezbytným atributem je přímý kontakt všech jejich příslušníků. Proto musí být malé. Cooley při charakteristice původních skupin zdůrazňuje vedle zásady přímého kontaktu rovněž intimnost vztahů.

Do druhotné skupiny patří velmi rozmanité společenské jevy, jako jsou politické strany, společenská hnutí, úřady. Jejich společným jmenovatelem je existence více či méně rozvitých znaků organizace neboli trvalého a společensky zajištěného systému navzájem se doplňujících se rolí. Toto organizační, neosobní pojítko plní stmelující roli místo přímého, osobního pojítka. Proto neexistuje horní hranice rozměrů skupiny, u níž převažuje neosobní pojítko (Bauman, 1967).

Trvalá existence lidí velké skupiny bez organizačního pojítka není možná. Velké skupiny, které jsou takového pojítka zbaveny, mohou existovat pouze krátkou dobu. Jako klasický příklad můžeme uvést veřejná shromáždění, shluk náhodných diváků, účastníky manifestace, čili různá uskupení označovaná termínem „dav“ (Le Bon, 1997).

2.2.1.3 Role a pozice ve skupině

Význam slova role vychází z anglického slova role, chování, které je pro jedince v určitém postavení vhodné a žádoucí. Je to takový vzor chování, jímž se člen musí řídit, aby uspokojil očekávání skupiny podle jejích skupinových norem. Existují role stanovené, nezávislé na jedinci, nebo přijaté, s nimiž se jedinec ztotožňuje, nebo vykonávané, to je přímo usměrňující chování. Role podléhá sociální kontrole, a tím i sociálním sankcím. Skládá se z vnějších znaků a ze znaků vnitřních, jejich nesoulad přináší vnitřní konflikt. Člověk zastává tolik rolí, ke kolika sociálním skupinám náleží.

Sociální pozice je místo jedince v sociálním systému. Někdy je ztotožňováno s pojmem sociální status. Postavení jedince ve skupině je vždy relační, vztahující se k ostatním statusům téhož systému. Zahrnuje autoritu, určitou moc, výsady a prestiž, promítá se do něj původ, vzdělání, členství ve stranách, spolcích a jiné. Sociální systém má s ohledem na postavení členů skupiny hierarchický charakter, na vrcholu sociálního systému je jedinců málo, čím níže, tím jedinců přibývá. Sociální pozice se skládá z pozice získané, to je takové pozice, již jedinec nabyl zejména vlastním úsilím, a připsané (přidělené), k níž jedinec došel bez vlastního přičinění (Hartl, Hartlová, 2000; Bales, Slater, 1955).

Skupiny se výrazně odlišují mírou diferenciací pozic a rolí. Každé pozici přísluší jednoznačná role. Pozice jedince ve skupině je dána jednak jeho sociální přitažlivostí a také osobní prestiží, respektive mocí. Hledisky sociální přitažlivosti jsou popularita, oblíbenost, důvěryhodnost a další. Hledisky osobní moci jsou zejména v sebeprosazování se (vůdcovské schopnosti), aktivita a profesionalita v určitém směru. V tomto smyslu existují kontinua sociální přitažlivosti a osobní moci, která uvádíme od nejvyšší hodnoty k nejnižší. Kontinuum sociální přitažlivosti: osoby populární, oblíbené, přijímané, trpěné, mimo stojící. Kontinuum osobní moci: osoby dominující (vůdci, „lídři“), aktivní, závislé, pasivní, okrajové (s okrajovými rolemi) (Geist, 1992; Bales, Slater, 1955).

Jedinci buď role vyhovuje a pak jí přijme. V tom případě se s ní identifikuje nebo modifikuje roli tím, že jí individuálně přetváří. Složitější je situace, kdy role člověku nevyhovuje. Potom role buď je, nebo není asimilována, potom je vykonávána z účelných a racionálních důvodů a dochází k vnější adaptaci při vnitřní distanci. V případě, že role není asimilována, dochází buď k vnější adaptaci při vnitřním protestu, nebo k odmítnutí role a k vnějšímu protestu (Hartl, 1993; Geist, 1992).

2.2.1.4 Struktura skupiny

Nejpodstatnější činitel charakterizující strukturu skupiny je její soudržnost. To znamená intenzita vzájemných pojítek mezi členy skupiny ve srovnání s osobními pojítky spojujícími jednotlivé členy skupiny s lidmi, kteří do skupiny nepatří (Nadel, 1951).

Soudržná skupina je taková skupina, v níž vnitřní pojítka mají převahu nad pojítky vnějšími. Vliv takové skupiny na osobnost jejích členů je nejintenzivnější. Převaha vnějších pojítek nad vnitřními svědčí o nepatrné soudržnosti skupiny a zároveň o velmi slabém vlivu na své členy (Rieger, 1998).

Míra soudržnosti, to znamená celkový souhrn pojítek mezi jednotlivými osobami, dostatečným způsobem charakterizuje skupinu jako celek; neinformuje však o místě, jaké zauímají v celkové struktuře skupiny její jednotliví členové. Chceme-li toto místo zjistit, musíme si vytvořit schéma pojítek mezi jednotlivými členy. Dojdeme vždy nakonec k jednomu ze tří systémů.

- a) Centralizovaný systém, který je charakterizován tím, že ve skupině existuje osoba nebo kolektiv, koncentrující na sebe veškerá psychická pojítka ve skupině. Tato ústřední postava, vůdce skupiny, udržuje kontakt s několika osobami, které tvoří vůdcovu družinu; s ostatními členy udržuje kontakt prostřednictvím členů družiny. Tímto způsobem vzniká třístupňový hierarchický systém, v němž existují pouze „vertikální pojítka“. Pojítka mezi osobami, které jsou na stejném stupni hierarchie, neboli „horizontální“ pojítka neexistují. Je to systém vojenského typu, v němž spoje působení uvnitř skupiny jsou zpravidla jednosměrné.

- b) Decentralizovaný systém je opakem předešlého systému. Ve skupině neexistuje centrum, v němž by se sbíhala společenská pojítka mezi členy. Členové skupiny tvoří malé kolektivy dvou nebo tří osob, které jsou zřídka mezi sebou spojeny; v určitých případech se vyskytuje miniaturní systém vojenského typu a zcela izolované osoby, které někdy tíhnou směrem ven ze skupiny.
- c) Polycentrický systém, který je v určitém smyslu něčím uprostřed mezi oběma systémy. Je charakterizován existencí několika center s vysokou vnitřní soudržností, která jsou mezi sebou rovněž spojena. Taková skupina nemá všeobecně uznávaného vůdce s nespornou autoritou, za to má celou řadu autorit. Míra koordinace jejich akcí a zároveň účinnost vlivu na všechny členy závisí na míře koordinace jednání těchto autorit. Velmi důležitým rysem tohoto systému je převaha dvousměrných pojítek mezi členy skupiny nad jednosměrnými pojítky (Bauman, 1967, Homans, 1992).

2.2.1.5 Vztahy ve skupině

Ve skupině existují různé druhy vztahů, z nichž psychologicky nejvýznamnější je vztah identifikační, tj. vztah k někomu, kdo "stojí nad" (rodič, nadřízený, Bůh). V identifikujícím vztahu ke skupině přebírá jedinec bez výhrad její hodnoty obsažené ve skupinových normách.

R. F. Bales (1955) zkoumal interakce v malé diskusní skupině a zjistil, že se zde objevuje řada reakcí (souhlas, uvolnění, vyjadřování solidarity, ale i jejich protiklady-odmítání, napětí, vyjadřování nepřátelství). a identifikoval tři dimenze interakcí v malých skupinách:

- a) dimenze vlivu, která má póly dominance – submise, a která ukazuje, zda je člen skupiny centrem interakce, zda má sklon prosazovat se a tak dále,
- b) dimenze emoce, která má póly emocionálně pozitivní – emocionálně negativní (vřelý, otevřený – chladný, distancovaný),
- c) dimenze vztažnosti ke skupině, která má póly orientované na skupinu – distancuje se od skupiny a vyjadřuje, zda se člen skupiny snaží myslet na skupinu, zda se snaží dodržovat její normy a něčím jí přispět (Mulder, 1963).

2.2.2 Klasická sociometrie

Za zakladatele sociometrie, kterou dnes též označujeme za klasickou je považován J. L. Moreno.

Jacob Levy Moreno se narodil v roce 1892 v Bukurešti. V letech 1910-1912 studoval na univerzitě ve Vídni, kde získal v roce 1917 doktorát medicíny. Za první světové války působil Moreno jako zdravotnický důstojník a v uprchlickém táboře v Mittendorfu poprvé používá sociometrického testu. V roce 1925 Moreno odešel do USA, kde do roku 1928 vykonával privátní psychiatrickou praxi. Na základě svých zkušeností z výzkumů publikoval v roce 1934 „klasické dílo“ sociometrické literatury *Who Shall Survive*.

Podobnými pokusy jako Moreno se zabývali Terman (1904), Bernfeld (1922), Reiningier (1924), Hetzer (1926), Vecerka (1926) Lochner (1924), Mahler (1929) Cattell (1934) a jiní, žádný z nich však neformuloval své myšlenky tak ambiciózně, ale současně také tak metodicky promyšleně jako Moreno. Prostý výčet předchůdců ukazuje, že idea sama byla do amerického prostředí přenesena z Evropy (Petrusek, 1969; Hunt, 2000).

V roce 1956 A. Bjerstedt na základě analýzy textů, v nichž se pracuje s pojmem sociometrie, zformuloval třináct definic sociometrie.

Už samo toto číslo vyvolává pocit, že se počet sociometrických výzkumů rychle rozrostl, a to natolik, že obdržená data umožnila rozevírat stále novou a novou problematiku, specificky sociometrickou, a jakmile došlo k faktické, byť ne vždy verbální emancipaci od Morenovy teorie, nabyl pojem sám celé řady významů.

Zaměříme se zde na některé z nich.

- a) Sociometrie je každý druh kvantitativní lidské sociologie a sociální psychologie. Jde o nejširší vymezení.
- b) Sociometrie je označení pro kvantitativní postižení každého druhu interindividuálních vztahů. Definice zužuje předchozí vymezení tak, že z komplexu všech možných sociálních jevů, které konstituují předmět sociologie jako celku, vyděluje jen jevy spjaté s komplexem

interindividuálních vztahů. Moreno sám sociometrii pojímá také v tomto smyslu: sociometrie zahrnuje všechna měření všech sociálních vztahů.

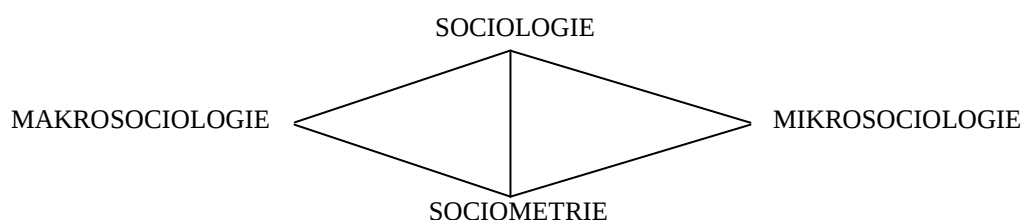
- c) Sociometrie je označení pro kvantitativní postižení pouze určitých typů mezilidských vztahů, a to těch, které nazýváme preferenčními vztahy, jež se dají popsat pomocí pojmů přitahování, odpuzování, indiference s ohledem na výběrovou situaci. Toto pojetí je v literatuře velmi běžné.
- d) Sociometrie je označení pro kvantitativní postižení preferenčních vztahů nejen mezi lidmi a živočichy (člověk-člověk, člověk-živočich, živočich-živočich), ale i mezi organizmy a věcmi. Pojem preferenční vztah je rozšířen o vztahy k věcem. Moreno na tomto rozšíření buduje svou preferenční ekonomii.

(Bjerstedt, 1956; Hayesová, 1998; Moreno, 1954; Moreno, 1996).

V průběhu fungování společenské skupiny je možné pomocí speciálních sociologických technik – tzv. sociometrických testů – zjistit a popsat vztahy mezi jejími jednotlivými členy. Z těchto testů lze analyzovat postavení členů ve skupině. Metoda, která se zabývá určováním a popisem skupinových struktur se nazývá sociometrie (Bauman, 1967).

Sociometrii zařazuje Moreno do sociologie v následujících nejobecnějších vazbách (Musil, 2003):

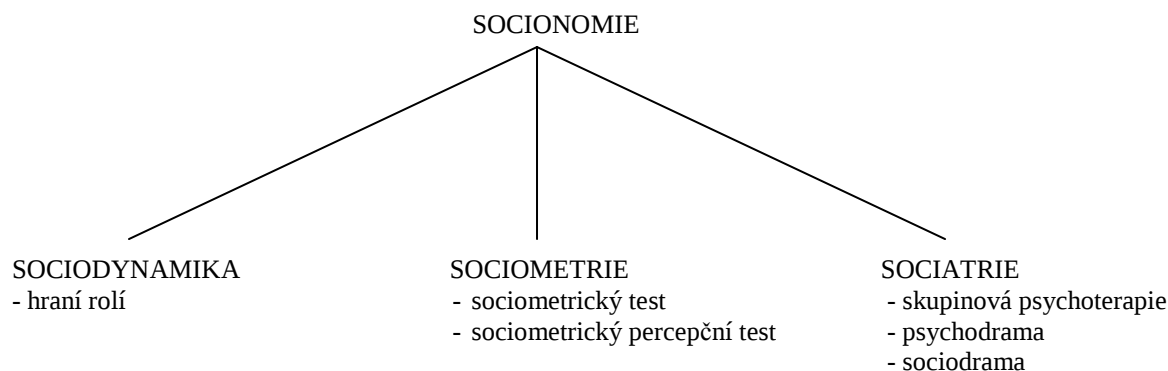
Obr. 1: Postavení sociometrie

Obecným pojmem Morenova systému je socionomie (hlavní pojem obsahující sociometrii jako podřízený pojem), mající tři odvětví – sociodynamiku, sociometrii a sociatrii.

Znázornění tohoto vztahu (Musil, 2003):

Obr. 2: Morenův systém

Vývoj sociometrie lze v podstatě shrnout do tří velkých vývojových období: (Musil, 2003; Wasserman, Faust, 1994)

1. etapa pseudojednoty substantivní teorie (tedy „sociologického systému“, jehož cílem je vyložit podstatnou část sociální skutečnosti na poměrně vysokém stupni obecnosti) a metodologie v Morenově výchozí koncepci („klasická etapa“ vývoje sociometrie)
2. etapa relativního vydělení metodologie, rozvoje konkrétních výzkumných technik a procedur a vyhodnocovacích postupů, spjatá s „integrací“ sociometrie do novopozitivistických snah o konstituování „exaktní“- především kvantifikované – sociologie.
3. etapa „integrace“ sociometrie do nových substantivních teorií.

Zaměřením se na třetí vývojovou etapu, která je současnosti nejbližší, figuruje nyní sociometrie především jako soubor dat, získaných aplikací sociometrických technik, různým způsobem interpretovatelných a zobecnitelných (Musil, 2003).

Pojetí sociometrie na konci dvacátého století se nepatrně odchýlilo. Dnes chápeme sociometrii takto:

„Sociometrie, je nauka zabývající se nalézáním a měřením sociálních vztahů, jejich struktury, síly a kladného, negativního nebo nulového směru. Sociometrie zjišťuje a analyzuje vztahy v malých skupinách preferenčními volbami, například sympatie, antipatie, zjišťování dynamických vztahů; každý člen skupiny vybírá mezi ostatními, koho má nejraději, koho nemá rád, s kým by jel např. na výlet

a podobně; volby vypovídají i o atmosféře ve skupině, ta se zlepšuje s růstem vzájemných vazeb a zhoršuje utvářením klik“ (Hartl, Hartlová 2000).

V nejjednodušším případě se touto metodou zkoumají pozitivní a negativní kontakty (vztahy) mezi jednotlivými členy skupiny, pomocí analýzy sociogramu můžeme také zjistit skupinové nebo-li sociální klima (Arnold, 2005).

Skupinovým klimatem rozumíme charakter převládajících vzájemných vztahů mezi jednotlivými členy skupiny. Utváří se v procesu jejich vzájemné interakce a je do značné míry emocionálně podmíněné. Je pociťováno nesmírně komplexně a posuzujeme je v intencích příznivé – nepříznivé (Janoušek, 1988).

2.2.2.1 Sociometrické techniky

Podle sociologického slovníku lze sociometrické techniky definovat jako - soubor výzkumných postupů k získání dat zejména o socioemoční preferenci, struktuře, dynamice, vztazích apod., mezi členy malé skupiny, eventuálně i mimo ni, příp. k restrukturalizaci skupiny. Vymezení technik u různých autorů kolísá. Obvykle se do sociometrických technik počítá: 1. sociometrický test s grafickým zpracováním v sociogramu, 2. test rolí, 3. test spontaneity, 4. test interakce (též test vzájemného působení nebo „akce a pauzy“), 5. test seznámení (prvního setkání), 6. výcvik spontaneity (hraní rolí), 7. sociometrické úkolové testy. Vedle těchto technik se označuje řada dalších tzv. „sociometrii blízkých“ technik. Jedná se sociotechniky, v nichž má významnou roli subjektivní volba (Geist, 1992).

Podle Petruska (1969), Moreno sám uvádí v různých textech různý počet sociometrických postupů. Kombinací tří přehledných sdělení pak odvodil deset technik, jež Moreno obvykle za specificky sociometrické sám pokládá:

test seznámení

sociometrický test

test vzájemného působení

test rolí
test spontánnosti
psychodrama
sociodrama
živé noviny
terapeutický film
obecné studium jednání.

Pokud by byl tento výčet chápán jako základní s ohledem na Morenovu osobu jako takovou, pak výčet ostatních autorů lze reprodukovat jako určité redukce či inovace modelu Morenova.

2.2.2.2 Zpracování sociometrických dat

Sociometrická data se zpracovávají obvykle čtyřmi základními způsoby (Wasserman, Faust, 1994; Petrusek, 1969):

1. ve formě sociometrických matic, s nimiž lze provádět na základě maticové algebry některé další operace
2. graficky, ve formě různých druhů sociogramů
3. kvantitativně, ve formě „ numerické kondenzace“, zejména s použitím sociometrických indexů (indexová analýza)
4. statisticky, tj. s využitím některých pro šetřený objekt přiměřených statistických postupů, zejména počtu pravděpodobnosti

Sociometrická matice je základní formou, v níž zpracováváme data obdržená sociometrickým dotazníkem či rozhovorem. Jedná se o nejjednodušší, základní a výchozí operací. Z matice můžeme číst některé elementární údaje o sociopreferenční struktuře i pozici jednotlivých individuí v ní. Její konstrukce je předpokladem prakticky všech dalších vyhodnocovacích postupů, grafických i kvantitativních. Tato matice pak může být neuspořádaná, kanonická, kvadratická a kubická (Petrusek, 1969).

2.2.2.3 Sociometrická charakteristika jedince

Sociometrická charakteristika jedince může být vyjádřena několika výraznými typy:

- a) sociometrická "hvězda" (Belz, Siegrist 2001; Tajfel, 1982) má maximální hodnotu tzv. smíšeného sociometrického statusu, je to jedinec s největším součtem všech obdržených voleb; často bývá mluvčím, neformálním vedoucím skupiny; snadno navazuje sociální kontakt a často komunikuje se členy skupiny; vysílá volby skupiny a je jí sám preferován,
- b) outsider (Taxová a kol. 1987; Janoušek, 1988) je odmítaný jedinec vykazující hodně vlastních voleb, který sám není volen, může to být neakceptovaný aktivista; takový jedinec se chce účastnit dění ve skupině, ale nemá dost odvahy; je svázán obavami, že se třeba neprojeví vhodným způsobem,
- c) izolát (Bauman, 1967; Nakonečný, 1999) není volen a sám nevolí, žije na periferii skupiny a nezajímá se o její život, skupina jej ignoruje; je to typ sociální introverze, který můžeme chápat ve smyslu sociálního chladu,
- d) šedá eminence (Bauman, 1967; Tajfel, 1981), je člověk v pozadí, který je obvykle určován vzájemným pozitivním výběrem hvězdy a izoláta; nepříliš nápadný, ale prostřednictvím hvězdy ovlivňující život skupiny,
- e) antihvězda (Bauman, 1967) má maximum negativních voleb, to znamená, že je velkou částí skupiny odmítán.

Prvky sociometrické struktury uváděné různými autory:

Tab. 1: Prvky sociometrické struktury

	Petrusek, 1969	Urberg a kol., 1997;Michell, Amos 1997, (NEGOPY)	Henrich a kol., 2000 (NEGOPY)	Hoffman, 2001	Garson, 2002
Jednosměrná volba	X				
Dvojsměrná volba - dyáda	X			X	X
Dyáda 2 - výhradní dvojná vazba		X	X		
Jednosměrná triáda - řetěz	X			X	X
Podskupina			X		
Podskupina 2: klička/ uvolněná podskupina		X			
Dvojsměrná otevřená triáda	X				
Jednosměrná uzavřená triáda	X				
Dvojsměrná uzavřená triáda - klička	X				
Klička 2			X		
Izolovaná podskupina				X	
Outsider					X
Izolát 2		X	X		
Hvězda				X	X

zdroj: Československá psychologie 2004, č. 3, str. 206

2.2.2.4 Sociogram

Výsledkem sociometrie je sociogram, který podává obraz vzájemných vztahů v malé skupině. Charakterizuje skupinu jednak jako celek, jednak pozici jednotlivých členů. Každý člen skupiny získává určitý sociometrický status (Moreno, 1951).

Jedná se o grafické zobrazení socioemočních preferenčních voleb, sociopreferenční struktury skupiny atp. na základě sociometrických dat. Sociogram je výsledkem zpracování dat ze sociometrického testu, resp. sociometrické matice. Mezi nejčastěji používané formy sociogramu patří neuspořádaný sociogram, včetně topologického záznamu, hierarchický a kruhový sociogram (Musil, 2003).

Z grafického zobrazení struktury skupiny, sociogramu, lze vysvětlit bezprostřední distanční a kontaktní vztahy, pořadí, vůdcovské poměry, soudržnost, nesoudržnost, kooperace a tak dále. Pomocí analýzy četnosti vzájemných a jednostranných výběrů nebo odmítnutí ze sociogramu můžeme definovat sociometrickou pozici jedince ve skupině (Bauman, 1967; Disman, 1993).

1. Sociogram hierarchický

- také osový, souřadnicový

Forma sociogramu, v němž osa x udává počet obdržených voleb, osa y je rozdělena podle počtu členů skupiny. Průsečík „místa“ osoby na ose y s počtem obdržených voleb této osoby na ose x udává sociometrický status. Místo souřadnicového uspořádání lze tento sociogram konstruovat rovnoběžnými horizontálami, nejvyšší odpovídá nejvyššímu počtu výběrů +1 a na ni se zanášejí jedinci s nejvyšším počtem výběrů, na první jedinci, kteří neobdrželi žádný výběr.

2. Sociogram individuální

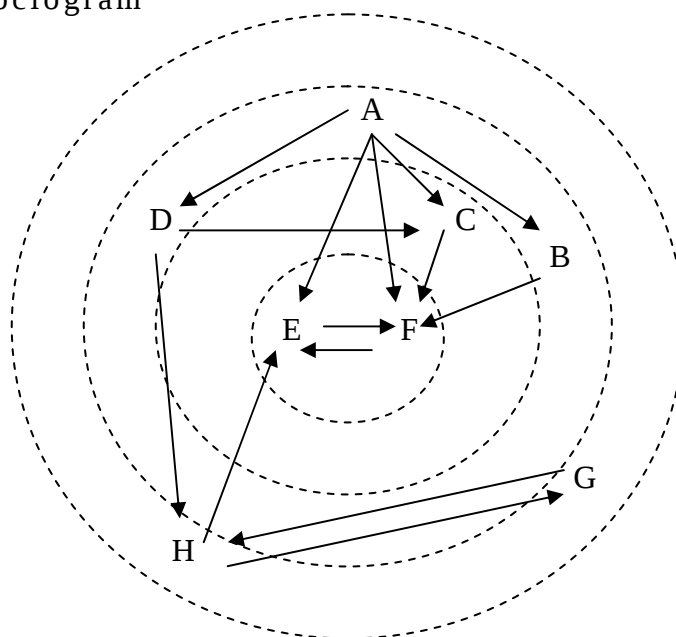
Forma grafického zobrazení socioemočních preferenčních, provedených i obdržených voleb jedince. „Středem“ diagramu je jedinec a do prostoru od středu jsou situováni ti jedinci (např. podle intenzity výběru), které volí nebo jimiž je volen. V přísném slova smyslu není sociogramem tak, jak se obvykle v sociometrii používá, neboť nezobrazuje volby a vztahy z hlediska skupiny, nýbrž z hlediska jejího jednoho člena, eventuálně pouze socioemoční vztahy jedince.

3. Sociogram kruhový

- též terčový

Forma sociogramu, v němž jsou do soustředných kružnic (jejichž počet je dán nejvyšším počtem obdržených voleb +1) značeni jedinci se stejným počtem obdržených výběrů, a to od středu, kde jsou jedinci s nejvyšším počtem, až po kraje s nejnižším počtem voleb.

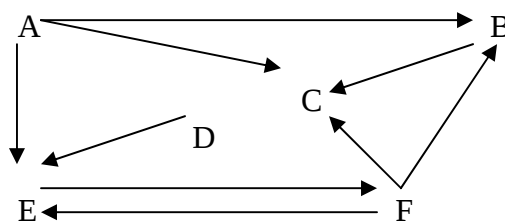
Obr. 3: Kruhový sociogram

4. Sociogram neuspořádaný

Forma sociogramu, při jehož konstrukci nebyl uplatněn žádný pořadající princip. Zvláštním druhem je topologický záznam, který vychází z topologických dat jedinců (bydliště, místo v lavici ve třídě, místo ve formální struktuře atp.), do nichž se zakreslují jejich socioemoční preferenční volby.

Obr. 4: Neuspořádaný sociogram

5. Sociogram šachovnicový

Forma sociogramu, vycházejícího z rozboru sociometrických profilů členů skupiny (H. H. Jennings, 1947; A. Bjerstedt, 1956). Jedinci jsou pak v sociogramu situováni do „šachovnicového pole“ podle velikosti pozitivních a negativních „profilů“, čímž se vytváří obrazec, umožňující názorné a přímě „čtení“ řady důležitých údajů, které ostatní formy sociogramu nemohou poskytnout.

Obr. 5: Šachovnicový sociogram

	1	2	3	4	5	6	7	8
	+++	++	+-	++	--	+-	+-	---
I +++								
II ++								
III +-								
IV ++								
V --								
VI +-								
VII +-								
VIII ---								

2.2.2.5 Interpretace sociometrických dat

Soubor získaných sociometrických dat může být hodnocen ze dvou odlišných pohledů: v prvním bude důraz kladen na pozici individua v sociometrické struktuře, ve druhém potom předmětem analýzy bude sociometrická struktura sama. Lze tudíž rozlišit „skupinově orientovanou sociometrii“ a „individuálně orientovanou sociometrii“.

Podle tohoto rozčlenění lze definovat přehled tzv. základních sociometrických zjištění. Kdy první tři body směřují spíše osobnostem ve skupině a druhé tři k vlastní skupině (Petrusek, 1969, Scott, 2000).

1. Sociální determinanty přátelských vazeb – dyadických relací opětovaných, vzájemných sociopreferenčních vztahů.
2. Problém popularity, nejoblíbenější osoby, neformálního vedení a autority, „centrálních osob“ ve skupině a naopak problém „opomenutých“ osob a izolátů, obecněji pak problém „sociálního přijetí“ a adjustace.

3. Percepce přátelských vazeb, pochopení vlastní pozice ve skupině a orientace ve skupinové struktuře.
4. Sociometrická struktura a její vztah k jiným strukturálním úrovním skupiny, zejména k interakční a komunikační síti, determinanty vzniku specifických sociometrických konfigurací.
5. Problém skupinové dělivosti, význam „velikosti faktoru“ (problém vlivu velikosti skupiny na její vnitřní integraci a výkonnost), příčiny a důsledky rozčlenění skupiny do souboru podskupin, problém „skupinové koheze“.
6. Vztah malé skupiny k širší sociální struktuře, problém modelování makrostrukturálních procesů v malých skupinách a „extrapolace“ dat získaných v malých skupinách na širší struktury.

2.2.3 Dynamická sociometrie

Metodu sociometrické analýzy, založenou na teorii fuzzy množin, vyvinul český statistik, psycholog a lékař Dr. Radvan Bahboub a více rozpracoval v druhé polovině devadesátých let dvacátého století ve spolupráci s odborníky Centra pro výzkum stresu (vědecko-výzkumným pracovištěm Armády České republiky).

Sociomapování neboli dynamickou sociometrii můžeme definovat jako originální prostředek systému mapování vzájemných vztahů mezi prvky komplexního systému, který je charakterizován jako neurčitý a nekompletní (Sýkora, Dvořák, 1998).

Dynamická sociometrie, nebo-li sociomapování je soubor metod, který umožňuje analýzu vztahu mezi prvky libovolného systému (objekty či subjekty), přičemž jsou tyto vztahy tvořeny řadou dílčích vazeb.

Analyzované vztahy přitom nemusí být symetrické – vztah prvku A k B může být kvalitativně či kvantitativně jiný než vztah prvku B k A.

Vztah nepředstavuje určitou jednoznačně vyjádřitelnou danost. Je to komplex velkého množství dílčích vazeb, které nemusí být mezi sebou souhlasné, neboť postihují příslušný vztah na různých úrovních, z různých aspektů, v různých souvislostech.

Při sociomapování se snažíme využít všechna data, která jsou k dispozici, pakliže se o nich předpokládá, že mají k analyzovaným vztahům relevanci. Proto nejsou datové vstupy nijak standardizované. Pracuje se s velkým množstvím dat rozdílného typu, často zatížených velkou mírou neurčitosti. Velký důraz je kladen na možnost expertního hodnocení.

Získaná data, představující projevy dílčích vazeb, jsou analyzována tak, že se hledají na odlišných úrovních společné vzorce. Podobné vzorce jsou zobecňovány do nadřazených tříd. Nejfrekventovanější vzorce se analyzují automaticky, jakékoli další mohou být dohodnutým způsobem popsány expertem, aby k nim byly následně vyhledány nejvíce odpovídající datové konfigurace.

Pro jednotlivé úrovně dat lze získat rovněž grafickou verzi informací, která má podobu mapy. Tuto grafickou verzi nazýváme

sociomapou. Tato mapa uchovává informaci o kardinálním i ordinálním aspektu dat, o vzájemné blízkosti či vzdálenosti jednotlivých prvků, o jejich konfiguracích, ale i o některých informacích kvalitativního charakteru.

Velký důraz je při sociomapování kladen na postižení průběžných změn. Daleko větší podobnost je zde tedy se synoptickými mapami než s mapami geografickými. Možnost kontinuálního snímání dat často umožňuje i krátkodobou predikci dalšího vývoje.

Nejčastější oblastí aplikace jsou malé sociální skupiny. Analyzovanými prvky jsou jednotliví členové skupiny. Jejich vztahy jsou dány velkým množstvím dílčích vazeb (právě probíhající děje a interakce, konkrétní zážitky, přenosové zážitky, postoje a tak podobně), které se mohou projevovat v různých testech, v chování, ve výpovědích, v analýze předchozích interakcí a v celé řadě dalších fenoménů (Bahbouh, 1994).

Výjimečnost metody dynamické sociometrie dává příležitost využití metody i v jiných oblastech, například i v ekonomii (Sýkora, Dvořák, 1998).

2.2.3.1 Matematický aparát

Sociomapování je založeno na spojení několika matematických teorií – fuzzy teorie, topologie a strukturální analýzy (protože je v názvu strukturální analýza používáno v dosti odlišných kontextech, upřesněme, že zde máme na mysli především pattern recognition theory, která se někdy nepříliš šťastně překládá do češtiny jako teorie rozpoznávání obrazců). Toto spojení umožňuje efektivní analýzu dat a jejich přehlednou prezentaci, kterou je možné používat v kombinaci s řadou již vyvinutých postupů a technik (Bahbouh, 1994).

2.2.3.2 Fuzzy teorie

Fuzzy teorie vznikla koncem šedesátých let jako reakce na snahu popisovat složité a neurčité systémy stále složitějšími matematickými modely. S touto tendencí byl spojen nezdůvodněný předpoklad, že bude-li do matematického popisu skutečnosti pojata dostatečně veliké množství

parametrů a informací a budou-li data dostatečně přesná, bude možné popsat skutečnost vyčerpávajícím způsobem (Zadeh, 1965).

Zakladatel fuzzy teorie, matematik L.A.Zadeh, neurčitost za nedostatek nepovažoval, ale naopak ji chápal jako jeden ze stěžejních atributů všech složitých systémů. Tomu odpovídá i jeden z hlavních principů jeho teorie – princip inkompatibility, který lze definovat tak, že se vzrůstající komplexností systému klesá naše schopnost jeho precizní analýzy, až se přesnost a relevantnost de facto vylučují (Bahbouh, 1994).

Jeho přístup je dobře vidět na klíčovém pojmu fuzzy teorie – fuzzy množině. Na rozdíl od klasické množiny, do které některé prvky patří a jiné nikoli, je fuzzy množina daleko více mlhavá a neostrá. Zatímco některé prvky tam mohou patřit zcela jistě a jiné vůbec, je celá řada prvků, které tam tak trochu patří a tak trochu nepatří. Některé více než jiné, ale nikdy nelze stanovit pevnou mez, kdy ještě nepatří či kdy tam už patří. Pozvolnost přechodu postihuje míra náležení daná takzvaným stupněm příslušnosti. To znamená, že můžeme fuzzy množinu popsat zobrazením μ , které každému prvku x z uvažované třídy X přiřazuje zmíněný stupeň příslušnosti, což je reálné číslo z intervalu $<0, 1>$ (z toho je mimo jiné zřejmé, že je klasická množina speciálním případem fuzzy množiny, neboť můžeme prvkům náležejícím do klasické množiny přiřadit hodnotu 1 – náleží – a zbylým prvkům 0 – nenáleží):

$$\mu : X \rightarrow <0, 1>$$

U prvků se stupněm příslušnosti 1 (představujících takzvané jádro fuzzy množiny) není pochyb o příslušnosti do dané množiny. Stejně tak i prvky s nulovým stupněm jsou zcela jistě mimo tuto množinu. Zbylé prvky do množiny částečně patří a částečně ne (Novák, 1990).

Vlastním předmětem statické alternativní teorie množin je rozšíření obecného univerza. Stejně jako cantorovské univerzum množin, klasický obor přirozených čísel, klasický obor reálných čísel či komplexních funkcí atd. je i rozšířené univerzum oborem ideálních matematických unikátů. Stanovením rozšířeného univerza za vlastní předmět statické alternativní teorie množin je v této teorii vymezena oblast její vlastní působnosti. Aplikovatelnost této teorie je založena na důvěře, že třídy,

které se nenachází v rozšířeném univerzu je možné studovat jako kdyby se v něm nacházely, to znamená, že je možné je samotné nechat zastupovat vhodnými třídami z rozšířeného univerza (Vopěnka, 1989).

2.2.3.3 Fuzzy modelování používané v sociologii

Vezmeme-li si pojmy, které se v běžném jazyce používají, jako třeba hodně, kolem pěti, mladý člověk, docela pozdě, žlutozelená barva..., vidíme, že jde o pojmy přirozeného jazyka. To není náhoda. Zadeh razil při analýze složitých systémů lingvistický přístup.

I přes víceznačnost, obecnost a vágnost přirozeného jazyka jej považoval za daleko vhodnější nástroj rozboru a kontroly složitých systémů než přesnou matematizaci (Petrusek, 1993).

Lidské vnímání je ve své podstatě fuzzy. Ve většině případů jsou termíny objektivního jazyka „překládány“ do běžných pojmů. Co je však nejzajímavější je to, že mlhavé pojmy mají v konkrétním kontextu velmi blízkou interpretaci (Kochen, 1974; Zadeh, 1975).

Když budeme mít k dispozici množiny všech a členů skupiny je možné použít zjednodušené maticové formy, v níž jsou prvky nadešpsány nad sloupky. Na místě a_{ij} dané do matice v sociologii můžeme hovořit o stupni náleženosti osoby j mezi oblíbené osoby i (z toho důvodu také vynecháváme diagonálu; v některých případech se však vyplácí uvažovat i volby vlastní jako volby jednotkové). Tudíž platí $0 < a_{ij} < 1$.

Je to *fuzzy model skupiny* příslušející dané metodě. Znázornit si jej můžeme následovně.

	1	2	3	4	...	a
1	*	a_{12}	a_{13}	a_{14}	...	a_{1a}
2	a_{21}	*	a_{23}	a_{24}	...	a_{2a}
n	a_{n1}	a_{n2}	a_{n3}	a_{n4}	...	*

Zajímavé je, že i sloupce představují fuzzy množiny. Vzhledem k tomu, že nám pro každou osobu nadešpsanou nad sloupcem představují hodnoty pod ním stupně, s jakými je jednotlivým osobám (na příslušných řádkách) sympatická (pro názornost stále pracujeme s touto

charakteristikou, mohlo by to být však cokoli jiného), mohli bychom si je nazvat fuzzy množiny sympatizantů. Ačkoli má stejné prvky jako fuzzy množina sympatických, představuje místo aktivních hodnot hodnoty pasivní (Bahboub, 1993).

Zmíněný fuzzy model má řadu pozitivních vlastností, z nichž tu alespoň několik uvedeme.

- a) První výhodou tohoto modelu je to, že vedle analytických postupů fuzzy teorie nabízí i možnost využití některých klasických, analytických postupů z maticových teorií, které umožní extrahovat velmi zajímavé informace (maticová dekompozice dat), a rovněž nabízí možnost využít pro analýzu skupinových vztahů propracovaných statistických postupů, které se na sociometrickém poli běžně neuplatňují. Především se využívá shlukové analýzy aplikované na aktivní a pasivní volby, faktorové analýzy a v případě kontinuálního sledování rovněž kauzální modelování (path analysis) a analýzy časových řad.

Faktorová analýza se ukazuje jako velmi účinná a plodná metoda při analýze skupinových konfliktů a skrytých determinant, které se na struktuře vztahů a jejich dynamice podílejí, časová analýza umožňuje při dlouhodobějším sledování zachytit základní vývojové trendy, zatímco stezková analýza umožňuje zachytit jejich hlubší zákonitost.

- b) Druhá výhoda spočívá v tom, co nám nabízí sama fuzzy teorie – v první řadě jsou to ve fuzzy teorii používané charakteristiky. Nejen, že můžeme do tohoto modelu plně převést postupy indexové analýzy, ale můžeme využít celou řadu dalších charakteristik. Tak například stupeň difference a stupeň neurčitosti v mnoha případech nahrazují lži skóre.
- c) Třetí výhodou jsou především fuzzy operace, které mohou zjednodušit řadu komplikovaných problémů. Lze například využít průniků, sjednocení a dalších operací při analýze dat v pattern recognition. Možností je však více. Ukážeme si to na příkladě hypotézy tranzitivity vztahů odvozené z Heiderovy a Festingerovy teorie. Tato hypotéza se

testuje v rámci sociometrických modelů tranzitivity. Všechny možné trojice se klasifikují z hlediska splnění podmínek tranzitivity na tranzitivní a intranzitivní. Pak se propočítává statistická signifikance odchylky ve směru vyššího výskytu tranzitivních trojic. Celý tento aparát je dosti komplikovaný. Celá analýza tranzitivity se však výrazně zjednoduší, využijeme-li fuzzy operace difference. U každé dvojice spočteme rozdíly mezi stupni náležení zbývajících osob a porovnáme s rozdílem stupňů vzájemného hodnocení. Je to jednodušší test a navíc daleko citlivější.

Podobně lze zjednodušit i postupy síťových analýz a aplikaci teorie grafů. Ty jsou obvykle izomorfní s určitým systémem klasických množin, takže mohou být snadno do fuzzy modelu zahrnuty. V rámci fuzzy modelu se však nabízí daleko širší možnosti postižení reálné situace a přitom nezdědila jednodušší postupy jejího zpracování. Problematika vyváženosti skupinových vztahů, vzájemné komunikace, její klasifikace a optimalizace, která je studovaná na podkladě teorie klasických množin, binárních relací, vlastností uspořádání, teorie grafů a maticové algebry se pak může redukovat na několik jednoduchých operací (řez, průnik, difference) při současném zobecnění daného modelu (Bahboui 1993; Bahboui 1994).

2.2.3.4 Konstrukce fuzzy modelu

Za vstupní data do modelu můžeme zvolit cokoli. Počínaje vzájemnými volbami v sociometrických testech či volbami v testech zprostředkovaných výběrů, přes počty vzájemných pohledů, proximitu, obsahovou analýzu vzájemných verbálních ohodnocení či expertních posudků, behaviorální projevy, analýzu verbální a paraverbální komunikace, až po fyziologické parametry či podobnost mezi barvami oblečení (Sýkora, Dvořák, 1998).

Pro nejruznější – často předem nestanovená data, charakteristiky a informace – existují velmi obecné techniky umožňující tato data převádět do fuzzy modelů, které daným charakteristikám, projevům či datům odpovídají.

Je pochopitelné, že ti, kteří pracují s danou metodou, vybírají takové zdroje informací, o nichž se domnívají, že jsou vzhledem ke skupinové struktuře a dynamice relevantní. Pak se většinou na počátku expertně stanoví váha jednotlivých metod. Dosud nevalidizované nebo jen hypotetické zdroje informací mají počáteční hodnoty velmi nízké, přičemž teprve s přísunem dalších informací a referenčních dat může být váha korigována a zvyšována.

Uvedme několik konkrétních příkladů obvyklých zdrojů informací.

- a) Na úrovni vědomých voleb můžeme aplikovat běžný sociometrický test nebo určité ratingové hodnocení. Ke zvýšení citlivosti v případě kontinuálního sledování vztahu slouží, je-li místo dané osoby hodnocen určitý atribut vzájemného vztahu, například míra aktuální sebranosti. Vedle těchto testů přímých voleb můžeme použít i méně korigované testy voleb zprostředkovaných. V těchto testech jsou druhé osoby hodnoceny přiřazováním určitých objektů, které nemají dané obecně platné pořadí (například slov z určitého seznamu, barev a podobně), ale přesto lze u nich následně stanovit individuální preference. Výhodou těchto testů je to, že mají vysoké souběžné korelace se sociometrickými testy, ale na rozdíl od nich mají nízkou test-retestovou dependabilitu, takže jsou na průběžné změny daleko citlivější.
- b) Vedle těchto testových metod můžeme použít pozorování. A to buďto zaměřené (načítáme například počet vzájemných dotyků, pohledů proxemiku a její změny a tak dále) nebo volné, kdy pozorovatel odhadne hodnoty, souhrnně posuzující aspekty vzájemných vztahů. K tomu mu může sloužit řada ve fuzzy teorii vyvinutých postupů. Za všechny uvedme alespoň Saatyho metodu, která porovnáváním dvojic umožňuje zjistit implicitní a neuvědomované váhy v rámci sledované proměnné.
- c) Do fuzzy modelu můžeme kódovat i sdělen přirozeného jazyka. Buď můžeme počítat různé koeficienty pozitivních i negativních soudů nebo můžeme postupně modelovat schématická pole dílčích výrazů jako je třeba *docela ujde, náhodou je fajn, je s ním vcelku dobře, i když by to*

mohlo být lepší, které získáme z posudků nezávislých osob, ze záznamů, z obsahové analýzy nebo z rozhovoru.

- d) Můžeme však přidat i jakýkoli nový parametr, třeba jak silně člen skupiny bere za kliku, jaká je podobnost mezi barvami očí či vzorky na podrážkách, jaké je kožně-galvanické napětí či krevní tlak. Jak už bylo řečeno, pracujeme u těchto metod z počátku s velmi nízkými vahami důležitosti, neboť se nejdříve musí potvrdit, že jsou vzhledem k ostatním datům validní.
- e) Nakonec můžeme kódovat i průběžné jednání. Do fuzzy modelu se například velmi snadno převádí průběh různých experimentálních her.

Zajímavé je i agregování dílčích fuzzy modelů. Máme-li dva testy, můžeme zavést diskrepanční míru, která je rovna rozdílu mezi hodnotou a_{ij} testu prvního a a_{ij} testu druhého. Abychom odpočetli systematický posun výsledků způsobený odlišným testem, odčítáme od takto vzniklých diskrepančních měr průměrnou hodnotu odchylky. Tato průměrná odchylka je sama o sobě velmi zajímavým ukazatelem. V rámci různých skupin byla v minulosti počítána odchylka mezi rozumem korigovanými a zprostředkovanými testy. Nejvyšší byla zjištěna u vojenských jednotek a skupin vězeňské služby, nejnižší u malých dětí. V dané situaci bychom tento rozdíl mohli interpretovat jako míru neupřímnosti (vědomé korekce).

Tam kde vycházejí míry diskrepancí příliš vysoko, je interpretátor upozorněn na tento rozdíl a je na něm, zda ho bude analyzovat jako náhodnou fluktuaci nebo zachycení významné relace. V případě menších rozdílů se sdružují stupně příslušnosti váženým načtením, kde jsou vahami váhy důležitosti jednotlivých testů (stanovené například zkracováním expertního srovnávání Saatyho metodou). Celková míra diskrepancí nám nakonec může uspořádat získaná data i do několika shluků, agregátů.

Případné rozpory by nás neměly překvapit. Každá metoda zobrazuje jen určitý aspekt vztahu, jen určitý typ relací a není tedy nic výjimečného, když se setkáme se vztahem, který je sycen relacemi co do intenzity i valence odlišnými, nezřídka i protichůdnými.

Právě analýza těchto diskrepancí je jedním z nejefektivnějších zdrojů informací při krátkodobých predikcích. Právě zde se totiž zviditelňují různá ložiska konfliktů a tenzí, rozpory mezi formální a neformální strukturou, různé zábrany ve spontánním projevu, vědomé korekce a podobně.

Snažíme se vyjít z co největšího množství dat. Pro každou metodu přitom vytvářejí zbylá data referenční množinu. Ukáže-li se, že zde není žádná souvislost s ostatními metodami, je opět na expertovi, aby posoudil, zda se mu podařilo zachytit nějaký důležitý, jinde nezachycený aspekt vzájemných vztahů, nebo byla v daném případě metoda nevalidní a neadekvátní. Sebelepší matematický postup nemůže v konkrétním kontextu zjistit něco takového lépe než expert. Vzhledem k tomu, že předem neomezujeme datové vstupy, může dojít i k tomu, že určitá agregovaná, opakovaně zastoupená struktura souvisí s jinými faktory než se skupinovou strukturou a dynamikou, což opět závisí na konečném soudu experta.

Ve chvíli, kdy získáme pro jednotlivé metody fuzzy model, který buď agregujeme do jednoho nebo několika obecnějších struktur, můžeme přistoupit k pattern recognition analýze. Jak již bylo dříve poznamenáno, hledáme určité charakteristické vzorce chování (Bahbouh, 1994).

2.2.3.5 Analýza fuzzy modelu

Při analýze sdruženého fuzzy modelu jde o nalezení určitých charakteristických struktur, konfigurací a vzorců chování a o redukci dat do nejdůležitějších charakteristik struktury a dynamiky skupiny.

Jedním z nejjednodušších vzorců je vzorec A má kladný vztah k B – B má kladný vztah k A, který si můžeme zjednodušeně (ne zcela přesně) nazvat přátelství. Některé dvojice budou této struktuře odpovídat velmi blízce, jiné méně a jiné vůbec. Jako bychom ke každé hledané struktuře měli k dispozici fuzzy množinu a dvojice do ní náležely s určitým stupněm příslušnosti. K řešení problému pattern recognition nás může motivovat představa výše uvedeného fuzzy modelu, v níž by byly číselné hodnoty vyjádřeny jako výšky. Pokud bychom postupně prováděli α -řezy této fuzzy struktury, objevovaly by se nám první hodnoty.

Za nejpřátelštější bychom mohli brát první dvojici, která se nám nad α -řezem objeví. Tuto dvojici si můžeme popsat i maticově:

$$\max \min (a_{ij}, a_{ji})$$

Konzistence přátelského vztahu je dána slabší z obou vazeb. Ze všech těchto slabších (menších) vazeb hledáme ve skupině ty, které jsou vzhledem k ostatním nejvyšší.

Nám však nejde o jednu jedinou dvojici, ale o to, v jaké míře všechny dvojice odpovídají popsanému prototypu A má kladný vztah k B – B má kladný vztah k A. Jako kdyby danému prototypu odpovídala v rámci fuzzy modelu jistá fuzzy množina a stupeň náležení do této fuzzy množiny byl pro jednotlivé dvojice jejich mírou konzistence.

To jsou příklady velmi jednoduchých struktur. Takovými jednoduchými strukturami jsou například vzájemné antipatie a asymetrie v hodnocení, které bychom mohli vyjádřit maticově například:

$$\begin{aligned} \max \min (a_{ij}, a_{ji}) \text{ a} \\ \max (a_{ij} - a_{ji}) \end{aligned}$$

Čím složitější jsou struktury, tím hůře jdou vyjádřit maticově, ale tím nosnější se stává práce s fuzzy množinami a možnost užití fuzzy relací. Zvláště v případě většího počtu prvků je tento fakt viditelný. Můžeme tedy hledat strukturu A má rád B, B nemá rád A, oba mají rádi C..., nejstabilnější trojici, čtveřici, hlavní komunikační kanály a tak dále. Daleko větší možnosti pak skýtají dynamické proměny při průběžném snímání sociomap. V rámci nich je možné identifikovat i opakované vzorce chování, jakési hry, a v některých případech dokonce předjímat budoucí vývoj.

Určité opakující se konfigurace je možné interpretovat známým výkladem. Můžeme tak operacionalizovat řadu sociálně psychologických fenoménů. Typický je například projev konkurence dvou osob před třetí osobou, žárlivost, útěk z uzavřené skupiny, ostrakismus, společný nepřítel. Tyto názvy už jsou pochopitelně interpretacemi struktur, nikoliv jejich popisem. Je na expertovi, aby v rámci situace, ale i cíle odlišil, zda se za strukturou A nemá rád B – B nemá rád A – A má rád C – B má rád C

skrývá žárlivost nebo společný vhodný zprostředkovatel. Popis struktury má být přitom co možná nejindiferentnější.

Složitější struktury zadává expert v podobě pattern-prototypu, k němuž je zkonstruována fuzzy množina zachycující nejpodobnější reálné konfigurace.

Všechny postupy je možné účelně aplikovat již na tři osoby, ale zároveň můžeme analyzovat skupinu o stu, dvou stech i více lidí (!). Z většího celku si také můžeme vyjmout celek menší a studovat jej samostatně. Důležité vztahové přesahy do větších skupin se pak projevují jako skryté faktory. Z téhož důvodu je možné pracovat i se skupinami nekoherentními, kdy se v rámci určitých podčástí výrazně mění kvalita a kvantita vazeb. Tímto způsobem se může do analýzy dat zahrnout i sám „objektivní“ experimentátor (Bahbouh, 1994).

2.2.3.6 Pattern recognition

Pokud jde o pattern recognition, jedná se o matematickou teorii, která se uplatňuje při takových praktických úlohách, jako například identifikace obrazů, rozpoznávání charakteristických zvuků, čtení psaného písma a podobně. Matematicky lze vyjádřit, že máme určitou třídu objektů U a třídu charakteristických vzorců C a je třeba daný objekt identifikovat v rámci těchto vzorců, to znamená, že se snažíme najít zobrazení:

$$F : U \rightarrow C$$

Úloha pattern recognition je úlohou nalezení $F(a)$ pro zadané a z U . Obecně nemusí jít ani o rozhodnutelnou, ani o jednoznačnou úlohu.

V našem případě je množina C představována charakteristickými vzorci skupinové dynamiky, které jsou co možná nejjednodušeji popsány přirozeným jazykem, a množina U je dána všemi možnými kombinacemi zachycených vazeb. V rámci daných hodnot se snažíme zjistit, zda se v datech neskrývají určité obvyklé struktury a charakteristická uspořádání skupinové dynamiky, vzájemných vztahů a vzorců chování.

Jelikož nemáme zobrazení F k dispozici, neboť právě ono je předmětem odhadu, řešíme úlohu rozpoznávání obrazců zprostředkovaně

přes pomocnou vyhodnocovací funkci (respektive funkce), která přiřadí analyzovanému objektu reálná čísla vzhledem k jednotlivým charakteristickým vzorcům z třídy **C**, a tyto hodnoty jsou pak podkladem pro konečné rozhodnutí. Teorie pattern recognition se v rozhodující míře zabývá právě otázkou vhodné volby těchto vyhodnocovacích funkcí a s těmito funkcemi svázaných rozhodovacích kritérií. V případě, že jsou uvažované kategorie z třídy **C** uspokojivě popsány, operujeme obvykle s různými funkcemi podobnosti či s diskrepančními mírami, které sledují blízkost konkrétního analyzovaného prvku z třídy **U** prototypům z třídy **C**, vzhledem k nimž je prostor funkčních hodnot dobře separovaný (Bahbouh 1994).

Ohlížejíce se na to, že má v matematice pojem struktury veskrze jasný a zároveň velmi obecný význam (vnitřní uspořádání, jakýkoliv vztah mezi prvky zkoumaného systému, souboru, množiny), podotýkáme na tomto místě, že bude-li se hovořit o strukturách, byť sociálních, máme na mysli matematický pojem struktury. V sociologii a sociální psychologii je tento pojem jasný méně, přestože jsou zde pokusy o jeho preciznější definice (Nadel, 1956).

2.2.3.7 Topologie

Jen krátce se zmiňme o topologii. Topologie je velmi rozsáhlou matematickou disciplínou, která se, stručně řečeno, zabývá zobrazováními v rámci různých matematických prostorů, a to především se zaměřením na invarianci určitých objektů a struktur vůči těmto zobrazením. Z rozsáhlého arzenálu topologie sociomappingu využívá především prokládání křivek body, vlastnosti spojitých zobrazení, nalézání vhodných rovin a jejich transformací. Jsou též užity poznatky z některých speciálnějších topologických partií a z disciplín, které s topologií úzce souvisí – z teorie polí, z kartografie a taxonomie. Velmi důležitou oblastí topologických poznatků při dokazování jednotlivých matematických tvrzení je také teorie grafů (Bahbouh 1994).

2.2.3.8 Sociomapa

Jednou z hlavních výhod dynamické sociometrie je to, že informace obsažené ve fuzzy modelu mohou mít grafickou podobu. Protože tato podoba připomíná topografické nebo synoptické mapy, a protože zpočátku bylo hlavní využití sociomapování při analýze struktury a dynamiky malých sociálních skupin, nazýváme tuto grafickou podobu sociomapou.

V sociomapě znázorněné výšky jednotlivých subjektů vyjadřují celkovou pozici každého subjektu ve skupině (kardinální informace), distance, vzdálenosti zase jejich vzájemný vztah (ordinální informace).

Sociomapa je z matematického hlediska spojitou reálnou funkcí dvou reálných proměnných. Každá mapa je postižitelná třemi souřadnicemi tak, že zadáním hodnot dvou souřadnic definičního oboru mapy (zeměpisná délka a šířka) je dána i hodnota souřadnice třetí (zeměpisná výška). Mapa tedy může zobrazovat povrch trojrozměrně (Sýkora, Dvořák, 1998).

Ke snadnému určení preferencí v navazování vztahů mezi členy skupiny slouží sociomapa koherence. Ta znázorňuje vrstevnice soudržnosti, které obepínají prvky, jejichž vzájemný vztah (počítaný jako minimum z obou směrů, to je $A \leftrightarrow B$ je bráno jako $\min(A \rightarrow B; B \rightarrow A)$) je vyšší, než ostatní. Výběr probíhá určitou formou klastrové analýzy. V mapě se najdou takové prvky, jejichž vzájemný vztah je nejvyšší (mají nejvyšší soudržnost) a ty se spojí do vrstevnice. Dále se s takto sdruženou skupinou počítá jako s jedním "sdruženým" prvkem, který má vztah k ostatním určený jako minimální vztah prvku ke všem dílčím podprvkům sdružené skupiny (ústní sdělení; Höschl, 24.5.2006).

Sociomapy mají hned několik výhod (Bahbouh, 1994):

- a) pravidla jejich tvorby zaručují, že sociomapa obsahuje všechny informace příslušného fuzzy modelu.
- b) práce s mapami je velmi přehledná. V krátké chvíli umožňuje zorientovat se v hlavních vztazích a vazbách.
- c) velmi se osvědčila pro práci laiků. Jelikož patří orientace v mapě k základním dovednostem každého člověka, není třeba žádného zázviku.

- d) z map jsme rovněž schopni vstřebávat daleko větší množství informací než ze schémat, speciálně pro ten účel vytvořených. Proto jsou mapy vhodné i k záznamu řady kvalitativních informací podle předem dohodnutých pravidel.
- e) ze sociomap se také velmi dobře orientujeme v kontinuálních změnách díky všeobecné rozšířenosti synoptických map.

Sociomapování přesahuje původní aplikační sféru. Spektrum oblastí, kde lze sociomapování užít, je dáno tím, že lze celou metodu formulovat velmi obecně jako metodu, která umožňuje analyzovat asymetrické vztahy ve složitých systémech, jsou-li tyto vztahy tvořeny řadou dílčích vazeb. Metoda dynamické sociometrie je proto použita při analýze vzájemných vztahů mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou.

3 CÍLE DISERTAČNÍ PRÁCE

3.1 VÝCHODISKA

Disertační práce na téma „Využití dynamické sociometrie při integraci České republiky do Evropské unie“ implementuje interdisciplinární přístup metody dynamické sociometrie na poli mapování vztahů makroskupiny dvacetipěti členských států EU a ČR. Dále srovnává výstupy dynamické sociometrie s metodou statistické analýzy – s metodou postupné regrese (Step Wise regression).

Cílem práce v teoretické části je zmapovat a shromáždit veškeré informace potřebné pro rozbor a analýzu systému pomocí dynamické sociometrie.

Cílem empirické části je tuto metodu využít k popisu aktuálního stavu ve vztazích členských zemí EU, charakterizovat principy v začlenění ČR do Unie a odhalit kritická místa integračního procesu.

V disertační práci jsou použity dvě metody – dílčím cílem je proto též porovnání výsledků dynamické sociometrie a Step Wise analýzy. Výstupy obou metod poslouží k zpřesnění závěrů plynoucích ze sociomapování, neboť ověřený matematický aparát Step Wise analýzy podpoří přijetí či vyvrácení teze o oprávněnosti jejich používání na poli testování vztahů v makroskupinách.

3.2 STANOVENÉ HYPOTÉZY:

Pro účely disertační práce byly stanoveny následující hypotézy:

- H01: Ve skupině Evropské unie existuje rovnost v postavení a důležitosti všech členských států.
- H02: Existuje shoda ve výsledných údajích z analyzovaných sociomap a statistické metody postupné regrese.
- H03: Česká republika má stejný vliv na rozhodování v Evropské unii jako všechny ostatní státy.
- H04: Česká republika bude mít nejbližší vztah se zeměmi, se kterými má společnou hranici.

4 ZVOLENÁ METODIKA ZPRACOVÁNÍ

4.1 PODKLADOVÉ ÚDAJE K VYTVOŘENÍ SOCIOMAP

Ekonomické údaje

K analýze vztahů na základě ekonomických ukazatelů byly použity údaje o mezinárodním obchodu za rok 2004 mezi členskými státy EU včetně ČR. Podkladové údaje byly získány ze statistických ročenek členských států EU, dodatečné informace na Ministerstvu zahraničních věcí a Ministerstvu průmyslu a obchodu. (viz příloha 1)

Data o zahraničním obchodu byla zvolena záměrně z důvodu přesvědčení autora práce, že prvotní myšlenka vzniku EU, ale i tendence k rozšiřování mají podklad zejména v ekonomickém prospěchu členů. Podle něj právě informace o vztazích založených na výměně zboží nejpresněji charakterizují situaci v Evropské Unii.

V této souvislosti je vhodné zmínit, že v práci jsou používány pojmy sociální pozice a sociální status. Jejich původní význam z teorie skupin je vzhledem k aplikovaným údajům o zahraničním obchodu mírně pozměněn, blíží se označení socioekonomická pozice a socioekonomický status. Vzhledem k použité metodě dynamické sociometrie jsou přesto využívány pojmy ve zkrácené podobě.

K vyjádření vztahů v EU lze použít i jiná vstupní data. Návrhy dalších postupů sběru jsou proto uvedeny v kapitole 6, Diskuse.

4.2 CHARAKTERISTIKA SOUBORU

Soubor pro analýzu prováděnou pomocí dynamické sociometrie a statistické metody postupné regrese tvoří členské státy Evropské unie, mezi něž patří v abecedním pořádku: Belgie, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie.

Základní údaje, které charakterizují členské státy Evropské unie - název státu, rozloha, počet obyvatel, rok vstupu do EU, počet hlasů v Evropském parlamentu, hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele, vývoz, dovoz, saldo zahraničního obchodu, nejvýznamnější odvětví národního hospodářství, jsou uvedeny v příloze 2.

4.3 METODY POUŽITÉ V DISERTAČNÍ PRÁCI:

K dosažení cílů disertační práce byla použita metoda dynamické sociometrie a statistická metoda postupné regrese (Step Wise regression).

4.3.1 Dynamická sociometrie

Metoda vychází z teoretických základů klasické Morenovské sociometrie, dále využívá matematický aparát teorie fuzzy množin, topologii a metodu strukturální analýzy - pattern recognition theory. Její aplikace a možnosti použití jsou blíže popsány v podkapitole 2.2.3.

Pro přehlednost jsou zde uvedeny ve stručném schématu základní kroky sociomappingu.

Schéma postupu ve zkrácené podobě můžeme charakterizovat takto: (Bahboui 1994)

1. Primární analýza

- a) Stanoví se, jaké informace budou využity pro konstrukci mapy.
- b) U jednotlivých informací se podle jejich typu určí, jakým způsobem budou kódovány do příslušných fuzzy modelů.
- c) Jsou vyhotoveny zdroje informací příslušející fuzzy modely.
- d) Pro jednotlivé fuzzy modely jsou stanoveny váhy důležitosti (Saatyho metoda, regresní koeficienty, normované přímé odhady...).

2. Sekundární analýza

- e) Jsou vypočteny diskrepance míry mezi testy. Pro stanovenou hladinu významnosti expert prošetří velké diskrepance a rozebere jejich pravděpodobné příčiny.
- f) Kde jsou významné diskrepance zůstává více hodnot pro dané a_{ij} , jinak jsou hodnoty agregovány součtem.

3. Terciální analýza

- g) Provádí se analýza těch konfigurací, které závisejí na rozdílech mezi testy.
- h) Sdružený model je analyzován obligátními parametry a měrami. Hledají se předdefinované konfigurace (konzistence, asymetrie, středy fuzzy množin, konzistence podskupin) = obligatorní část terciální analýzy.
- i) Jsou hledány další zvolené prototypy. Neagregované míry jsou analyzovány na všech svých hladinách = fakultativní část terciální analýzy.

4. Tvorba mapy

- j) Vytváří se mapy. U neagregovaných hodnot se stanoví, jaká hladina je použita. Vztahy ve skupině se vyjadřují formou dvou typů sociomap. První zobrazuje sociální reliéf ve skupině, druhý spojitost neboli koherenci mezi prvky.

5. Interpretace

- k) Průběžně získané výsledky jsou interpretovány. Jsou vztaženy k předchozím datům. Rozebírají se hlavní změny, vývojové tendence. Formulují se hypotézy. Při kontinuálním snímání dat se pak celý proces cyklicky opakuje.

Výpočty výše zmíněných analýz a tvorba sociomapy jsou zjednodušeny díky využití počítačového programu. Proto lze obecně metodu dynamické sociometrie použít jen při částečné znalosti matematického aparátu teorie fuzzy množin, topologie a metody strukturální analýzy.

4.3.2 Metoda postupné regrese (Step Wise regression)

Tato metoda je jednou z eliminačních statistických metod výběru optimální podmnožiny vysvětlujících proměnných. Respektuje pořadí zařazování jednotlivých proměnných, protože ke každému kroku zkoumá důsledky jiného pořadí zařazování.

Metoda na základě postupného přidávání proměnných regresní funkce vychází z přírůstku regresního součtu čtverců, jehož velikost je hodnocena pomocí sekvenčních F-testů, nebo (se zcela stejným výsledkem) na základě zvýšení indexu determinace, přičemž lze použít ekvivalentně i hodnoty a testy dílčích korelačních koeficientů.

Stručný popis kroků metody

1. Zařadí se proměnná s největší hodnotou jednoduchého korelačního koeficientu, pokud se ukáže jako statisticky významný při zvoleném α .
2. Zjistí se, která proměnná nejvíce zvyšuje teoretický součet čtverců a zda je toto zvýšení při zvoleném α statisticky významné. Proměnná, která nejvíce (významně) zvyšuje Q_t (přírůstek teoretického součtu čtverců), je zařazena do regresní funkce.

$$Q_t = \sum_{i=1}^n (\hat{y} - \bar{y})^2$$

3. Prozkoumá se, zda by dříve zařazená proměnná rovněž zvýšila Q_t , kdyby byla zařazována do regresní funkce až jako druhá. V opačném případě se vyřadí z regresní funkce.
4. Postup pokračuje tak dlouho, dokud některá ze zbylých proměnných významně zvyšuje teoretický součet čtverců. Pomocí dílčích F testů nebo testů o dílčích korelačních koeficientech se na každém kroku hodnotí možnost vyřazení dříve zařazených proměnných.

Výsledný model představuje „optimální“ podmnožinu vysvětlujících proměnných za předpokladu, že tvar modelu je správný, žádná podstatná vysvětlující proměnná nebyla opomenuta, stupeň multikolinearity je únosný a data mají dobrou vypovídací schopnost. Bez podrobné analýzy jednotlivých pozorování můžeme jen těžko zaručit splnění (zvláště posledních dvou) uvedených podmínek. Výběr proměnných musí být proto součástí celkové analýzy dat (Hebák, Hustopecký, 1987; Hebák, Hustopecký, 2005; Kropáč, 2004).

V disertační práci byl pro výpočet Step Wise analýzy použit statistický program SAS.

4.4 METODICKÝ POSTUP

Ze získaných údajů o cílové skupině pětadvaceti členských států včetně České republiky byly zhotoveny čtyři sociomapy. První - komplexní, vyjadřující vztahy v celé EU. Druhá, nazývaná mapou koherence znázorňující preference vztahů v EU. Třetí, která objasňuje vztahy mezi deseti nově přistoupivšími státy a poslední, čtvrtá redukováná o údaje nejvýznamnějších členů Evropské unie.

Empirická část disertační práce se proto rozděluje na několik dílčích částí, které se zaměřují jednak na podrobnou analýzu sociomaps celkového stavu v EU, dále pak na komplexní pohled založený na informacích vycházejících z propočtu optimalizačního modelu metodou Step Wise analýzy (SWA). Výstupy SWA potřebné ke komentáři jsou uvedeny v textu podkapitoly 5.2, tabulka multikolinearit je v příloze 3.

Z výsledných sociomap (krok A schématu v obr. 6) byla určena sociometrická hvězda – vůdčí stát Evropského společenství. Byl definován lídr Unie, kterým může být sociometrická hvězda v seskupení několika států, to znamená skupina s rozhodujícím slovem při prosazování a uplatňování zásadních otázek a úkolů EU. Státy, které sociometricky odpovídají outsiderům skupiny se pravděpodobně přiklánějí k názorům sociometrické hvězdy, nechají se ovlivnit. Z vytvořených sociomap bylo dále určeno celkové uspořádání vztahů v Unii, vymezeno potencionální partnerství mezi státy se slabší skupinovou významností a jejich propojení na sociometrickou hvězdu EU. Při popisu vzájemných vazeb bylo bráno hledisko komplexnosti. V interpretaci výsledků proto bylo zohledněno nejenom kritérium umístění jedince na mapě (sociální pozice), ale i relativní výška této pozice (sociální status).

Navazující část se detailně věnuje postavení jednotlivých států Unie, proto obsahuje rozbor sociomap a výstup SWA u každého státu zvlášť (krok B schématu v obr. 6). Tato podkapitola umožnila srovnání výsledků obou metod. Výstupem sociomapy byl objektivní stav vztahů a vazeb mezi členskými státy EU. U každého státu jsou v příslušné sociomapě graficky zobrazeny vztahy k ostatním členům Unie. Černá plná čára šipky znamená jasnou orientaci na partnera, červená barva určuje

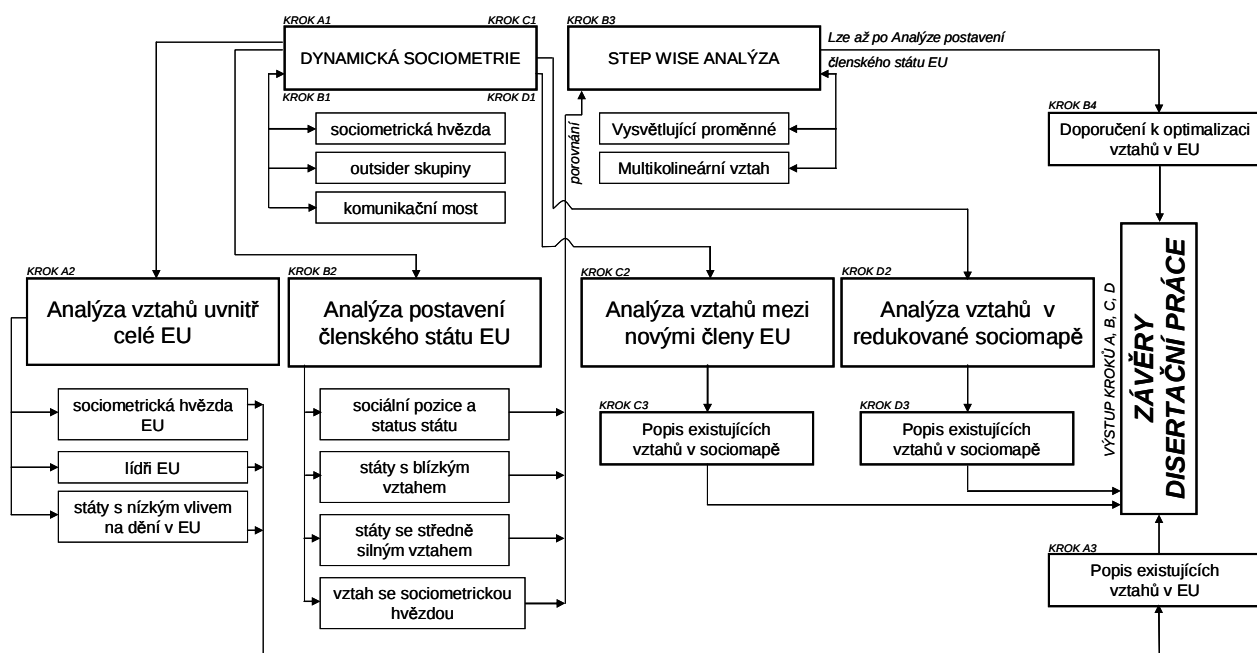
vazbu k sociometrické hvězdě. Spojení přerušovanou čarou upozorňuje na nejasnost kontaktu. V takových případech byla připouštěna pravděpodobnost chyby v interpretaci.

Matematický aparát dynamické sociometrie umožňuje vyloučit ze vstupních dat některé prvky a zobrazit tak výsledné vztahy v užších vybraných celcích. Tato funkce byla využita ve dvou případech.

Z pohledu České republiky bylo zajímavé zjistit umístění mezi státy, které se staly členy EU společně s ní. V práci byly proto popsány a interpretovány vztahy mezi deseti zeměmi, které přistoupily do Společenství nově, to znamená v roce 2004 (krok C schématu v obr. 6). Ze sociomapy zobrazující rozložení vztahů byl snadno určen lídr tohoto uskupení, jednotlivé provázání a možné blízké a složitější koalice.

Situace značně centralistického rozmístění členů Evropské Unie v sociomapě vedla autora práce k myšlence vynechat při dalším zpracování osm jejích nejdůležitějších prvků – Německo, Francii, Velkou Británii, Itálii, Belgii, Nizozemsko, Španělsko, Rakousko (krok D schématu v obr. 6). Teoreticky tak výsledná sociomapa odpovídá na hypotézu, co by nastalo ve chvíli, kdy by se zbývající skupina sedmnácti států rozhodla zformovat uskupení s protiváhou vůči zemím v centru.

Obr. 6: Schéma postupu analýzy vztahů v EU.

5 VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE

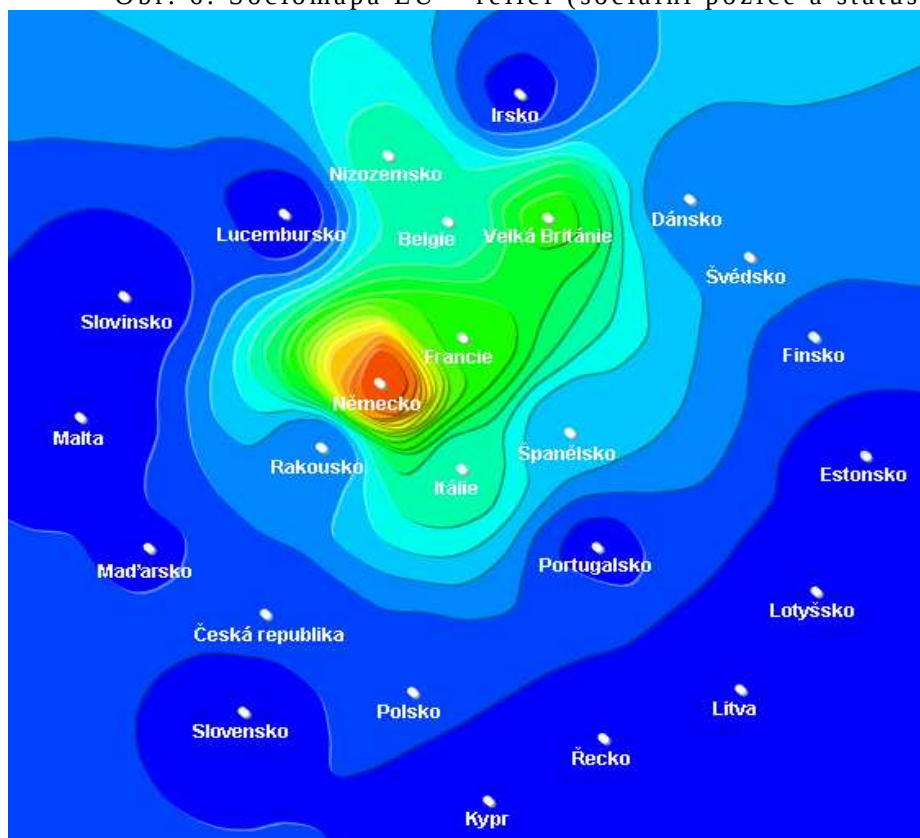
V disertační práci je na podkladě dat zahraničního obchodu Evropské unie vytvořen metodou dynamické sociometrie přesný obraz vztahů mezi členskými státy.

Následný rozbor sociomap umožňuje zjistit a popsat charakteristické vlastnosti analyzované skupiny, formální a neformální pojítka ve skupině, role a pozice každého člena ve skupině, strukturu a vztahy ve skupině.

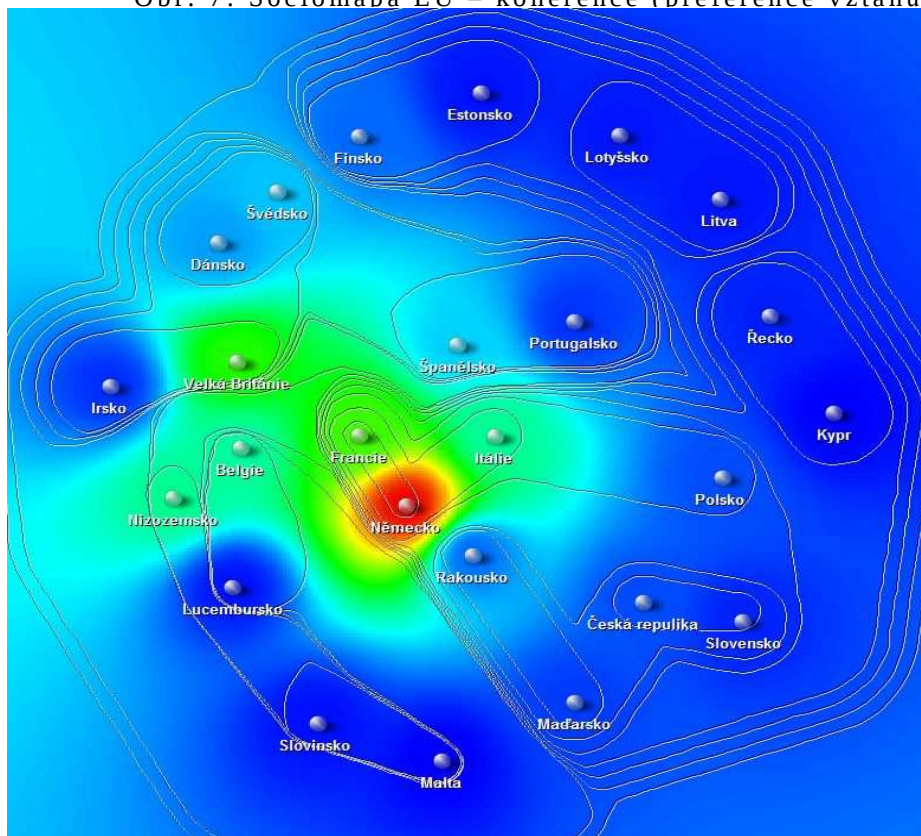
Pro správné určení možných kooperací dynamická sociometrie používá dva grafické výstupy. První sociomapa znázorňuje sociální reliéf ve skupině, druhá pak koherenci, spojitost mezi členy EU a preferenci v navazování vztahů.

5.1 ANALÝZA SOCIOMAP EVROPSKÉ UNIE

Obr. 6: Sociomapa EU – reliéf (sociální pozice a status)

Obr. 7: Sociomapa EU – koherence (preferencí vztahů)

Zobrazené mapy vztahů členských států Evropské Unie lze interpretovat takto (viz Obr. 6, Obr. 7): Určujícím státem v Evropské unii je Německo, lze ho označit za sociometrickou hvězdu. Nejbližším partnerem pro něho je Francie, dále Itálie. Tyto státy tvoří seskupení zásadně ovlivňující dění uvnitř Evropské Unie, patří k lídrům Společenství. Státem s vysokým sociálním statusem, který je v blízkosti těchto zemí je Velká Británie, potom Belgie a Nizozemsko. Velká Británie se nedá jednoznačně definovat jako stát s vůdčí rolí, neboť její umístění dále od centra ji v uplatňování vlastních názorů a cílů omezuje. Se zřetelem na výšku sociální pozice je však možné ji označit za komunikační most některých zemí v levém okraji sociomapy. S určitými komplikacemi se poblíž Německa, Francie a Itálie nachází Španělsko a Rakousko, které jsou rovněž důležité pro určení vzájemných vztahů v EU. Ač oba nedosahují výrazného sociálního statusu, jsou zobrazeny v barvě modré, jejich blízkost k centru je zařazuje mezi státy významné, neboť pro členy Unie umístěné dál od centra představují zprostředkovatele kontaktů k lídrům skupiny.

V okolí států centrálně seskupených se nacházejí zbývající státy současné „pěťadvacítky“, je možné říci, že leží na periferii mapy. Jejich postavení v rámci EU je nepatrné, nelze očekávat, že by mohly zásadně ovlivnit dění v Unii. K tomuto budou potřebovat přinejmenším spojenectví států v blízkosti. Pokud se na případné koalice podíváme blíže, lze odhadnout několik možných variant.

V levém dolním rohu se rýsuje společenství Rakouska, České republiky a Maďarska, připojit můžeme i Slovensko. Tato skupina má mezi sebou historické vazby pocházející z Rakousko-Uherska. Skupina „severských států“ Dánska a Švédska má blízko společně s Irskem k Velké Británii. Estonsko má blízký vztah s Finskem, jejich pouto je silnější než vazba Estonska na zbývající pobaltské republiky bývalého Sovětského svazu. Z ekonomicko-obchodního hlediska má bližší vztah Lotyšsko s Litvou a společně pak jsou napojeni na Estonsko. Kypr má nejbližší vztah s Řeckem, Slovinsko s Maltou, Lucembursko s Belgií a Nizozemskem, což odpovídá blízkosti zemí na geografické mapě, u Lucemburska také tradičnímu obchodnímu vztahu států Beneluxu.

Mezi spojení s komplikacemi lze zařadit vztah Irska s Velkou Británií. Dokládá to existence velkého odstupů mezi těmito dvěma státy vyjádřená osmi vrstevnicemi v sociomapě.

Zajímavým se jeví postavení Polska. Ač v sociomapě leží v blízkosti České republiky, jeho směřování je více pro-centrální, vztahy orientuje zejména na Německo a Itálii. Tato tendence může být vysvětlována rozlohou a počtem obyvatel, které dává Polsku větší významnost včetně volnosti v rozhodování oproti státům podstatně menším.

Shrnutím zásadních bodů vyplývajících ze sociomapy EU se ukazuje, že skupina států tvořících Evropskou unii je formována v podstatě do vzácného tvaru zobrazených vztahů – centrálního seskupení. Z něho plyne, že do určení směru, orientace všech členských států EU nejpodstatněji zasahuje Německo s Francií a Velká Británie. Tyto státy v současné době zásadně určují priority Unie. Veškeré dění uvnitř Unie je konfrontováno s vlastním názorem těchto tří států. Pokud k zásadní otázce v EU bude existovat negativní postoj jednoho z těchto států, nelze očekávat posun v řešení. Je nutné s tímto počítat.

Co se týká postavení České republiky v Evropské unii, je možné konstatovat, že odpovídá velikosti a významu naší země. Česká republika bez využití úzké spolupráce a hledání partnerů nebude v prosazování principiálních změn v Unii úspěšná. Jako nejsnazší se jeví spolupráce s Rakouskem a přes Rakousko s Maďarskem. Tradičním partnerem je Slovensko. Spolupráce s Polskem již může činit problémy. Vazba na unijního lídra, Německo, je komplikovaná (vyjádřena šestnácti vrstevnicemi), přesto je vazba ČR k Německu bližší než vazba na Velkou Británii nebo Francii.

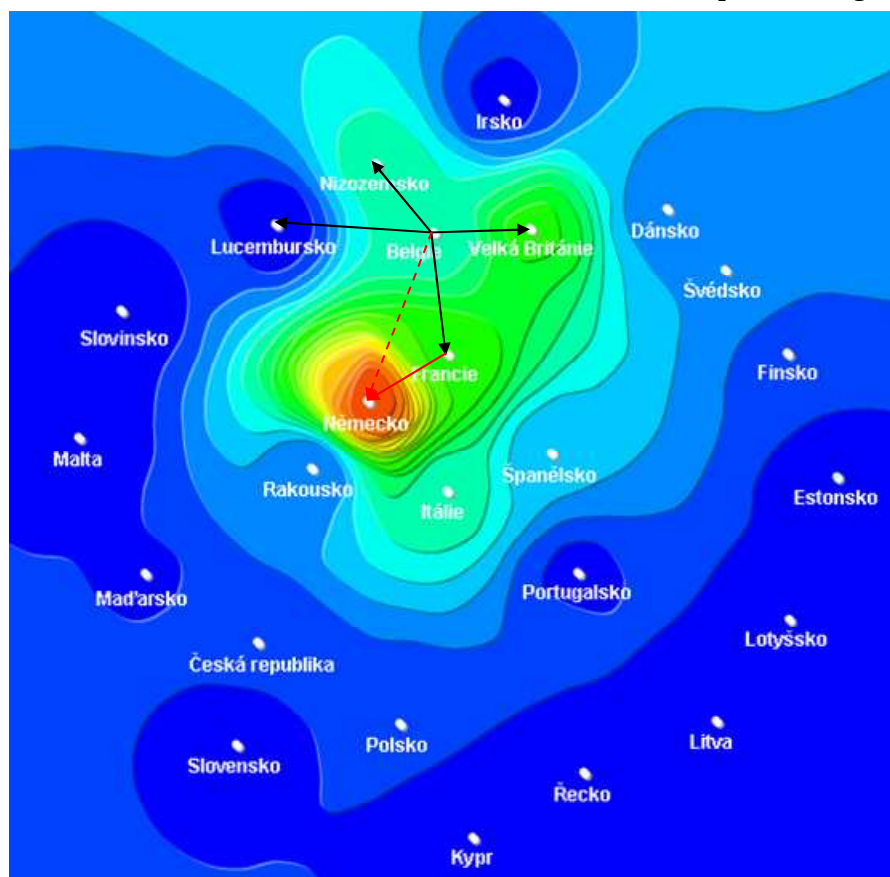
Z vytvořených sociomap je patrné, že celá Evropská unie je založena na velmi křehkých základech. Pokud se nebudou všechny členské státy snažit o udržení pozitivních vazeb a zejména státy jako Německo, Francie, Itálie, Velká Británie budou preferovat vlastní zájmy před unijními, nelze počítat, že dojde k prohlubování integračních snah a existenci nově utvářené Evropy.

5.2 ANALÝZA VZTAHŮ V EVROPSKÉ UNII PODLE JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH ZEMÍ

Následující část detailně rozebírá postavení každého státu v systému Evropské Unie. Využívá k tomu jednak dvou vytvořených sociomap (zobrazují sociální reliéf a koherentní vztahy) a dále výsledná data Step Wise analýzy vypočtená statistickým programem SAS. Metoda Step Wise analýzy pomáhá odhadnout, jakým způsobem je možné optimalizovat tyto vztahy v intencích dosažených výsledků zahraničního obchodu. Umožňuje tak v jednotlivých krocích určit každému státu Unie ostatní partnery, na které by měla být zaměřena orientace tohoto státu. Existence blízkého vztahu s nimi optimalizuje úroveň dosaženého vzájemného zahraničního obchodu uvnitř Evropské Unie. U každého státu je provedeno shrnutí výstupů plynoucích z použité metody a následně okomentován přínos propojení údajů.

5.2.1 Postavení Belgie

Obr.8:Sociomapa - Belgie

Tab. 2: Výstup SWA - Belgie

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Bel							
Souhrn Postupný výběr							
krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Fin		1	0.4088	0.4088	11.75	0.0032
2	Rec		2	0.1380	0.5467	4.87	0.0423
3	CR		3	0.0603	0.6071	2.30	0.1499

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- a) státy s blízkým vztahem – *Lucembursko, Nizozemsko*
- b) státy se středně silným vztahem – *Velká Británie*
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *komplikovaný, přímý nebo zprostředkovaný přes Francii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Finsko, Řecko, Česká republika*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:Sociomapa:

Belgie se nachází v zobrazené sociomapě v centrálním uskupení. Její sociální status není vysoký, nachází se na šesté vrstevnici z osmnácti. Blízkost ke státům tvořícím uskupení, které je možné označit za lídry skupiny včetně sociometrické hvězdy, dává Belgii zvláštní význam. S ohledem na umístění blízko středu sociomapy, lze konstatovat, že patří k osmi nejdůležitějším státům Evropské unie. Její postavení je pravděpodobně založeno na strategickém významu sídelního města ústředních orgánů Unie.

Nejbližší vztah má Belgie s Nizozemskem a také s Lucemburskem. Za blízké partnery můžeme považovat z pohledu Belgie Velkou Británii,

pokud vezmeme do úvahy prostředníka k sociometrické hvězdě, je možné zařadit i Francii.

Se zřetelem na výrazný rozdíl v sociálním statusu mezi Belgií a státem označeným jako sociometrická hvězda – Německem, lze říci, že vzájemný vztah není blízký, je spíše zprostředkovaný než přímý a kvalitativně se liší od vztahu s Nizozemskem a Velkou Británií.

Step Wise analýza:

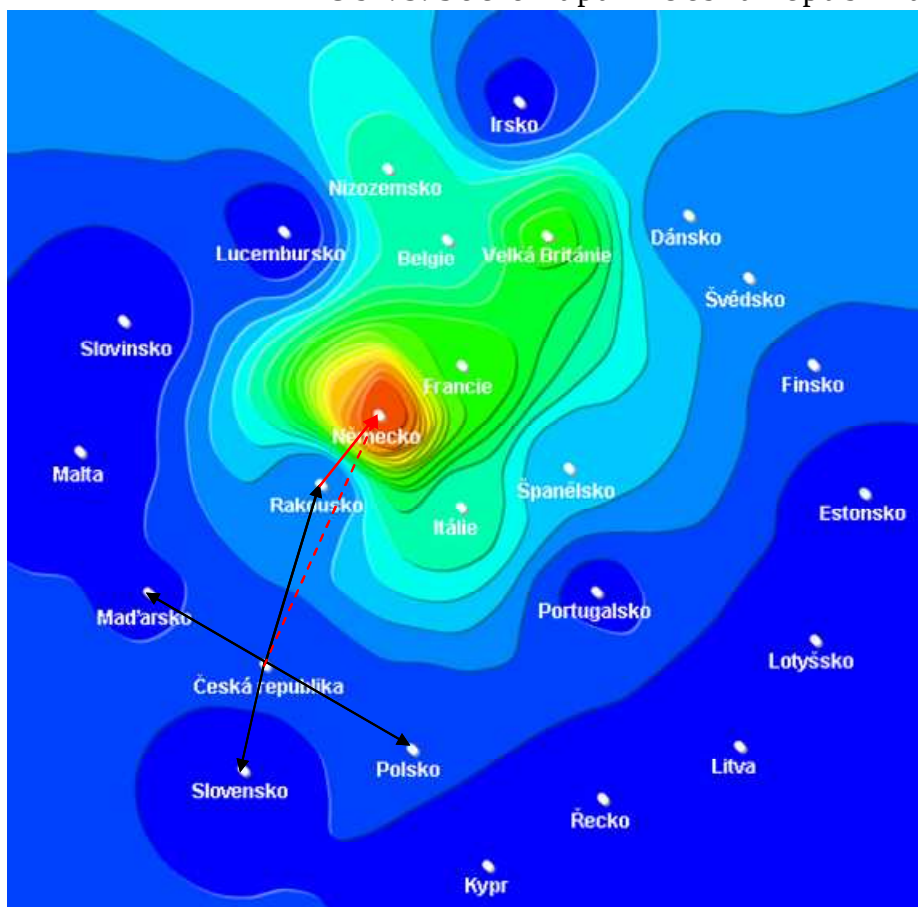
Zahraniční obchod Belgie jako závislá proměnná je z pohledu modelu SWA vysvětlována nejvíce dovozem států v čele s Finskem, následně Řeckem a Českou republikou. Ostatní státy nemají podle výsledků této analýzy zásadní vliv na skutečnosti, které by ovlivňovaly postavení Belgie ve výsledném modelovém uspořádání. Z pohledu Belgie se v modelu nenacházejí státy s vysokou mírou multikolinearity, to znamená s lineární závislostí vysvětlujících proměnných větší než 0,75.

Srovnání:

Pokud srovnáme grafické znázornění Finska, Řecka a České republiky včetně jejich umístění v sociomapě, můžeme konstatovat, že jejich vztah s Belgií je vzdálený, nepřímý a zprostředkovaný kontaktem s jinými státy Evropské unie. Mezi ně patří zejména Německo, Velká Británie a také Itálie s Francií. Z hlediska Belgie není situace ve vzájemném zahraničním obchodu členských států Unie ideální. Pro Belgii by bylo vhodné zaměřit se právě na vzájemný zahraniční obchod se státy popsány výše. Umožnilo by jí to optimalizovat své postavení na trhu Evropské unie, zvýšit svůj vliv na vzájemné vztahy uvnitř Společenství, potažmo upevnit svou důležitost v rámci již vytvořených obchodních vazeb.

5.2.2 Postavení České republiky

Obr. 9: Sociomapa – Česká republika

Tab. 3: Výstup SWA – Česká republika

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: CR							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Ita		1	0.3031	0.3031	7.39	0.0146
2	Luc		2	0.1165	0.4196	3.21	0.0920
3	Fra		3	0.1812	0.6008	6.81	0.0197
4	Bel		4	0.1023	0.7031	4.82	0.0454
5	Fin		5	0.0573	0.7604	3.11	0.1014

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Maďarsko, Rakousko, Slovensko*
- státy se středně silným vztahem – *Polsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Rakousko*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Finsko, Francie, Itálie, Lucembursko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Itálie, Maďarsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Česká republika patří ke státům zobrazeným v sociomapě na periferii. Její význam je malý, leží na druhé vrstevnici. Důležitost tohoto státu stoupá s navázáním spolupráce se státy umístěnými poblíž, zejména pak se Slovenskem a dále s Rakouskem a Maďarskem. Dalšími partnery by mohlo být Polsko. Kontakt se sociometrickou hvězdou je umožněn kontaktem s Rakouskem, přes Německo pak k ostatním státům středového uskupení. Umístění České republiky na mapě vycházející ze vztahů založených na údajích o zahraničním obchodu kopíruje geografické umístění státu. Česká republika má nejintenzivnější kontakty se svými sousedy, a dále pak s Maďarskem, což odpovídá partnerství ve společenství Visegrádské čtyřky.

Vzájemná provázanost, co se týče zahraničního obchodu, je nejintenzivnější se Slovenskem, odpovídá tomu vzdálenost mezi těmito prvky v sociomapě a umístění na dvou vrstevnicích vedle sebe.

Z trojice států s vůdčí rolí má Česká republika nejbližší k Německu. Vzdálenost mezi těmito státy a také rozdíl šestnácti vrstevnic ukazuje, že vliv Německa na ČR je výrazný, naopak zpětně tato vazba neplatí. Česká republika proto bude při jednání v EU využívat partnerství s Rakouskem, s nímž významnost obou států v pozici k Německu stoupá. Vztah ČR k sociometrické hvězdě je tedy ovlivněn Rakouskem, definovat jej můžeme jako přímý s komplikacemi nebo spíše jako nepřímý.

Step Wise analýza:

Z výstupních údajů Step wise analýzy vyplývá závislost zahraničního obchodu České republiky na dovozu států, kterými jsou Itálie, Lucembursko, Francie, Belgie a Finsko. Dále k nim můžeme přiřadit Maďarsko, neboť jeho hodnota multikolinearity je 0,96008. Další

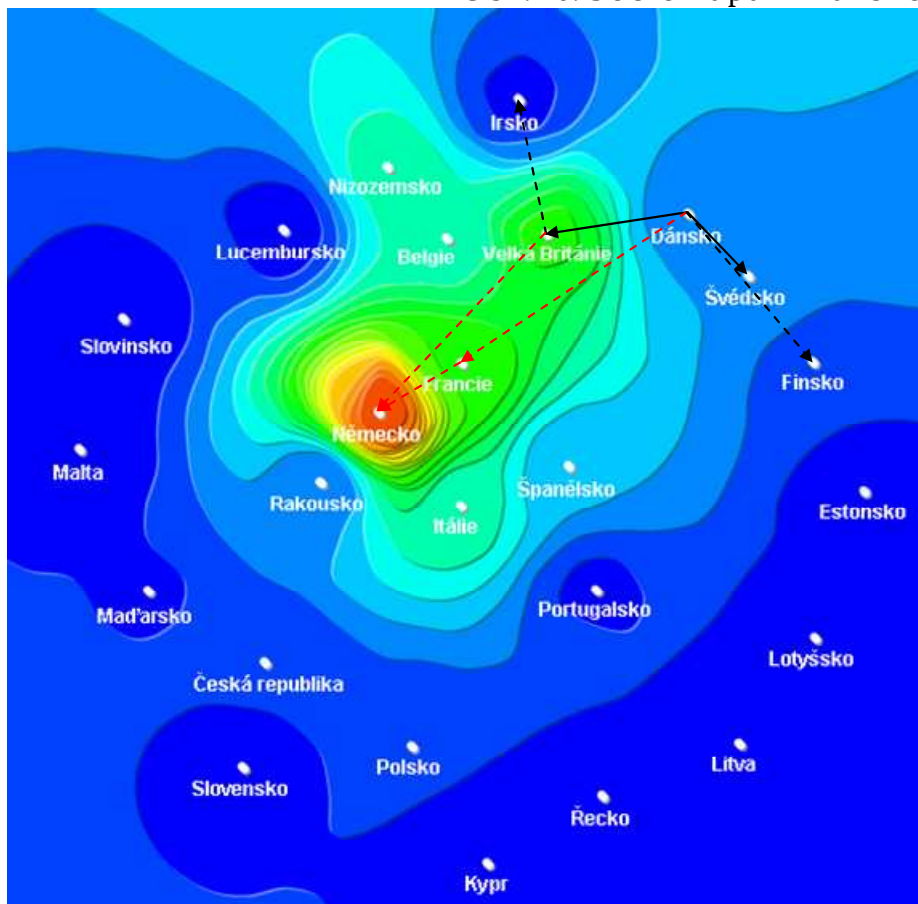
státy neovlivňují postavení České republiky ve výsledném modelovém uspořádání.

Srovnání:

Pokud se dopustíme určitého zjednodušení, propojením umístění Itálie, Lucemburska, Francie a Belgie vznikne v sociomapě pomyslná linie, ukazující tak přibližně stejný vztah mezi těmito státy a Českou republikou. Vzdálenost v sociomapě k této přímkě je dostatečně velká, abychom mohli potvrdit, že z pohledu České republiky existují rezervy v optimalizování zahraničního obchodu uvnitř Evropské unie. Umístění Finska vůči ČR je ještě vzdálenější. Navázání užších partnerských vztahů se státy, které uvádí optimalizační model Step Wise analýzy, by zhodnotilo vyjednávací sílu České republiky a jistě by se tak narušila značně centralizovaná struktura sociomapy.

5.2.3 Postavení Dánska

Obr. 10: Sociomapa - Dánsko

Tab. 4: Výstup SWA – Dánsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Dan							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Fin		1	0.7916	0.7916	64.59	<.0001
2	Fra		2	0.0524	0.8440	5.37	0.0341
3	Sve		3	0.0350	0.8790	4.34	0.0547
4	Niz		4	0.0766	0.9556	24.17	0.0002
5	CR		5	0.0145	0.9702	6.33	0.0258
6	Lit		6	0.0118	0.9820	7.84	0.0160
7	Bel		7	0.0043	0.9863	3.47	0.0892
8	Ita		8	0.0027	0.9890	2.45	0.1484
9	Slovi		9	0.0060	0.9950	10.72	0.0096
10		CR	8	0.0005	0.9945	0.81	0.3907
11	Irs		9	0.0027	0.9972	8.61	0.0166

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

a) státy s blízkým vztahem – *Švédsko, Velká Británie*

- b) státy se středně silným vztahem – *Irsko, (Finsko)*
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Francii a Velkou Británii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Litva, Nizozemsko, Slovinsko, Švédsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Lucembursko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Dánsko je zobrazeno v sociomapě nedaleko od států umístěných ve středu. Sociální status má ze států umístěných mimo centrální uskupení společně se Švédskem a Rakouskem nejvyšší. Můžeme jej však stejně označit za poměrně nízký, neboť se stát nachází na třetí vrstevnici sociomapy. Orientace Dánska v zahraničním obchodu je směřována na „severské státy“ Evropské unie.

Za těsné vztahy Dánska s ostatními členy EU lze označit spolupráci v zahraničním obchodu se Švédskem a Velkou Británií. Vlivem kontaktů s Británií existuje provázání s Irskem. Poněkud složitější je již dánská orientace na Finsko, pokud zohledníme mapu koherence, tak nelze považovat tento vztah za výrazný.

Z pohledu zaměření Dánska k sociometrické hvězdě je velmi zásadní vztah k Velké Británii, i přestože jej můžeme označit za ne zcela jednoduchý. Ze sociomapy vyplývá, že ač má Dánsko společnou hranici s Německem a vzájemný zahraniční obchod mezi nimi je vyšší než s Velkou Británií, bude se pravděpodobně více opírat o vytvořené vztahy s Anglií a právě ona bude prostředníkem v navazování vztahů ke členům EU v centru sociomapy.

Step Wise analýza:

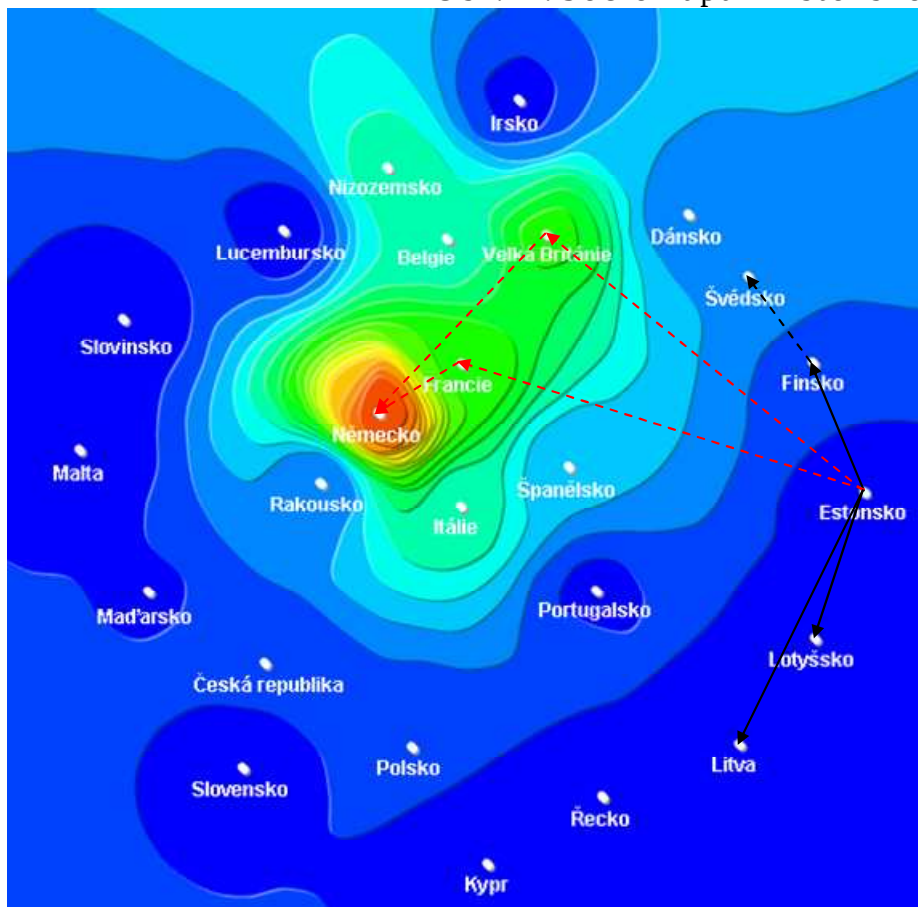
Dánský zahraniční obchod je v modelu Step wise analýzy vysvětlován zahraničním obchodem devíti prvků. Tento velký počet nezávislých proměnných charakterizuje mnohočetnou variabilitu v případných obchodních koalicích. Model SWA významně zlepšují z pohledu Dánska nejvíce Finsko, následně pak Francie, Švédsko, Nizozemsko, Litva, Belgie, Itálie, Slovinsko a Irsko. Vzájemný těsný multikolineární vztah má Dánsko s Lucemburskem.

Srovnání:

Porovnáním údajů ze sociomapy a SWA můžeme dospět k názoru, že Dánsko má v Evropském společenství určitý ne nepatrný obchodní vliv. Ač jeho zobrazení v sociomapě je na periferii jeho zahraniční obchod je orientován na devět států EU, pokrývajících v mapě velkou plochu. Dánsko proto může ve vyjednávání uvnitř Unie využívat těchto obchodních vazeb k vytváření strategických uskupení a zásadně tak ovlivňovat dění v Unii. Je nutné zde upozornit, že vliv Dánska na dění v EU je umožněn právě a jedině za předpokladu spolupráce s těmito partnery, bez nich je význam Dánska nízký. Pokud zohledníme, že sociomapa společně se statistickým nástrojem SWA umožňuje optimalizovat rozhodování Dánska v orientaci v zahraničním obchodě uvnitř EU, můžeme konstatovat, že kromě státu jako je Švédsko, jež ze sociomapy vychází jako stát s blízkou vzájemnou vazbou, je vhodné více se zaměřit na rozvíjení obchodních vazeb s ostatními osmi státy, zejména s Francií, Itálií, Belgií a Nizozemskem. Tato cílená orientace na sociometrické hvězdy by zvýšila samostatný vliv Dánska na rozhodování v Unii.

5.2.4 Postavení Estonska

Obr. 11: Sociomapa - Estonsko

Tab. 5: Výstup SWA – Estonsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Est							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Dan		1	0.1959	0.1959	4.14	0.0577

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Finsko, Litva, Lotyšsko*
- státy se středně silným vztahem – *Švédsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Francii, případně Velkou Británii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Dánsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Estonsko patří ke členům Evropské unie zobrazeným na nejnižší vrstevnici sociomapy, z toho vyplývá i nízký význam tohoto státu. Sociometricky lze označit takovýto prvek v sociomapě za outsidersa uskupení. Pro uskutečnění záměrů a prosazení osobních zájmů Estonska je nevyhnutelná spolupráce s jinou zemí Unie, v lepším případě utváření koalic s více státy.

Blízké vztahy má Estonsko s tradičními partnery, a to s Finskem, Lotyšskem a s Litvou. Středně silný, nebo alespoň středně slabý vliv mají díky spojení s Finskem utvářené vazby na Švédsko. Sociomapa potvrzuje, že orientace Estonska v zahraničním obchodu je založena na geografických a tradičně historických základech.

Vztah k sociometrické hvězdě sociomapy je nutně zprostředkovaný. Nejvhodnějším partnerem pro vyjednávání s Německem je pro Estonsko Francie, výjimečně Velká Británie. Jejich vzdálenost od Estonska a umístění o osm vrstevnic výše však dokládá komplikovanost tohoto vztahu. Ta vychází z oboustranné nesouměrnosti vazby, což ukazuje spíše na jednosměrné závislosti Estonska na Francii a Anglii, opačně toto neplatí.

Step Wise analýza:

V modelu Step wise analýzy je proměnnou podmnožiny vysvětlující zahraniční obchod Estonska pouze Dánsko. Zároveň neexistuje multikolineární vztah mezi Estonskem a ostatními členy EU.

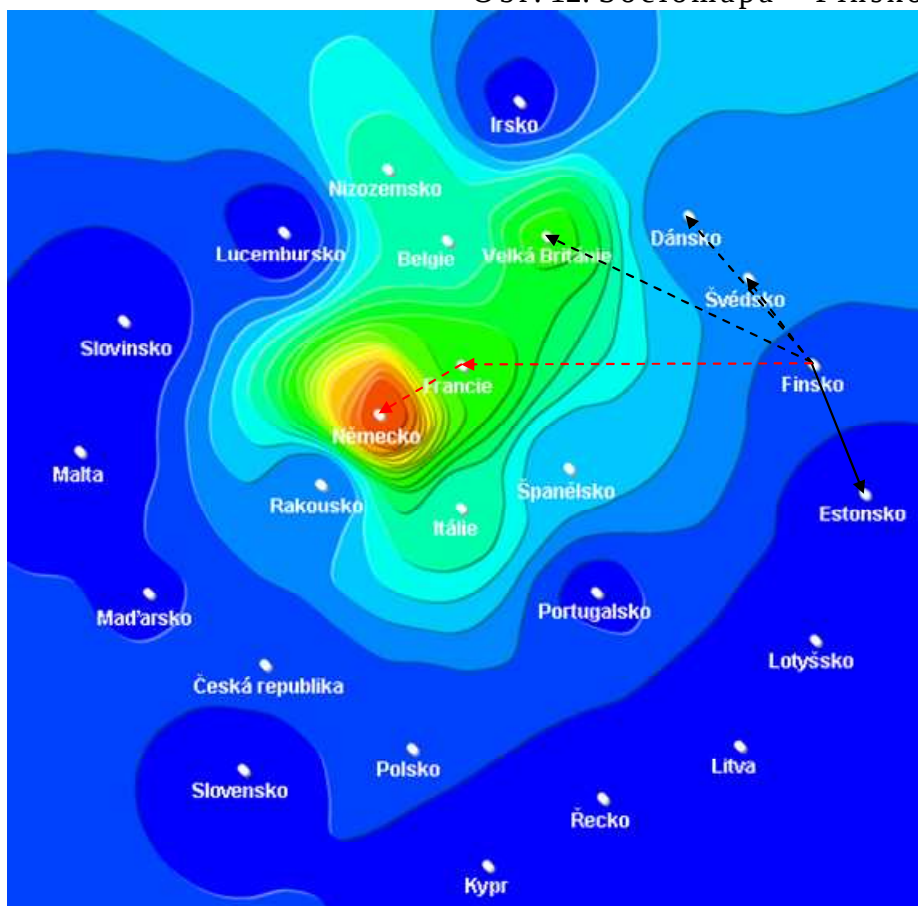
Srovnání:

Dánsko a Estonsko mají od sebe velký odstup vyjádřený vzdáleností těchto prvků v sociomapě. Vazba k Dánsku je navíc zprostředkována spoluprací Estonska s Finskem, dále pak Švédskem. Budování bližších partnerských vztahů s Dánskem by mohlo pomoci Estonsku zvýšit svůj

vliv v Evropské unii, ne zásadním způsobem, ale určitě by se zvedl význam alespoň regionální. Estonsko je značně omezeno v prosazování svých zájmů, bez navazování nových partnerství, a také prohlubování vztahů se sociometrickou hvězdou a ostatními lídry nelze očekávat, že se zvýší jeho vliv na rozhodování uvnitř evropského společenství.

5.2.5 Postavení Finska

Obr. 12: Sociomapa - Finsko

Tab. 6: Výstup SWA - Finsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Fin							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Dan		1	0.7916	0.7916	64.59	<.0001
2	Bel		2	0.0438	0.8354	4.26	0.0556
3	Fra		3	0.0469	0.8824	5.98	0.0272
4	Sve		4	0.0240	0.9064	3.60	0.0788
5	Niz		5	0.0634	0.9698	27.26	0.0002
6	CR		6	0.0080	0.9778	4.36	0.0589
7	Lit		7	0.0099	0.9877	8.80	0.0128

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Estonsko*
- státy se středně silným vztahem – *Dánsko, Švédsko, Velká Británie*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Francii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Česká republika, Dánsko, Francie, Litva, Nizozemsko, Švédsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Finsko je státem Evropské unie, který s ohledem na zobrazení v sociomapě můžeme označit za zemi s malým vlivem na utváření dění uvnitř společenství. Sociální status je vyjádřen druhou z osmnácti vrstevnic v sociomapě. Finsko se v zahraničním obchodu orientuje na státy regionálně blízké.

Nejblíže ve vztazích má Finsko k Estonsku, jejich vazba je vyjádřena pouze odstupem přes jednu vrstevnici sociomapy. Již méně jednoduchá je provázanost ke Švédsku s Dánskem. Díky důležitosti Velké Británie jako státu „středového“ uspořádání můžeme Švédsko, Dánsko a Velkou Británii označit z pohledu Finska za země se středně silným vztahem.

Vzájemný vztah s Německem je umožněn přeneseně přes Francii, neboť existuje výrazný rozdíl v sociálním statusu Finska a sociometrické hvězdy. Jejich odstup vyjádřený délkou spojující tyto prvky sociomapy je značný.

Step Wise analýza:

Vysvětlujícími proměnnými finského zahraničního obchodu jsou v modelu Step wise analýzy označeny země v pořadí Dánsko, Belgie, Francie, Švédsko, Nizozemsko, Česká republika, Litva. Těchto sedm prvků dává informaci o velmi hodnotné provázanosti Finska v obchodování uvnitř Evropské unie. Stát s multikolineární závislostí k Finsku se v modelu neobjevil.

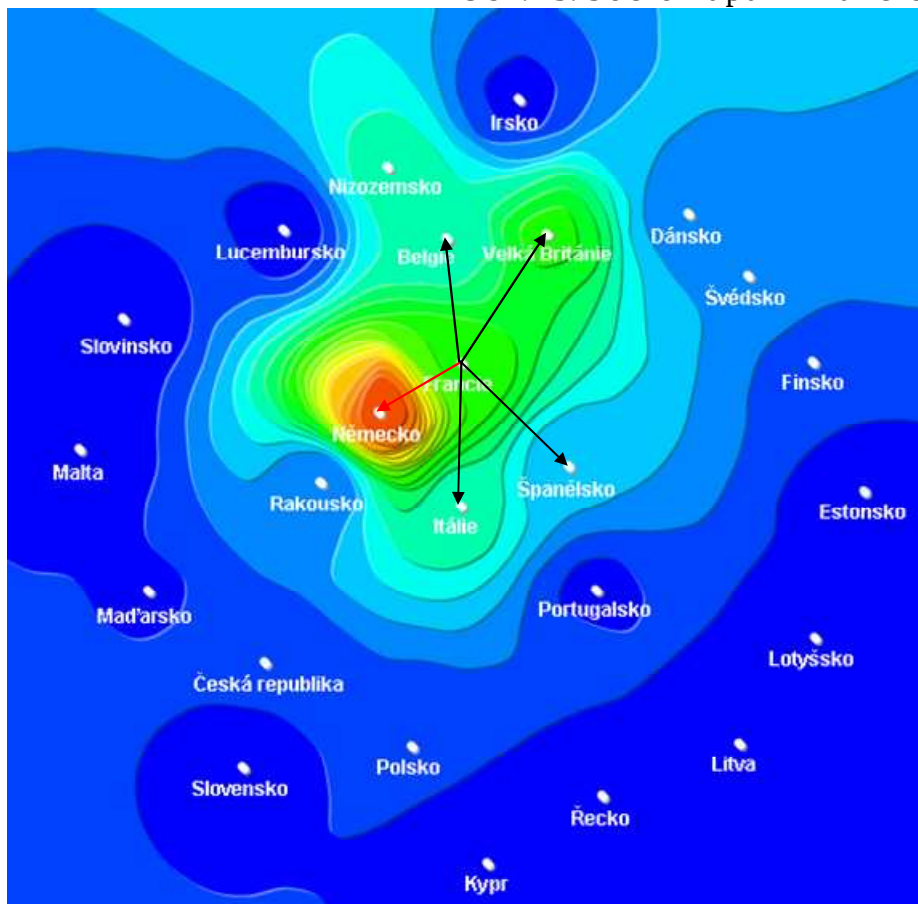
Srovnání:

Stejně jako v případě Dánska není vliv Finska na celkové atmosféře obchodních vztahů v Unii zanedbatelný. I přes okrajové umístění Finska v sociomapě je zahraniční obchod této země provázán a ovlivňován více

jak jednou čtvrtinou států EU. Kromě členů Evropské Unie, které byly na základě údajů sociomapy označeny za blízké partnery, je ve skupině vysvětlujících proměnných SWA zařazena Francie – jeden z lídrů Unie, dále Belgie a Nizozemsko jako státy středové. Podpora prohlubování spolupráce s těmito třemi partnery by jistě zvýšila pozici Finska v rozhodovacích procesech EU. V sociomapě by se to projevilo přitažením, to znamená zmenšením vzdálenosti mezi státy centrálně zobrazenými a Finskem. Z pohledu optimalizace modelu SWA je zajímavý vliv České republiky na vysvětlení finského zahraničního obchodu. Pokud se podíváme na velkou vzdálenost mezi těmito zeměmi v sociomapě, je možné učinit závěr, že vztah mezi nimi není přímý a existují rezervy v prohloubení vzájemné spolupráce.

5.2.6 Postavení Francie

Obr. 13: Sociomapa - Francie

Tab. 7: Výstup SWA – Francie

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Fra							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Ita		1	0.8540	0.8540	99.42	<.0001
2	Irs		2	0.1338	0.9878	175.42	<.0001
3	CR		3	0.0044	0.9922	8.42	0.0109
4	Mad		4	0.0014	0.9936	3.08	0.1009
5	Mal		5	0.0010	0.9946	2.34	0.1500
6		CR	4	0.0003	0.9943	0.61	0.4482

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Německo, Itálie*
- státy se středně silným vztahem – *Belgie, Španělsko, Velká Británie*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Irsko, Itálie, Maďarsko, Malta*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Itálie*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Francie patří k lídrům zobrazeného uskupení. Nalézá se v centru sociomapy poblíž sociometrické hvězdy. Sociální status má společně s Velkou Británií druhý nejvyšší, její blízkost k Německu jí však dává větší významnost. Konkrétně Francie leží na deváté vrstevnici. Pro státy v levé části mapy bude pravděpodobně působit jako prostředník při prohlubování jejich vztahů s Německem nebo bude mít minimálně na udržení jejich vazeb podstatný vliv. Orientace Francie je směřována taktéž na jihovýchodního souseda, Itálii. Společně s Německem trojice těchto zemí vytváří již popisované seskupení vůdčích států, které zásadním způsobem ovlivňuje dění a směřování Evropské Unie.

Z centrálního umístění vychází i určení nejbližších partnerů v zahraničním obchodě. Intenzivní vztah má Francie s Německem a Itálií, blízkými partnery můžeme označit Belgi, Velkou Británii a také Španělsko.

Francie sama jako prvek sociomapy má v seskupení zemí vysoké postavení. Její těsný kontakt s Německem jako sociometrickou hvězdou potvrzuje, že je státem se značnou důležitostí. Rozdíl v relativní výšce sociálních pozic těchto dvou států (ve skutečnosti je to přesně polovina, to znamená devět vrstevnic) dává odhadnout, že dění v Evropské Unii je více ovlivňováno děním v Německu než ve Francii, přesto i pro Německo je Francie důležitým spojencem při hledání partnerství při jednáních.

Step Wise analýza:

Mezi státy zařazené v optimalizačním modelu SWA, jejichž dovoz ovlivňuje zahraniční obchod Francie, patří ze čtyřadvaceti zemí čtveřice, a to Irsko, Itálie, Maďarsko, Malta. Nejvíce model zlepšuje zařazení

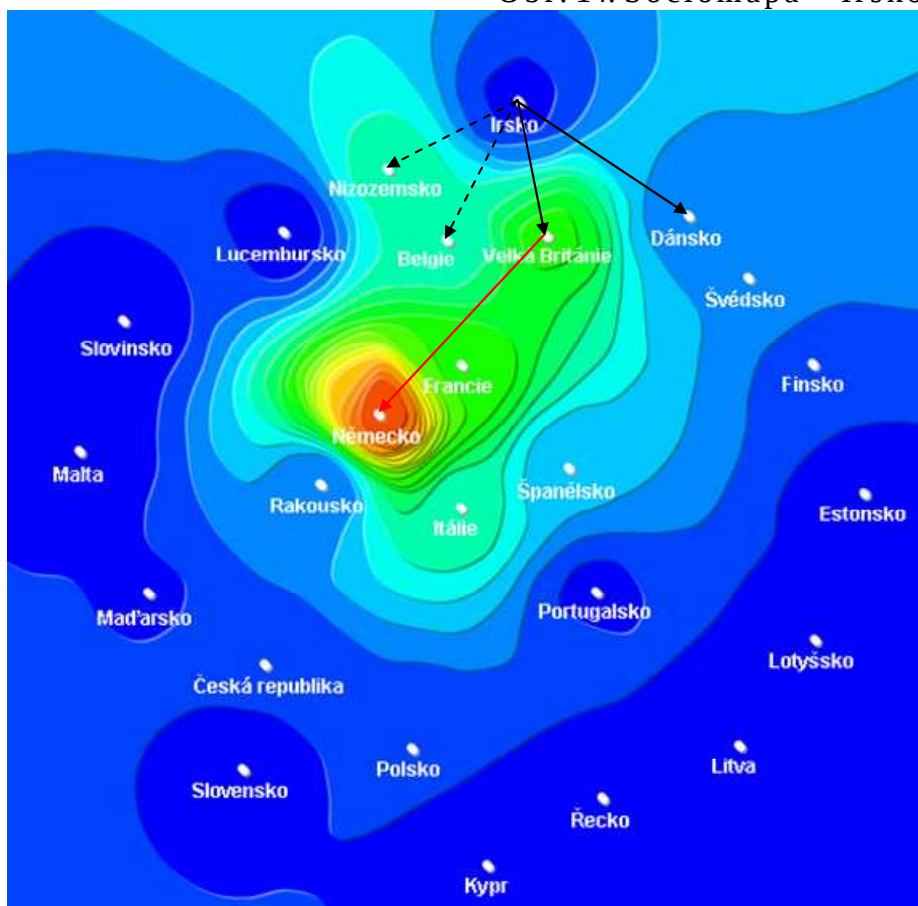
Itálie, nejméně pak Malty. Rovněž Itálie je státem s vysokou mírou závislosti, hodnota multikolinearity přesáhla hodnotu 0,75.

Srovnání:

Grafické znázornění Itálie, Irska, Maďarska a Malty v sociomapě pomáhá určit a interpretovat jakým způsobem jsou udržovány vztahy mezi Francií a touto čtveřicí. Je možné konstatovat, že mimo Itálie nelze označit poměry k ostatním třem státům za kvalitní, určitě ne ideální. Vzájemný vztah by bylo možné spíše definovat jako odlehlý, nepřímý, nerovný a zprostředkovaný jinými státy Evropské unie. Mezi ně patří zejména Německo, Velká Británie a také Belgie. Nejvýznamnější, ne však optimální je vazba s Itálií. Pro Francii by znamenalo zvýšení obchodních aktivit v Itálii a obráceně upevnění pozice lídrů ve Společenství. Je možné předpokládat, že by došlo k snížení vůdčí role Německa v rozhodování Evropské Unie.

5.2.7 Postavení Irska

Obr. 14: Sociomapa - Irsko

Tab. 8: Výstup SWA – Irsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Irs							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Fra		1	0.5007	0.5007	17.05	0.0007
2	Luc		2	0.4320	0.9327	102.76	<.0001
3	Mal		3	0.0345	0.9673	15.82	0.0012
4	Dan		4	0.0063	0.9736	3.33	0.0893

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Velká Británie*
- státy se středně silným vztahem – *Belgie, Dánsko, Nizozemsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Velkou Británii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Dánsko, Francie, Lucembursko, Malta*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Irsko je v sociomapě zobrazeno na nejnižší vrstevnici, to ukazuje jeho malý vliv na dění v Unii. Tento stát je outsiderem v seskupení zobrazené sociomapy. Z pohledu Irska existuje jen málo možných variant navázání spolupráce. Uskutečnění vlastních intencí a prosazení osobního užitku Irska je realizovatelné jen za předpokladu spolupráce s dalšími zeměmi Unie v okolí. Kooperace s partnery je z pohledu Irska předurčena úzkým geopolitickým spojením s ostrovním sousedem, Velkou Británií.

Blízké vztahy má Irsko právě s Velkou Británií, což je tradiční obchodní partner. Z dalších případných koalic je možné uvažovat o existujícím středně silném vztahu s Dánskem, pak také s Belgií a Nizozemskem.

Vztah k sociometrické hvězdě – Německu je z pohledu dosažení nejnižšího sociálního statusu Irska v sociomapě jasně zprostředkovaný, vliv Irska na německé rozhodování je nulový. Partnerem nejvíce vyhovujícím pro udržování vztahů a prosazování vlastní vůle je opět výše zmiňovaná Velká Británie. Pokud by Irsko mělo zájem využít jiného člena Evropské Unie s významným postavením, měla by to být s největší pravděpodobností Francie. Menší realizovatelnost tohoto partnerství oproti spolupráci s Anglií je ovlivněna větší vzdáleností Francie. Můžeme také tvrdit, že toto spojení by bylo více účelové, zaměřené na dosažení konkrétního jednoho cíle.

Step Wise analýza:

Zahraniční obchod Irska je v modelu Step Wise analýzy vysvětlován dovozem čtyř zemí, Dánskem, Francií, Lucemburskem a Maltou. Nejvíce

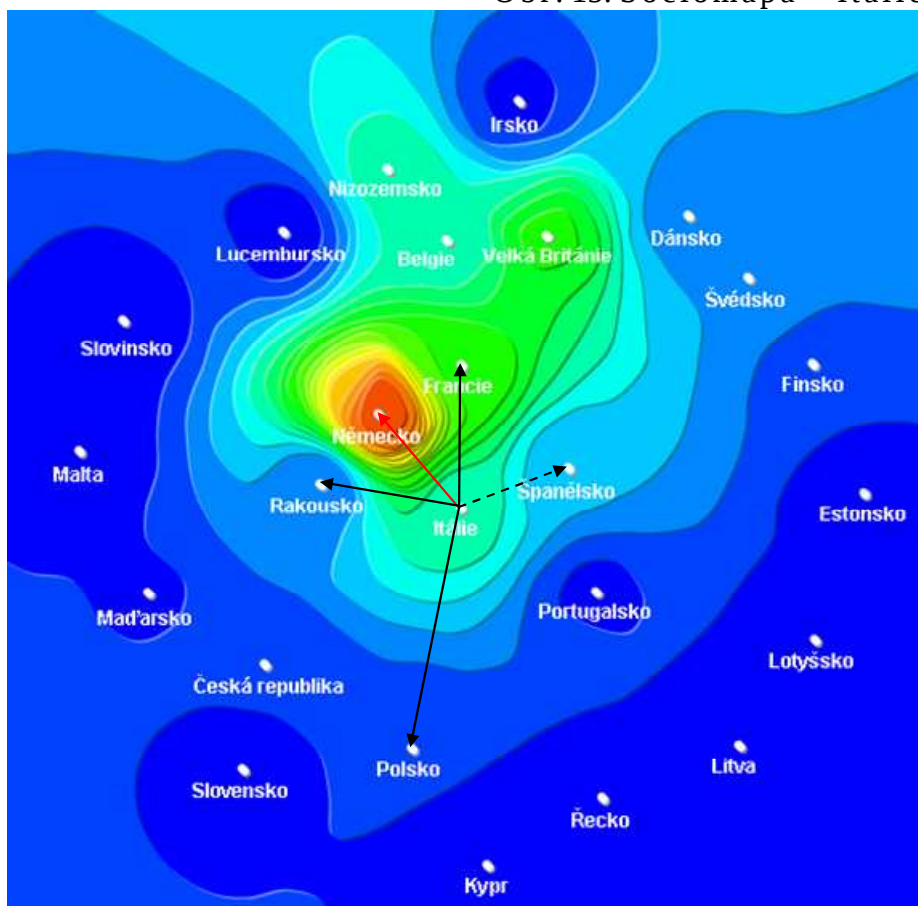
model zhodnocuje zařazení prvku Francie. Model SWA zároveň vyloučil multikolineární vztah mezi Irskem a zbývajícími členy EU.

Srovnání:

Jak je uvedeno ve vyhodnocení údajů sociomapy a potvrzuje to i statistická metoda vícenásobné regrese pro Irsko, je pro zlepšení postavení při rozhodování uvnitř Evropské Unie klíčová spolupráce s Francií. Jen dalším prohlubováním kooperace s Francií se víceméně jednorázové účelové koalice změní v kvalitní oboustranný vztah vycházející z očekávání obou stran. Vazba k Dánsku je přímá, v SWA modelu také zařazení Dánska zvýšilo optimalizaci matice. Lze doporučit, aby se Irsko více zaměřilo a následně opíralo o spolupráci s Lucemburskem. Toto propojení by určitě pomohlo oběma zemím přiblížit svou významnost minimálně na úroveň členů, kteří jsou poblíž. Mohly by tak konkurovat Belgii a Nizozemsku.

5.2.8 Postavení Itálie

Obr. 15: Sociomapa - Itálie

Tab. 9: Výstup SWA - Itálie

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Ita							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Luc		1	0.9063	0.9063	164.41	<.0001
2	Fra		2	0.0676	0.9739	41.41	<.0001
3	CR		3	0.0129	0.9867	14.54	0.0017
4	Mal		4	0.0062	0.9930	12.46	0.0033
5	Mad		5	0.0028	0.9958	8.58	0.0117
6		CR	4	0.0006	0.9952	1.84	0.1984
7	Sve		5	0.0011	0.9963	3.92	0.0694

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Francie, Německo*
- státy se středně silným vztahem – *Polsko, Rakousko, Španělsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Francie, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Švédsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Francie, Maďarsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Itálie společně s Francií a sociometrickou hvězdou Německem tvoří centrum sociomapy, určitě se dá proto označit za stát s výrazným vlivem na dění uvnitř Unie. Pokud si však všimneme dosaženého sociálního statusu, Itálie leží na šesté vrstevnici, lze říci, že bez využití spolupráce právě se zbývajícimi dvěma státy, by její celková významnost v celé Evropské Unii značně klesla. Na rozdíl od většiny zemí Společenství má Itálie výhodnou pozici vycházející z blízkého vztahu s Německem, rozdíl dvanácti vrstevnic však určuje větší závislost Itálie na Německu, vliv Itálie na celkovém dění Unie bude podmíněn souhlasem Německa.

Umístění Itálie v centru víceméně určuje i potencionální partnery. Do skupiny států nejbližších italským zájmům řadíme Německo a Francii, určitý středně silný vztah existuje u Itálie s Polskem, Rakouskem a Španělskem.

Itálie byla označena za stát středový, který má těsnou vazbu se sociometrickou hvězdou. Její bezprostřední spojení s Německem prokazuje, že je státem s neopomenutelným vlivem na celkové dění v Unii.

Step Wise analýza:

Metodou Step Wise analýzy byla za prvky vysvětlující italský zahraniční obchod označena pětice států. Nejvíce optimalizaci modelu ovlivňovalo zařazení Lucemburska, pak Francie, Malty, Maďarska a Švédska. Hodnota multikolinearity vyšší než 0,75 byla zjištěna u Francie a Maďarska.

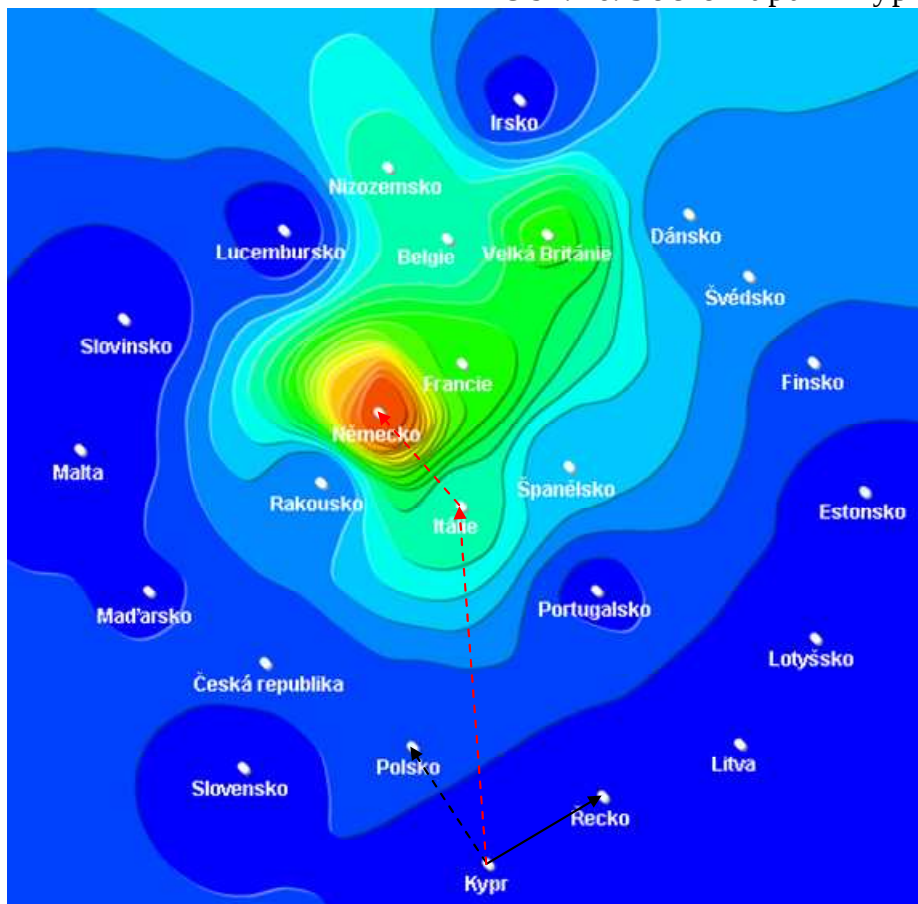
Srovnání:

Itálie je zakládajícím členem Evropské Unie. Její význam na formování vztahů v EU není zanedbatelný. Znázornění Lucemburska,

Francie, Malty, Maďarska a Švédska v sociomapě potvrzuje, že vzdálenost a rozptyl těchto států od Itálie je velký. Kromě Francie jsou to země s nízkou významností, ve výčtu se nacházejí členové Unie sousedící s Itálií, ale i státy dále geograficky umístěné. Silný vztah mezi Itálií a Francií dokládá míra multikolinearity. Z obchodně-politického hlediska je možné říci, že propojení Itálie se svým sousedem Francií přináší oběma synergický efekt, který mohou využívat ve vyvážení síly vůči Německu. Kromě vztahů s Francií nelze obchodní vazby k ostatním státům vycházející z optimalizace modelu označit za dokonalé. Bylo by vhodné právě se zmíněnými čtyřmi členy Společenství dále prohlubovat spolupráci. Jistě by to zvedlo společenskou významnost tohoto jihoevropského státu. Větší intenzita v partnerství s Francií by zajistila vyšší nezávislost Itálie na názorech a mínění Německa.

5.2.9 Postavení Kypru

Obr. 16: Sociomapa - Kypr

Tab. 10: Výstup SWA – Kypr

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Kypr							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Rec		1	0.2885	0.2885	6.89	0.0177

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Řecko*
- státy se středně silným vztahem – *Polsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Itálii*

2. Step Wise analýza

- státy zařazené v optimalizačním modelu – *Řecko*
- státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:Sociomapa:

Kypr náleží do skupiny států umístěných v sociomapě na okraji. Význam tohoto ostrovního státu odpovídá jeho velikosti a poloze na geografické mapě. Vliv Kypru na rozhodování uvnitř Evropské unie je zanedbatelný, roste jedině za předpokladu navázání spolupráce se státy umístěnými nedaleko. V případě Kypru je nejvýhodnější využití kontaktů s Řeckem. Jedině tento stát ze všech dvacetičtyř členských zemí Evropské Unie můžeme označit jako stát s blízkým vztahem, což vychází z působení a vlivu Řecka na ostrově. Dalším partnerem, který vychází jako potenciálně možný, přichází do úvahy Polsko. Výhodnost této spolupráce se na první pohled jeví jako nelogická, přesto lze předpokládat, že polské partnerství pro Kypr může znamenat přiblížení se centru se sociometrickou hvězdou.

Vzájemná kooperace v zahraničním obchodu je nejčilejší s Řeckem, odpovídá tomu vzdálenost i umístění těchto dvou zemí na stejné vrstevnici sociomapy.

Prostředníkem Kypru k navázání kontaktů s Německem je z lídrů Společenství nejvhodnější Itálie, přímý rovnocenný vztah mezi Kyprem a sociometrickou hvězdou neexistuje.

Step Wise analýza:

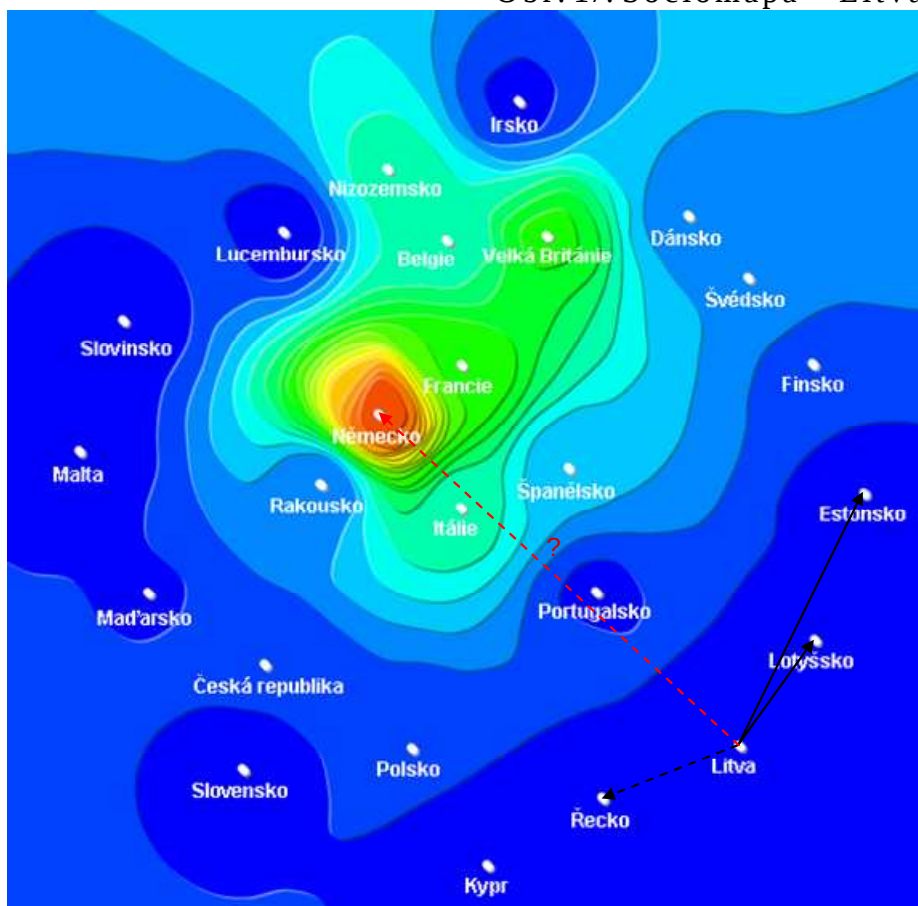
Z výstupních údajů Step wise analýzy vyplývá závislost zahraničního obchodu Kypru na dovozu z Řecka. Další státy v modelovém uspořádání nezlepšují výsledné hodnoty.

Srovnání:

Jak metoda dynamické sociometrie tak statistické vyhodnocení SWA ukazuje na nejvýhodnější spolupráci Kypru s Řeckem. Jejich provázanost v rámci zahraničního obchodu uvnitř Evropské unie je velmi těsná. Jistě můžeme konstatovat, že je ovlivňována politicko strategickými zájmy Řecka na Kypru. Z pohledu omezenosti ve výběru partnerů v prosazování vlastních cílů Kypru je žádoucí dokončení mírového procesu a sjednocení celého ostrova.

5.2.10 Postavení Litvy

Obr. 17: Sociomapa - Litva

Tab. 11: Výstup SWA – Litva

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Lit							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Lot		1	0.1262	0.1262	2.45	0.1356
2	Nem		2	0.1313	0.2575	2.83	0.1120

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Lotyšsko*
- státy se středně silným vztahem – *Estonsko, Řecko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *velmi komplikovaný, přímý*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Lotyšsko, Německo*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Tato pobaltská republika je zobrazena na nejnižší vrstevnici sociomapy. Její pozice a sociální status určující vzdálenost Litvy od centra, dává důkaz o nízkém vlivu tohoto státu na komplexní rozhodování v EU. Budeme-li uvažovat o tendenci Litvy prosazovat své vlastní zájmy je nutné hledat mezi ostatními členy Evropské unie partnery a s nimi vytvářet jednorázové případně víceúčelné spojení.

Intenzivní vztah má Litva se svým severním sousedem, Lotyšskem. Díky spolupráci s ním má pak také středně silný vztah ke druhému z postsovětských republik, a to Estonsku. V sociomapě je dále v blízkosti Litvy zobrazeno Řecko. Limitaci takového spojení však dokládá znázorňovaná koherence v Obr. 7.

Vztah k sociometrické hvězdě je z pohledu Litvy značně komplikovaný, ze sociomapy jasně nevyplývá partner působící jako komunikační most, pojítka k Německu. Pokud se dopustíme značného zjednodušení je možné odhadovat, že Litva svou blízkostí s ostatními pobaltskými republikami bude využívat stejných prostředníků, to znamená Francii, případně Velkou Británii. Lze také usuzovat, že Litva bude vystupovat k Německu samostatně, přímo, bohužel pro tento stát existuje jednostranná závislost. Pro Německo bude Litva rovnocenným partnerem jen za předpokladu její spolupráce s Lotyšskem a Estonskem.

Step Wise analýza:

V modelu Step Wise analýzy byly v optimalizaci zařazeny proměnné Lotyšska a Německa. Žádný stát Evropské Unie není s Litvou v multikolineárním vztahu.

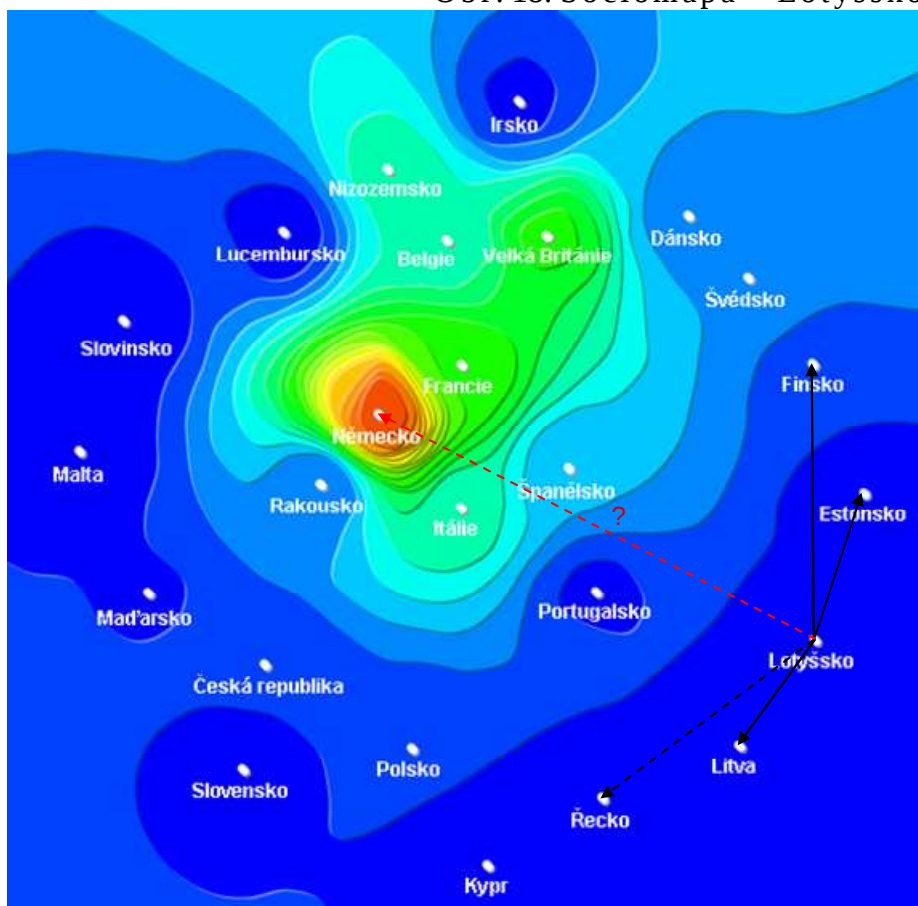
Srovnání:

Lotyšsko a Litva jsou sousední státy, v sociomapě od sebe nemají velký odstup. Můžeme tvrdit, že dosažená spolupráce mezi nimi je

na kvalitní úrovni, zahraniční obchod Litvy je závislý na dovozu z Lotyšska. Vazba k Německu je velmi komplikovaná, dalo by se říci, že neexistuje. Je nutně zprostředkována spoluprací s Lotyšskem a Estonskem a využitím tohoto regionálního uskupení dosahuje nepatrného významu. Model SWA dokládá, že pro zvýšení vlivu Litvy do rozhodovacích procesů uvnitř Unie je nutné větší prohloubení spolupráce s důrazem na významnost kooperace na úrovni států pobaltské oblasti.

5.2.11 Postavení Lotyšska

Obr. 18: Sociomapa - Lotyšsko

Tab. 12: Výstup SWA - Lotyšsko

Procedura REG							
Model: MODEL1							
Závislá proměnná: Lot							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Lit		1	0.1262	0.1262	2.45	0.1356
2	Nem		2	0.1162	0.2424	2.45	0.1367
3	Kypř		3	0.1584	0.4008	3.96	0.0650

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Estonsko, Litva*
- státy se středně silným vztahem – *Finsko, Řecko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *velmi komplikovaný, přímý*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Kypr, Litva, Německo*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Stejně jako nejbližší partneři regionu Litva a Estonsko je Lotyšsko zachyceno na poslední nejnižší zobrazené vrstevnici. Také vzdálenost, která je měřitelná od místa zanesení prvku v sociomapě do místa sociometrické hvězdy, dává důkaz o velmi slabém vlivu na centrální rozhodování v Evropské unii. Sociální status Lotyšska je malý, platí zde označení této země za sociometricky nevýznamného člena zobrazené skupiny. Opět je nezbytné zdůraznit nutnost prosazování vlastních zájmů v kooperaci s ostatními členy EU.

Lotyšsko preferuje spolupráci založenou na blízkém vztahu s Litvou, se kterou hraničí na jihu. Svou orientaci směřuje také na druhého, severního souseda, Estonsko. Jejich partnerství je o něco málo chladnější než družba s Lotyšskem. S využitím vazeb na Estonsko jsou podporovány dobré vztahy s Finskem, kontakty s Litvou pomáhají k přiblížení na Řecko a to s takovým omezením, které platí pro vztah Litvy a tohoto státu peloponéskeho poloostrova.

Podobné jako litevské je i lotyšské postavení vůči sociometrické hvězdě. Z vytvořené sociomapy je patrná komplikovanost vztahu odpovídající vzdálenosti mezi prvky. Nelze také jasně určit komunikační most Lotyšska, neboť v jeho blízkém okolí se nenachází stát se silným sociálním statutem. Jako jediné možné řešení ke zvýšení důležitosti Lotyšska v celé EU se jeví úzká spolupráce s ostatními pobaltskými republikami bývalého Sovětského Svazu. Nyní lze říci že vztah mezi Německem a Lotyšskem je ovlivňován pouze ze strany NSR, Lotyšsko je na rozhodování Německa plně závislé.

Step Wise analýza:

Metodou SWA bylo zjištěno, že lotyšský zahraniční obchod je nejvíce vysvětlován závislostí na hodnotách dosažených s Litvou,

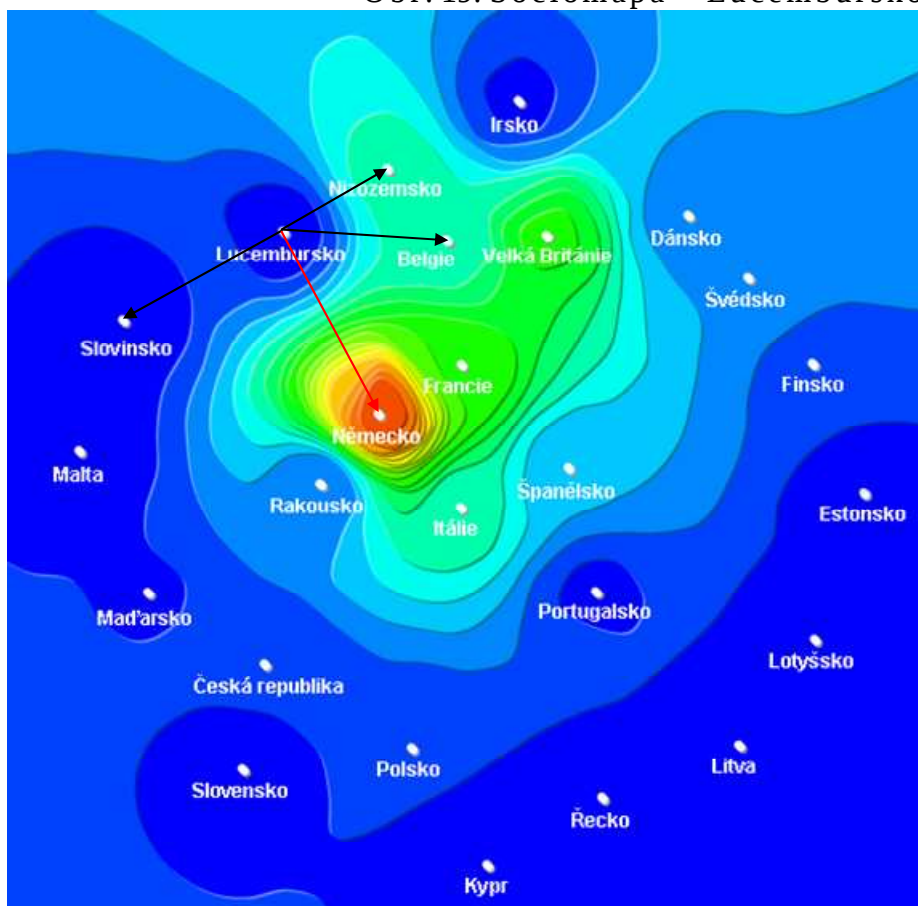
Německem a také Kypru. Vzájemná závislost, multikolineární vztah, nebyl zjištěn.

Srovnání:

Model Step Wise analýzy ověřuje velmi těsnou existenci provázání Lotyšska s Litvou. Jejich spolupráce vychází z tradic, dění v regionu a historicko-politických souvislostí této části Evropy. Tuto skutečnost též dokládá umístění pobaltských republik vedle sebe a v sociomapě určující koherentní vazby spojení Lotyšska a Litvy v jedné skupině. V regresní analýze je proměnná Lotyšska vysvětlována parametrem Litvy, což platí i obráceně. Tím, že se vyskytuje oboustranná závislost proměnných Litvy a Lotyšska, je myšlenka závislosti spolenectví států na periferii vůči centrálnímu uspořádání sociomapy Evropské Unie oprávněná. Vazba k Německu je složitá, jednostranná, těžko zprostředkovatelná státem, který by převzal roli komunikačního mostu. Výhodnost spolupráce s Německem dokládá výstup modelu Step Wise analýzy. Zvýšení vlivu na dění v EU je odvislé od regionálního propojení a vytvoření koalic.

5.2.12 Postavení Lucemburska

Obr. 19: Sociomapa - Lucembursko

Tab. 13: Výstup SWA - Lucembursko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Luc							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Ita		1	0.9063	0.9063	164.41	<.0001
2	Irs		2	0.0454	0.9517	15.05	0.0013
3	Mal		3	0.0371	0.9888	49.52	<.0001
4	Rec		4	0.0064	0.9951	18.34	0.0008
5	VB		5	0.0025	0.9977	14.09	0.0024
6	Slovi		6	0.0009	0.9985	7.22	0.0197
7	Slove		7	0.0010	0.9996	27.56	0.0003
8	Niz		8	0.0002	0.9998	6.78	0.0263
9	Rak		9	0.0001	0.9998	5.52	0.0433
10	Bel		10	0.0001	0.9999	5.57	0.0459
11	Lot		11	0.0000	0.9999	3.90	0.0888
12	Sve		12	0.0000	1.0000	6.40	0.0447

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

a) státy s blízkým vztahem – *Belgie, Nizozemsko*

- b) státy se středně silným vztahem – *Slovinsko*
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Malta, Nizozemsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Velká Británie*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Dánsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Umístění Lucemburska v sociomapě a jeho výše sociální pozice odpovídá velikosti a významu této země. Lucembursko je státem malým, v poměru ke státům s větším objemem zahraničního obchodu, má zanedbatelnou roli. Leží na nejnižší, první z osmnácti vrstevnic sociomapy.

Nejbližší vztah s ohledem na vstupní údaje k vytvoření sociomapy má Lucembursko s Belgií a Nizozemskem. Ze států ekonomického sdružení Beneluxu je o něco více vřelejší vazba na Belgii. Za partnera se středně silným poutem můžeme považovat z pohledu Lucemburska Slovinsko.

Ač je vliv Lucemburska na dění v EU nepatrný, na rozdíl od většiny ostatních států na okraji sociomapy, má výhodu v přímém provázání se sociometrickou hvězdou. Za zmínku však též stojí aspekt značné difference sociálního statusu Německa a Lucemburska. Vzájemný vztah je kvalitativně hodnotnější z pohledu Německa, které určuje rámec norem udržujících partnerství, přesto Lucembursko nemusí ve vyjednávání se sociometrickou hvězdou vyhledávat spojence v podobě komunikačního mostu. Z pohledu ostatních členů Evropské Unie umístěných na nejnižší vrstevnici to může působit jako značná výhoda.

Step Wise analýza:

V optimalizačním modelu se v případě Lucemburska objevilo nejvíce proměnných, které vysvětlují lucemburský zahraniční obchod jako závislou proměnnou. Dvanáct států se dále objevilo pouze u Malty.

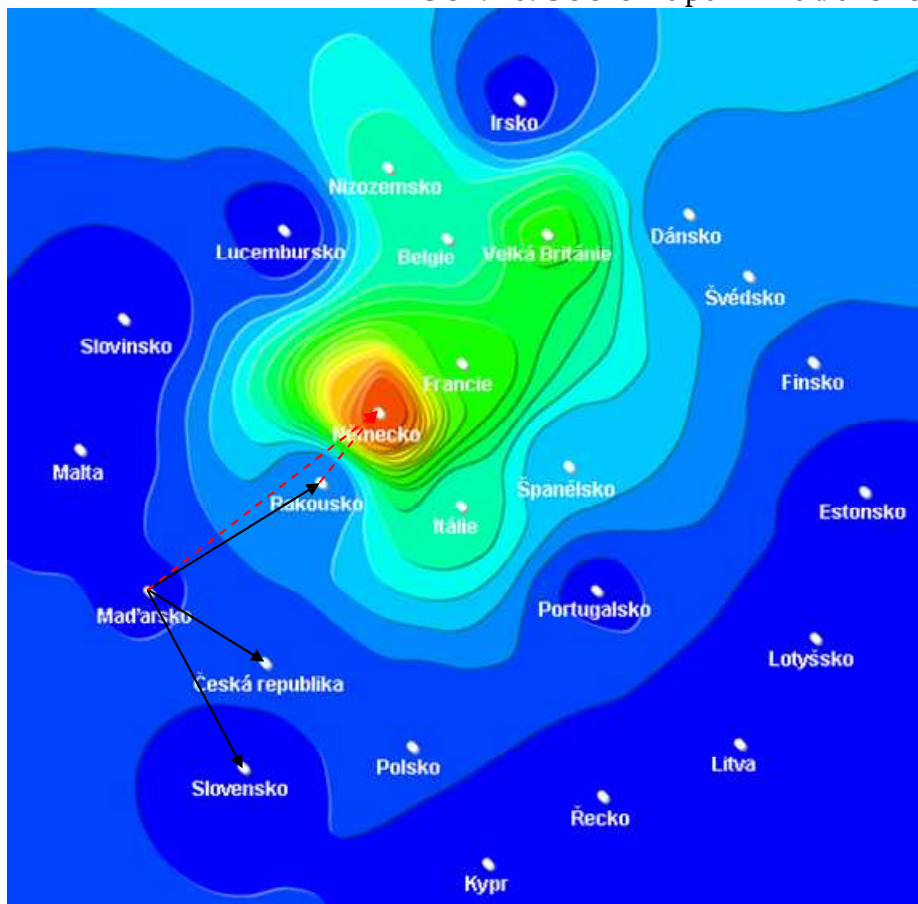
Oba státy patří svou rozlohou k nejmenším v Unii, proto i závislost na dovozu členských států je podstatně vyšší. Státem, který má největší vliv na významné zlepšení modelu, je Itálie, dalším v pořadí pak Irsko, Malta, Řecko, Velká Británie, Slovinsko, Slovensko, Nizozemsko, Rakousko, Belgie, Lotyšsko a Švédsko. Z pohledu Lucemburska vůči Dánsku existuje vysoká míra multikolinearity, vypočtená hodnota dosahuje výše 0,8303.

Srovnání:

Pokud se propojí body v sociomapě znázorňující umístění států, které byly zařazeny v optimalizaci modelu SWA, docílí se značného pokrytí povrchu sociomapy. Tato skutečnost potvrzuje, že Lucembursko je státem velmi závislým na zahraničním obchodu uvnitř Evropské Unie. Výstup SWA dokládá, že pokud by se Lucembursko rozhodlo prosazovat v EU svou vůli, její realizace je odvislá od spolupráce s velkým počtem partnerů. Z dynamické sociometrie se jeví jako nejvýhodnější udržení stávající koalice zemí Beneluxu. Již velmi složitá je vazba na zbývajících země se společnou hranicí, Francií a Německem.

5.2.13 Postavení Maďarska

Obr. 20: Sociomapa - Maďarsko

Tab. 14: Výstup SWA - Maďarsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Mad							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Nem		1	0.6792	0.6792	36.00	<.0001
2	Fra		2	0.1558	0.8351	15.12	0.0013
3	Kypr		3	0.0359	0.8709	4.17	0.0592
4	CR		4	0.0545	0.9255	10.24	0.0064
5	Mal		5	0.0142	0.9397	3.07	0.1031

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Rakousko*
- státy se středně silným vztahem – *Česká republika, Slovensko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Rakousko nebo přímý*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Česká republika, Francie, Kypr, Malta, Německo*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Itálie*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Maďarsko je zobrazeno v dolní části sociomapy na periferii. Jeho důležitost v celkovém pojetí Evropského společenství je nevýznamná, což odráží sociální status odečítaný z umístění na poslední vrstevnici z osmnácti. Pro zvýšení významnosti je nutné propojení s dalšími státy zobrazenými nedaleko, zejména pak s Rakouskem, kde existuje nejbližší vztah, dále pak se Slovenskem a Českou republikou, státy se středně silným vztahem. Dalšími potencionálními partnery by mohla být Malta, pokud však vyjdeme z grafického znázornění koherence, je toto partnerství málo pravděpodobné.

Z grafického výstupu dynamické sociometrie jasně vyplývá, že Maďarsko má dva strategické partnery - Rakousko, vycházející z historicko-ekonomické propojenosti a skupinu zemí soustředěných ve společenství států Visegrádské čtyřky. I přesto, že mezi Rakouskem a Maďarskem je možné nalézt odstup dvou vrstevnic, mají, co se týká vztahu k zahraničnímu obchodu, vzájemnou provázanost nejintenzivnější.

Kontakt Maďarska se sociometrickou hvězdou je umožněn díky blízké vazbě na Rakousko, Německo patří k nejvíce vyhledávaným spojencům ze zemí umístěných ve středu sociomapy. Maximální rozpětí v umístění na vrstevnicích jasně ukazuje, že rozhodování Německa má větší vliv na dění v Maďarsku než opačný účinek maďarských událostí na situaci v NSR.

Step Wise analýza:

Vysvětlujícími proměnnými v modelu Step Wise analýzy je pět států. Nejvíce optimalizaci ovlivňuje zařazení Německa, potom Francie, Kypru, České republiky a Malty. Vliv na zahraniční obchod Maďarska mají také údaje o dovozu z Itálie, neboť metoda SWA potvrdila jejich

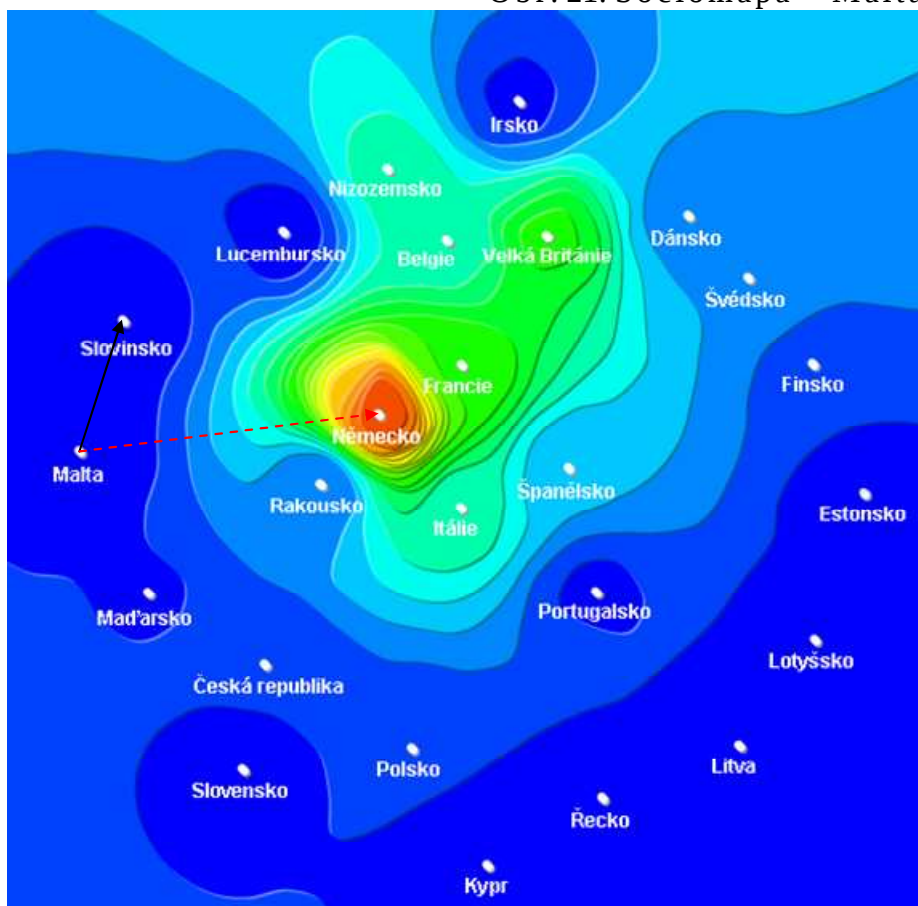
multikolineární vztah. Další země na polohu Maďarska v konečné podobě modelového uspořádání nepůsobí.

Srovnání:

Z SWA vyplývá závislost Maďarska na třech nejvýznamnějších členech Evropské Unie, kteří tvoří jádro sociomapy. Z detailního rozboru lze konstatovat, že ani jedna z orientací Maďarska k centrálním státům není jednoduchá, vždy k ní je potřeba komunikačního mostu v podobě Rakouska. Dalšími dvěma státy ze statistické analýzy jsou Česká republika a Malta. Vztah k ČR je intenzivní, dobře to znázorňuje mapa koherence. Z ní je též patrná problematická propojenost s Maltou. Za málo vhodnou se jeví tendence spolupracovat s Kyprem, k přímému kontaktu je nutná spolupráce s dalšími třemi státy. Srovnáním výstupů sociomapy a modelu SWA o Maďarsku lze potvrdit nevyváženost postavení států na okraji sociomapy a zemí středového zobrazení jako je Německo, Francie a Itálie.

5.2.14 Postavení Malty

Obr. 21: Sociomapa - Malta

Tab. 15: Výstup SWA - Malta

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Mal							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Spa		1	0.8475	0.8475	94.46	<.0001
2	Niz		2	0.1083	0.9557	39.13	<.0001
3	Rec		3	0.0213	0.9771	13.95	0.0020
4	Luc		4	0.0141	0.9911	22.20	0.0003
5		Niz	3	0.0002	0.9909	0.38	0.5456
6		Spa	2	0.0006	0.9902	1.05	0.3216
7	Irs		3	0.0043	0.9946	12.01	0.0035
8	VB		4	0.0023	0.9969	10.20	0.0065
9	Fin		5	0.0012	0.9981	8.61	0.0116
10	Nem		6	0.0007	0.9988	6.77	0.0231
11	Slove		7	0.0004	0.9992	4.74	0.0521
12	Slovi		8	0.0005	0.9996	13.02	0.0048
13	Ita		9	0.0001	0.9998	5.54	0.0431
14		Nem	8	0.0000	0.9998	0.83	0.3874
15	Niz		9	0.0001	0.9998	3.53	0.0929
16	Rak		10	0.0001	0.9999	6.76	0.0316
17	Sve		11	0.0000	0.9999	2.80	0.1382
18	Bel		12	0.0000	1.0000	3.40	0.1148
19		Fin	11	0.0000	0.9999	2.03	0.2043
20	Lot		12	0.0000	1.0000	7.01	0.0382

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- a) státy s blízkým vztahem – *Slovinsko*
- b) státy se středně silným vztahem – *žádný*
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *komplikovaný, přímý s Německem*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Irsko, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Velká Británie*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Řecko, Španělsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Malta leží na nejnižší zobrazené vrstevnici. Co se týká společenské významnosti Malty, tak plně vychází ze skutečnosti, že je to země ostrovní, s malou rozlohou. Na dění v Evropské Unii má Malta zanedbatelný vliv, bez spojenectví s okolními státy nelze očekávat, že by podstatným způsobem zasáhla do klíčových rozhodnutí Společenství. Ze sociomapy vyplývá, že v případě Malty je nejvhodnější udržování blízkého vztahu se Slovinskem a s jeho pomocí pak navázání užší spolupráce se státy Beneluxu. Vazba na Itálii jako státu z EU, ke kterému je z ostrova nejbližší, není sociomapou potvrzena. Z centrálně umístěných států se Malta více obrací na Německo než na svého hraničního souseda. Dalším partnerem, který vychází jako potenciálně možný ke spolupráci se na první pohled jeví Maďarsko. Výhodnost tohoto vztahu je však popřena výstupem sociomapy zobrazující koherence. Malta je okrajovým státem, který má se skupinou zemí střední Evropy odtažitý vztah.

Vzájemná součinnost v zahraničním obchodu je nejintenzivnější se Slovinskem. Toto tvrzení je ve shodě se vzdáleností i umístěním těchto dvou států vedle sebe na stejné vrstevnici sociomapy.

Přímý oboustranný vztah mezi Maltou a Německem neexistuje. Využití prostředníků k vyjednávání se sociometrickou hvězdou je

pro Maltu značně složitě. Vzhledem ke skutečnosti, že nemá s žádným státem centrálního uskupení přímý vztah, bude se na Německo v zásadních otázkách obracet přímo, tato spolupráce bude však nevyvážená, zásadním způsobem bude odvislá od pojetí Německa.

Step Wise analýza:

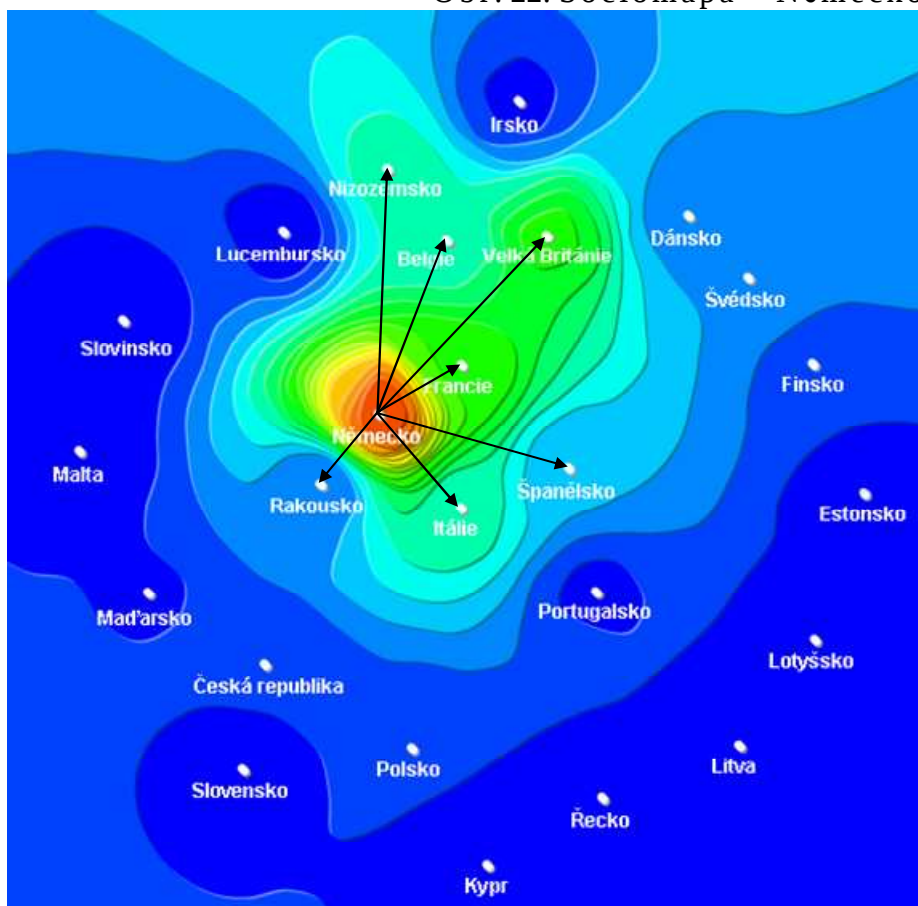
Jak již bylo napsáno v případě Lucemburska, tak zahraniční obchod Malty je vysvětlován dovozem ze dvanácti členských zemí Evropské Unie. Je to právě polovina z celkového možného počtu dvacetičtyř nezávislých proměnných v optimalizačním modelu SWA. Vysvětlit si to můžeme malou rozlohou včetně geografického umístění na jihu Evropy, z čehož plyne těsná závislost na dovozu velkého množství výrobků do této ostrovní země. Státem, který má největší vliv na významné zlepšení modelu je Řecko, následuje Lucembursko, Irsko, Velká Británie, Slovensko, Slovinsko, Itálie, Nizozemsko, Rakousko, Švédsko, Belgie a Lotyšsko. Z výstupních údajů Step Wise analýzy vyplývá multikolineární závislost s Řeckem a Španělskem.

Srovnání:

Propojením bodů v sociomapě, které znázorňují umístění států zařazených v optimalizaci modelu SWA, opět získáváme obrazec, který pokrývá velkou část povrchu sociomapy. Stejně jako u Lucemburska můžeme tvrdit, že Malta je státem do značné míry podléhajícím výsledkům zahraničního obchodu mezi členskými zeměmi Evropské Unie. Z pohledu vzájemných vztahů je nutné zdůraznit, že Malta nemá vyjednávací sílu v takové míře, aby ovlivňovala samostatně dění v Evropské Unii. Realizace vlastních záměrů vyžaduje spolupráci s velkým počtem partnerů. Z dynamické sociometrie vyplývá jako nejvýhodnější spolupráce se Slovinskem. Naopak logická vazba na Itálii se nepotvrdila.

5.2.15 Postavení Německa

Obr. 22: Sociomapa - Německo

Tab. 16: Výstup SWA – Německo

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Nem							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Mad		1	0.6792	0.6792	36.00	<.0001
2	Fra		2	0.2420	0.9212	49.15	<.0001
3	Lot		3	0.0129	0.9342	2.95	0.1065

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Francie, Itálie*
- státy se středně silným vztahem – *Belgie, Nizozemsko, Rakousko, Španělsko, Velká Británie*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *sociometrická hvězda*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Francie, Maďarsko, Lotyšsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Německo je typickou sociometrickou hvězdou. Ve skupině států Evropské Unie zásadně převyšuje všechny ostatní členy, jeho sociální status je vyjádřen na nejvyšší osmnácté vrstevnici. Francie jako druhý nejvýznamnější stát sociomapy leží o devět úrovní níže. Dalo by se konstatovat, že Německo převyšuje svou významností ostatní státy o polovinu. Je nasnadě, že patří k lídrům Evropské Unie, bez kladného stanoviska tohoto člena EU, nelze počítat s úspěchem jakékoliv činnosti, projektu, záměru či cíle ostatních zemí. Zobrazená sociomapa, která je znázorněna ve vzácném centrálním, středovém uspořádání, znamená pro sociometrickou hvězdu jasný signál, že všechny okolní státy jsou v nějakém vztahu k ní. Tento vztah může být přímý, nebo též zprostředkovaný. Rozdíl v relativní výšce sociální pozice dává tušit, že pro státy na periferii je nemožné Německu konkurovat v síle uplatňování svých záměrů. K Německu se proto orientují všichni členové EU, naopak to neplatí.

Z výše postavení v sociomapě vychází i vymezení nejbližších partnerů. Intenzivní vztah má Německo se zbývajícími lídry Unie - Francií a Itálií. Státy, které jsme zařadili do skupiny zemí se středně silným vztahem, bychom v jiném případě než u Německa zařadit nemohli. Jelikož však je Německo sociometrickou hvězdou v centrálně zobrazené sociomapě je možné nalézt vztah ke státům ve středu mapy, ač jejich sociální status je velmi nízký, nebo jsou od Německa příliš vzdáleny. Týká se to Belgie, Nizozemska, Rakouska, Španělska a Velké Británie.

Pokud bychom hypoteticky uvažovali o nahrazení role sociometrické hvězdy jiným ze členů Evropské Unie, mohli bychom označit Francii nebo Velkou Británii.

Step Wise analýza:

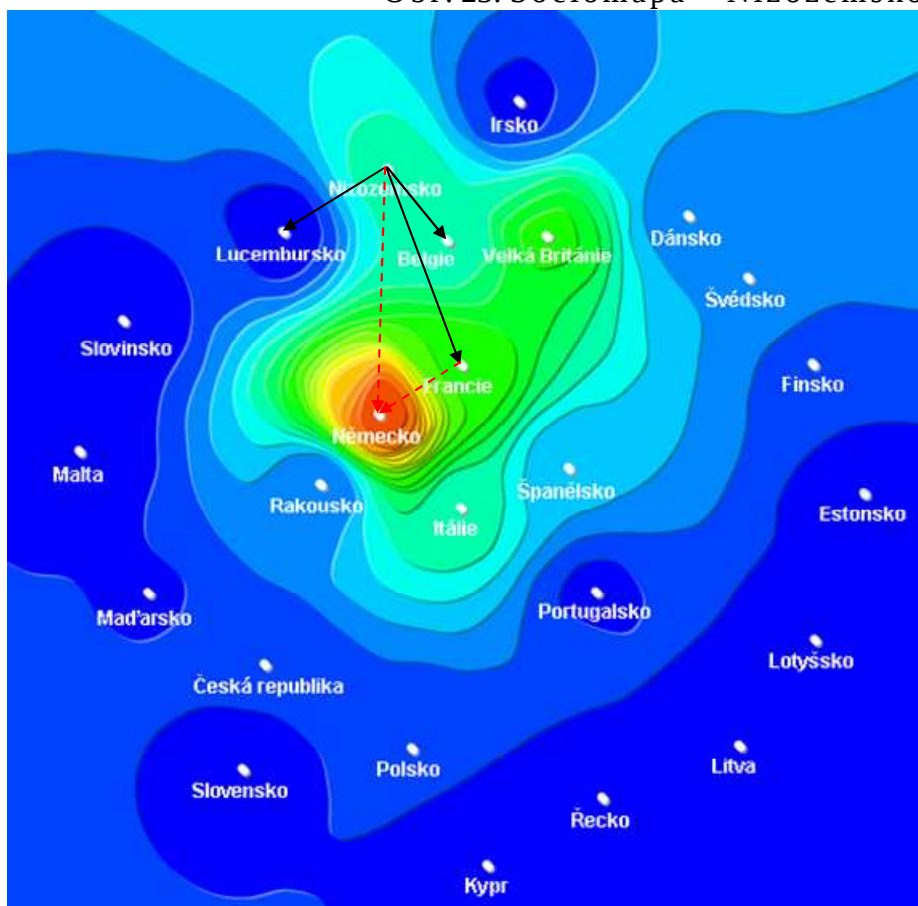
Mezi státy zařazené v optimalizačním modelu Step Wise analýzy, jejichž dovoz ovlivňuje zahraniční obchod Německa, patří ze zemí Evropské Unie Maďarsko, Francie a Lotyšsko. Multikolineární vztah se v modelu nevyskytl.

Srovnání:

Komparací dosažených výsledků metodou SWA a výstupu dynamické sociometrie docházíme ke zjištění, že Německo jako sociometrická hvězda udržuje intenzivní obchodní vztah s Francií. Grafickým propojením zbývajících dvou prvků z regresní analýzy dostáváme jasné vymezení států v pravé části periferie. Navázání užších obchodních vztahů by pomohlo současnou situaci optimalizovat. Za ideální stav lze považovat vyrovnaní, zrovnoprávnění pozic všech členů Unie. Ze sociomapy vyplývá, že by na tomto narovnání měly zákonitě větší vliv názory Německa než okolních států. Pokud bychom chtěli dosáhnout rovnováhy v síle uplatňování vlastních zájmů všech pětadvaceti zemí EU, musela by být výsledná znázornění států v sociomapě na jedné vrstevnici uspořádaná do kruhu.

5.2.16 Postavení Nizozemska

Obr.23: Sociomapa - Nizozemsko

Tab. 17: Výstup SWA - Nizozemsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Niz							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Pol		1	0.8381	0.8381	88.02	<.0001
2	Irs		2	0.1167	0.9548	41.31	<.0001
3	Rec		3	0.0196	0.9744	11.50	0.0040
4	VB		4	0.0123	0.9867	13.00	0.0029
5	Luc		5	0.0030	0.9897	3.73	0.0757
6	Por		6	0.0060	0.9957	16.75	0.0015
7	Lit		7	0.0032	0.9989	30.39	0.0002
8	Dan		8	0.0003	0.9992	4.11	0.0701
9	Bel		9	0.0002	0.9994	3.43	0.0971
10	Slove		10	0.0002	0.9996	3.15	0.1139

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Belgie, Lucembursko*
- státy se středně silným vztahem – *Francie*

- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *komplikovaný přímý, nebo zprostředkovaný Francií*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Belgie, Dánsko, Irsko, Litva, Lucembursko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Řecko, Velká Británie*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Polsko, Rakousko, Švédsko, Velká Británie*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Nizozemsko patří k osmi nejvýznamnějším členům Evropské Unie, leží na šesté vrstevnici sociomapy v ústředním seskupení. Při spojení s Belgií se z těchto dvou států stávají silní konkurenti pro Velkou Británii, neboť mají blíž ke zbývajícím lídrům, Německu, Francii a Itálii. Pokud by však vystupovaly tyto dva státy samostatně, jejich prostor pro uplatňování svých cílů se zužuje. Přes tyto výhrady můžeme označit Nizozemsko za jednoho z osmi nevlivnějších států Evropské Unie.

S ohledem na údaje o zahraničním obchodu má nejtěsnější vztah Nizozemsko s Belgií, intenzivní partnerství má také s Lucemburskem, kde však existuje větší závislost Lucemburska na Nizozemsku než naopak. Za zemi se středně silnou vazbou je možné považovat Francii.

Pokud zohledníme rozdíl v sociálním statusu sociometrické hvězdy a Nizozemska, dospějeme k názoru, že vzájemný vztah není rovnocenný. Přesto můžeme tvrdit, že díky tomu, že Nizozemsko patří ke členům EU s výrazně vyšším postavením, je možné definovat jejich vztah za přímý. Nizozemsko má takovou váhu na rozhodování o dění Unie, že si Německo, jako sociometrická hvězda, nemůže dovolit jej ignorovat.

Step Wise analýza:

Nizozemský zahraniční obchod je v modelu SWA vysvětlován deseti proměnnými. Tento počet je u států centrálně zobrazených nejvyšší, dokazuje tak poměrně velkou závislost výsledku zahraničního obchodu Nizozemska na dovozu této „desítky“. Mezi ně patří Polsko, Irsko, Řecko,

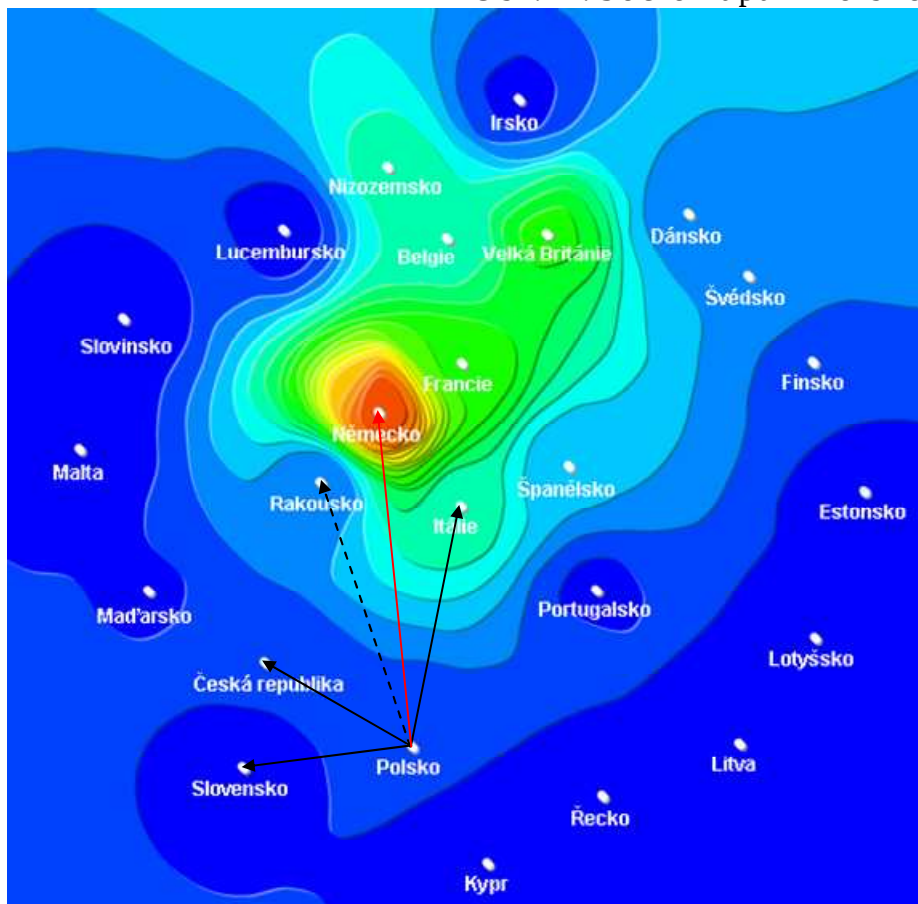
Velká Británie, Lucembursko, Portugalsko, Litva, Dánsko, Belgie a Slovensko. Z pohledu Nizozemska se v modelu nacházejí Polsko, Rakousko, Švédsko a Velká Británie jako státy s vysokou mírou multikolinearity.

Srovnání:

Spojením prvků z SWA dostáváme obrazec pokrývající většinu plochy v sociomapě. Je tím potvrzena značná propojenost Nizozemska na ostatní členy Evropské Unie. Do skupiny zemí ovlivňujících optimalizaci vztahů Nizozemska v EU patří zbývající dva státy Beneluxu. Ostatní vazby, včetně kontaktu s Velkou Británií jsou s ohledem na koherence vycházející v sociomapě značně komplikované. Vztah k nim není jasně definovatelný, jistě je nepřímý a vyžadující zprostředkovaný kontakt jiných států Evropské unie, nejlépe některého z lídrů skupiny. Velký počet nezávislých proměnných v modelu SWA, včetně států s multikolinearitou dává Nizozemsku určité výhody i nevýhody. Jedním z pozitiv se jeví velká variabilita navázaných obchodních vztahů. Z jiného pohledu se tato výhoda může zdát spíše ohrožením, které lze spatřovat v nejistotě závislosti na tak velkém počtu států. Jelikož však pouze dva státy z deseti patří do skupiny států s vyšším sociálním statusem, dá se předpokládat, že zbývajících osm států díky snaze přiblížit se centru bude využívat Nizozemsko v podobě komunikačního mostu. Využitím této příležitosti by se také společenský význam Nizozemska v EU značně zvýšil.

5.2.17 Postavení Polska

Obr. 24: Sociomapa - Polsko

Tab. 18: Výstup SWA – Polsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Pol							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Rak		1	0.9725	0.9725	601.47	<.0001
2	Ita		2	0.0134	0.9859	15.17	0.0013

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *žádný*
- státy se středně silným vztahem – *Česká republika, Itálie, Rakousko, Slovensko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Itálie, Rakousko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Nizozemsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Polské znázornění na sociomapě, zejména pak údaje v mapě koherence udávají zajímavá zjištění. Polsko je zobrazeno v sociomapě poměrně daleko od států umístěných ve středu, přesto je pro něj prioritní vazba právě na trojici lídrů Evropské Unie. Polský sociální status se zvláštním způsobem neodlišuje od většiny států na periferii, odpovídá totiž zařazení na druhé vrstevnici z osmnácti. Můžeme jej proto označit za poměrně nízký. Druhou skupinou ke které se Polsko orientuje jsou země Visegrádu.

V sociomapě neexistuje stát ani skupina států, se kterou by mělo Polsko těsné vzájemné vztahy. Každý navázaný poměr má svá specifika, která označení za velmi blízký vztah znemožňují. Spojením grafických výstupů ze sociomapy zobrazující reliéf a mapy koherence vyplývá, že Polsko upřednostňuje přímou provázanost s nejvýznamnějšími státy sociomapy – Německem, Francií a Itálií. Z důvodu rozdílných výšek sociálních pozic je však tato orientace nevyvážená.

Za nejvyrovnanější lze považovat kontakty Polska s Českou republikou, oba státy leží vedle sebe na stejné vrstevnici. Komplikací v tomto případě je již zmíněná polská preference vazeb s lídry Společenství před státy sousedícími na jihu. Proto vztah k České republice, Slovensku a dále pak k Rakousku je hodnocen jako středně silný. Rakousko může v některých případech působit jako komunikační most se sociometrickou hvězdou. K této trojici se středně silným vztahem se dá přiřadit ještě Itálie, která je nejbližší ze třech centrálně umístěných států sociomapy.

Z pohledu orientace Rakouska k sociometrické hvězdě je velmi zásadní snaha Polska o samostatnou vazbu na centrum. Polsko v mapě koherence nemá žádný prvek, se kterým by vytvářel skupinu a s ní se

cíleně zaměřoval na Německo, ale samostatně vyhledává partnerství s Německem a dalšími lídry Unie. Vztah Polska a Německa je přímý, s ohledem na rozdíl v umístění na vrstevnicích je však značně složitý.

Step Wise analýza:

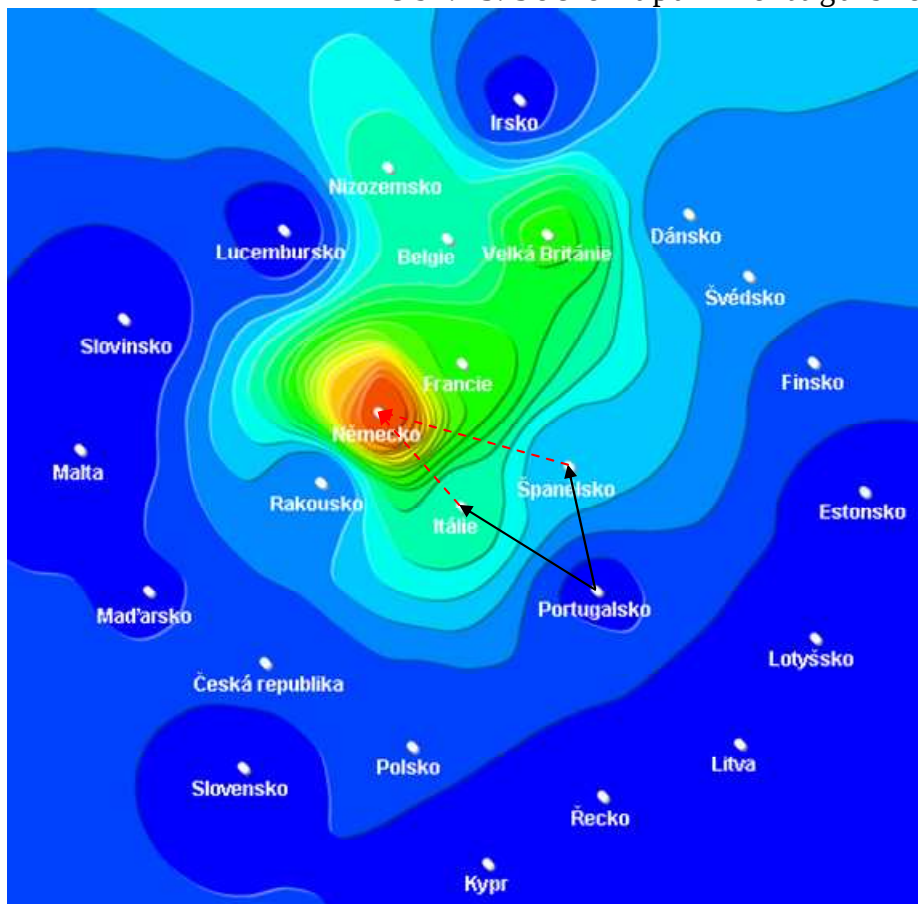
Polský zahraniční obchod je modelem SWA vysvětlován zařazením dvou nezávislých proměnných. Mezi ně patří Rakousko, které optimalizaci velmi zlepšuje, dále je to ještě Itálie.

Srovnání:

Itálie i Rakousko leží v sociomapě od Polska přibližně stejně daleko. Z těchto dvou států Polsko vyhledává více Itálii i přesto, že se svým statusem od ní odlišuje více než v případě Rakouska. Rakouský sociální status je vyšší jen o jednu úroveň, u Itálie se liší vyjádřením čtyř vrstevnic. Neshoda v rakousko-polském postavení je méně výrazná. Výstup SWA dokazuje, že Polsko má tendence k samostatnosti, nezávislosti na okolních státech a snaží se prosazovat své priority bez pomoci dalších členů na periferii sociomapy. Jistotou ve vyjednávací síle je pravděpodobně šesté pořadí z pětadvaceti, co se týká rozlohy a počtu obyvatel státu EU.

5.2.18 Postavení Portugalska

Obr. 25: Sociomapa - Portugalsko

Tab. 19: Výstup SWA – Portugalsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Por							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Spa		1	0.8363	0.8363	86.83	<.0001
2	Rak		2	0.1484	0.9847	155.31	<.0001
3	Niz		3	0.0078	0.9925	15.77	0.0012
4	Rec		4	0.0039	0.9965	15.51	0.0015
5	Nem		5	0.0016	0.9980	10.22	0.0070
6	VB		6	0.0004	0.9984	3.26	0.0960

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Španělsko*
- státy se středně silným vztahem – *Itálie*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Španělsko a Itálii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Nizozemsko, Německo, Rakousko, Španělsko, Velká Británie*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *žádný*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Portugalsko je v sociomape znázorněno na poslední, nejnižší vrstevnici. I přesto, že je jeho vzdálenost od lídrů Unie z pohledu států na periferii poloviční, považujeme Portugalsko v seskupení zobrazené sociomapy také za outsidera. Portugalsko má značně omezené pole výběru partnerů, potencionálních spojenců v prosazování vlastních názorů. Z mapy koherence vyplývá, že se nejvíce orientuje na spolupráci se Španělskem a společně s ním pak na státy ze skupiny v čele s Velkou Británií. Až po té se spojuje s lídry Evropské Unie.

Blízké vztahy má Portugalsko pouze se Španělskem. Výše zmíněná spolupráce s Velkou Británií je velmi komplikovaná. Za vztah se středně silným poutem může být označena vazba na Itálii, protože je důležitá z pohledu propojení se k Německu.

Vztah k sociometrické hvězdě je z pohledu Portugalska a jeho sociálního statusu nutně zprostředkovaný. Jako komunikačního mostu k Německu může být využito španělské partnerství, ve výjimečných případech pak také italská spolupráce.

Step Wise analýza:

Zahraniční obchod Portugalska je podle modelu SWA nejvíce ovlivňován dovozem ze Španělska. V menší míře pak byly zařazeny proměnné v pořadí Rakousko, Nizozemsko, Řecko, Německo a Velká Británie. Hodnota multikolinearity větší než 0,75 se v případě Portugalska neobjevila.

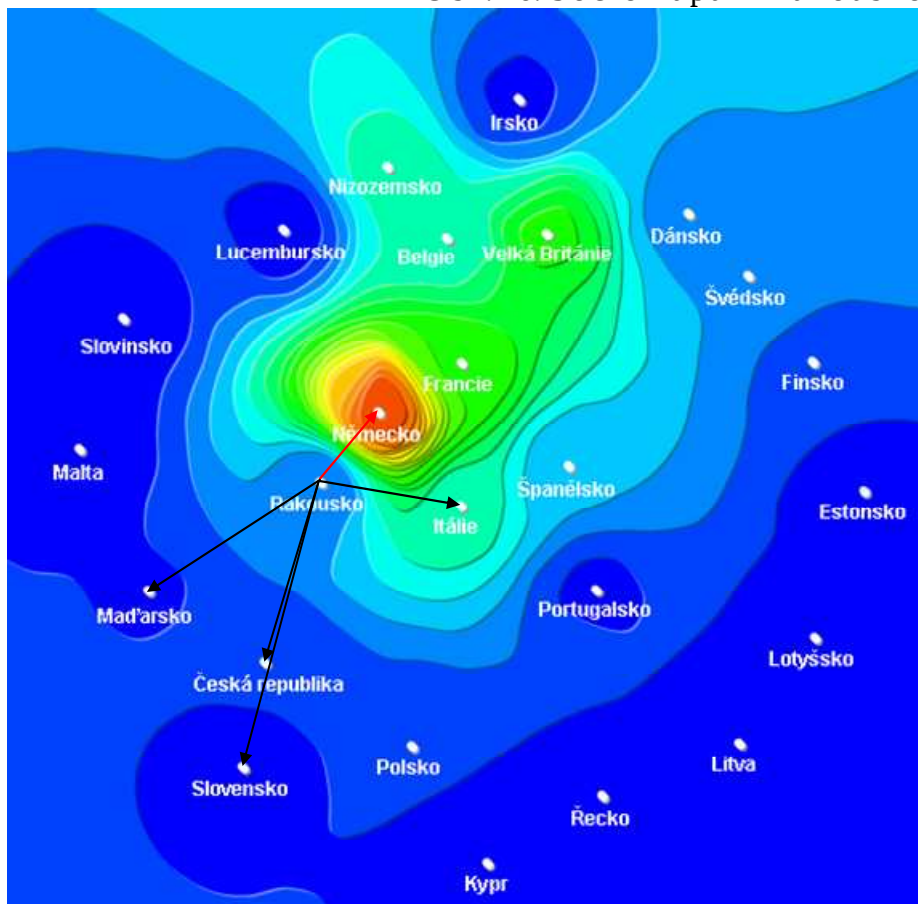
Srovnání:

Jak interpretovaný výsledek sociomapy, tak údaje statistické metody vícenásobné regrese potvrzují, že pro postavení Portugalska v Evropské Unii je ve všech ohledech klíčová vazba na hraničního souseda –

Španělsko. Jejich partnerství je více ovlivňováno španělskými cíli, přesto je pro Portugalsko nezbytné. Ostatní státy z modelu SWA jsou vztahově vůči Portugalsku značně odtažití. Mimo Řecka jsou jejich prvky v sociomapě od Portugalska zobrazeny daleko. Výstup z mapy koherence však ukazuje na odlišný řecký a portugalský směr ve výběru partnerů. V modelu statistické analýzy vyšla závislost na dvou státech s výrazným sociálním statusem, Velkou Británií a sociometrickou hvězdou, Německem. Bylo by vhodné z pohledu Portugalska prohlubovat tyto vazby, neboť právě kontakty s nimi by zvýšily na poli Evropské Unie společenskou významnost této země.

5.2.19 Postavení Rakouska

Obr. 26: Sociomapa - Rakousko

Tab. 20: Výstup SWA – Rakousko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Rak							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Pol		1	0.9725	0.9725	601.47	<.0001
2	Ita		2	0.0132	0.9857	14.80	0.0014
3	Lot		3	0.0019	0.9876	2.32	0.1485

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Česká republika, Maďarsko*
- státy se středně silným vztahem – *Itálie, Německo, Slovensko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Itálie, Lotyšsko, Polsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Nizozemsko, Polsko, Slovinsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Rakousko je státem s nízkým sociálním statusem. Ač leží pouze na třetí vrstevnici z osmnácti je pro definici vzájemných vztahů uvnitř Evropské Unie jedním z velmi důležitých prvků. Rakousko patří k osmi státům EU, které mají principiální vliv na poměry ve Společenství. Tuto roli Rakousko získává díky minimálnímu odstupu od sociometrické hvězdy. Blízkost k Německu mu dává speciální roli prostředníka vzájemných vztahů pro Maďarsko, Českou republiku a Slovensko. Ač z mapy koherence vyplývá, že je již pro další státy zprostředkování vazby na centrum méně pravděpodobné, dá se v určitých specifických situacích doporučit využití této funkce v případě Polska, Slovinska a Malty.

V případě Rakouska vycházejí v sociomapě jako nejvýznamnější vazba na dva státy, a to Maďarsko a Českou republiku. Za středně silný vztah můžeme považovat partnerství se Slovenskem a ze států centra s Itálií a s Německem.

Rakousko má těsnou vazbu se sociometrickou hvězdou. Sociální status Rakouska se od německého liší ve vyjádření patnácti vrstevnic v sociomapě. Do partnerství tedy bude více zasahovat přístup Německa.

Step Wise analýza:

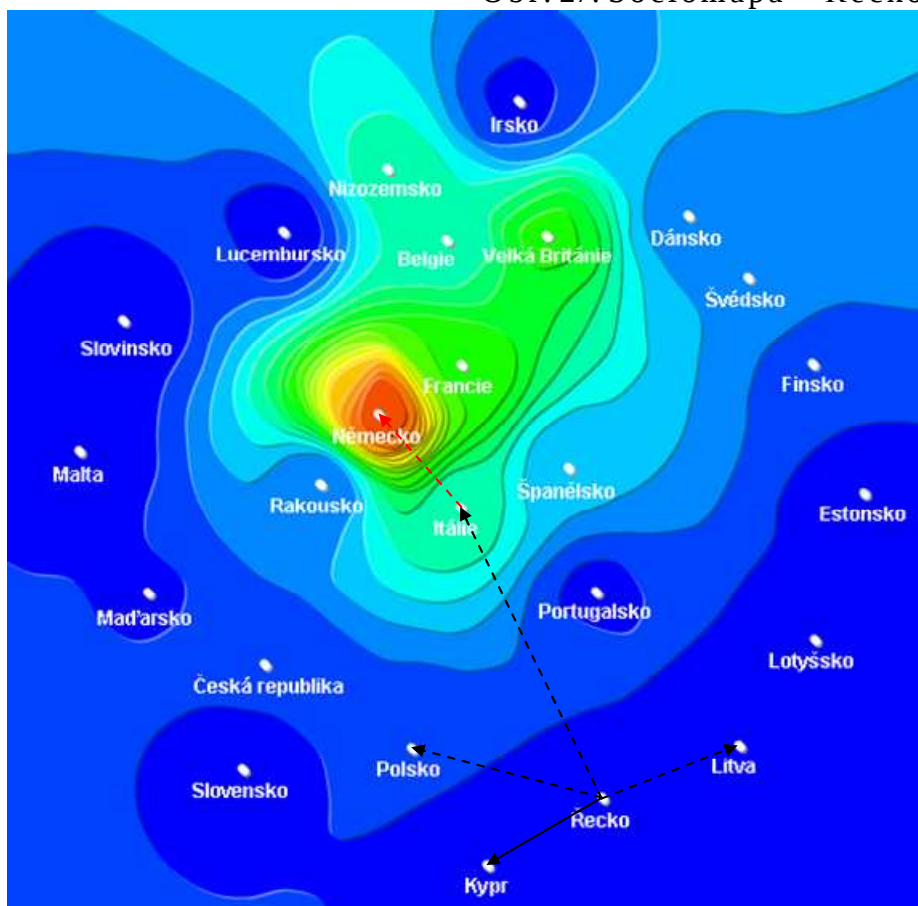
Metodou Step Wise analýzy byla určena Itálie, Lotyšsko a Polsko jako prvky vysvětlující rakouský zahraniční obchod. Z této trojice pak největší vliv na optimalizaci modelu mělo zařazení Polska. To bylo označeno též za stát s hodnotou multikolinearity vyšší než 0,75, mimo něj pak ještě Nizozemsko a Slovinsko.

Srovnání:

Porovnáním výstupů dynamické sociometrie a statistické metody Step Wise analýzy získáváme tyto závěry. Ze států z optimalizačního modelu má Rakousko nejbližší k Itálii, potom k Polsku. Z lídrů společenství je to Itálie pravděpodobně z důvodu malého odstupe v sociálním statusu obou zemí. Odlišují se totiž pouze třemi vrstevnicemi, což je z celkového počtu osmnácti možných nepatrné. Těsný vztah mezi Rakouskem a Polskem je doložen nejenom zařazením do optimalizace, ale i silnou multikolinearitou dosahující hodnoty 0,98231. Z pohledu dynamické sociometrie bychom mohli uvažovat, že by právě spolupráce Rakouska s těmito dvěma státy zvýšila rakouský status uvnitř Unie. Vztah z Lotyšskem, Nizozemskem a Slovinskem sociomapa označuje jako velmi vzdálený, rozhodně jej nelze považovat za ideální. Propojení s Lotyšskem by zlepšilo kontakty se zeměmi v pravé dolní části mapy, se Slovinskem a Nizozemskem pak levé horní části. Na takové skutečnosti však musí Rakousko ještě pracovat.

5.2.20 Postavení Řecka

Obr. 27: Sociomapa - Řecko

Tab. 21: Výstup SWA - Řecko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Rec							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Mal		1	0.7317	0.7317	46.36	<.0001
2	Luc		2	0.2322	0.9639	102.93	<.0001
3	Irs		3	0.0145	0.9784	10.05	0.0063
4	VB		4	0.0094	0.9878	10.82	0.0054
5	Fin		5	0.0047	0.9925	8.17	0.0134
6	Nem		6	0.0030	0.9955	8.01	0.0152
7	Slove		7	0.0014	0.9969	4.96	0.0477
8	Slovi		8	0.0013	0.9982	7.40	0.0216

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Kypr*
- státy se středně silným vztahem – *Itálie, Litva, Polsko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Itálii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Finsko, Irsko, Lucembursko, Malta, Německo, Slovensko, Slovinsko, Velká Británie*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Malta, Slovinsko, Španělsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Řecko je stát, který z hlediska vyjádřených vztahů a vlivu na dění v Evropské Unii patří ke skupině zemí s malým vlivem. Přesto, že patří ke členským zemím již od roku 1981, jeho postavení je stále nevýznamné a na celkové dění v EU má nepatrný vliv. Tato izolace je možná způsobena odtržením Řecka od zbytku Unie z geografického pohledu.

Největší vliv a zároveň nejbližší vztah má Řecko na Kypru, jejich kontakty jsou rovnocenné, lze je označit za skutečné partnerství. Dále sociomapa zachycuje možnou existenci italské, litevské a polské spolupráce. Její funkčnost vyžaduje již velkou podporu od obou stran, neboť zobrazení koherentních vazeb v sociomapě dává určité indicie o možných komplikacích.

Itálie je státem, který Řecku pravděpodobně nejvíce zprostředkovává možnost alespoň nějaké spolupráce s Německem. Vazba na sociometrickou hvězdu je z pohledu Řecka velmi složitá a jednostranně závislá na německém pohledu, proto je výhodnější využití komunikačního mostu.

Step Wise analýza:

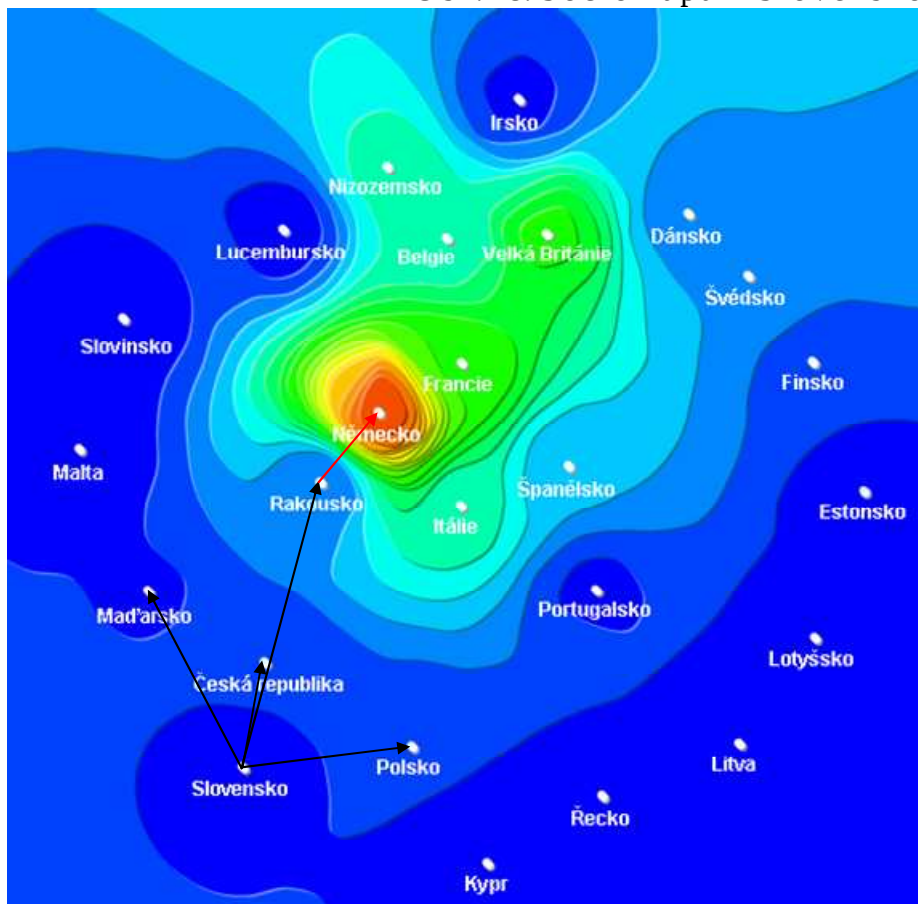
Vysvětlujícími proměnnými řeckého zahraničního obchodu je v modelu Step wise analýzy označeno osm členských států Evropské Unie v posloupnosti Malta, Lucembursko, Irsko, Velká Británie, Finsko, Německo, Slovensko, Slovinsko. S prvním státem této řady, Maltou a zemí jmenovanou poslední, Slovinskem, byl v modelu SWA definován multikolineární vztah. Dalším přiřazeným státem s multikolinearitou je Španělsko.

Srovnání:

Řecko v sociomapě není státem s velkým vlivem, z SWA vyplývá závislost na osmi zemích plus s další má multikolineární vztah. Pokud propojíme všech těchto devět prvků v sociomapě, vzniklý obrazec zabírá většinu plochy mapy, v jehož centru se nachází sociometrická hvězda. Pokusíme-li se interpretovat tuto skutečnost, dospějeme k názoru, že řecké postavení v EU není z jeho pohledu optimální, vliv na události v Unii je nepatrný, s většinou států zařazených v modelu SWA jsou vztahy komplikované. Komplikovanost u států na periferii je dána velkou vzdáleností od sebe. U centrálních států, Německa, Španělska, Velké Británie pak ještě značným odstupem daným umístěním na rozdílných vrstevnicích. Pro Řecko je důležité, že model SWA definoval vliv Německa na řecký zahraniční obchod. Není to obvyklé, neboť v optimalizaci bylo Německo zařazeno pouze v pěti případech. Znamená to, že jen u pěti států byl nalezen vliv německého dovozu na vysvětlení zahraničního obchodu příslušné země. Řecko může využít existence této vazby a zvýšením svých obchodních aktivit s Německem zesílit vliv v Unii. Toto platí i v případech vazby s ostatními státy modelu.

5.2.21 Postavení Slovenska

Obr. 28: Sociomapa - Slovensko

Tab. 22: Výstup SWA - Slovensko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Slove							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Rak		1	0.8238	0.8238	79.50	<.0001
2	Rec		2	0.0326	0.8565	3.64	0.0747
3	Slovi		3	0.0261	0.8826	3.34	0.0878

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Česká republika, Maďarsko*
- státy se středně silným vztahem – *Polsko, Rakousko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Rakousko*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Rakousko, Řecko, Slovinsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Polsko, Rakousko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Slovensko je zobrazeno ve spodní části sociomapy. V rámci zachyceného rozmístění prvků vyjadřující vzájemné vztahy v Evropské Unii je možné definovat rámec, který vymezuje očekávané chování Slovenska. Slovensko je outsiderem v sociomapě, leží na nejnižší vrstevnici. Stejně jako dalších jedenáct států s touto relativní výškou sociální pozice nemá možnosti výrazně ovlivňovat dění v EU. K prosazení své vůle musí hledat strategické partnery a s nimi společně hledat cestu kompromisu. Dá se konstatovat, že dění v Evropské Unii více ovlivňuje události na Slovensku, než by slovenské události ovlivňovaly dění v Unii.

Slovensko za partnery v Evropském společenství volí své hraniční sousedy. Dynamická sociometrie v případě Slovenska nejvíce oceňuje blízký vztah se západním sousedem, Českou republikou. Tato vazba je pochopitelná z důvodů historicko-politických, geografických i kulturně-společenských. Dalšími partnery jsou státy na jižní hranici, Maďarsko a Rakousko. Ač by se díky aktuálnímu dění na Slovensku na první pohled zdálo, že více preferovaný bude vztah k Maďarsku, není tomu tak, bližší je česko-slovenská spolupráce. Středně silný vztah lze nalézt ještě u severního souseda, Polska. Ze všech čtyřech výše jmenovaných zemí je to vztah nejméně výrazný, ale jistě nezanedbatelný.

Slovensko nemá takové postavení, že by mohlo využívat vždy přímý kontakt na sociometrickou hvězdu. Výhodnější pro jednání je udržení rakouského partnerství a přes něj působení na Německo.

Step Wise analýza:

Slovenskými vysvětlujícími proměnnými jsou státy v posloupnosti Rakousko, Řecko, Slovinsko. V modelu Step Wise analýzy se na výsledné optimalizaci nejvíce projevilo působení Rakouska. Vliv na zahraniční

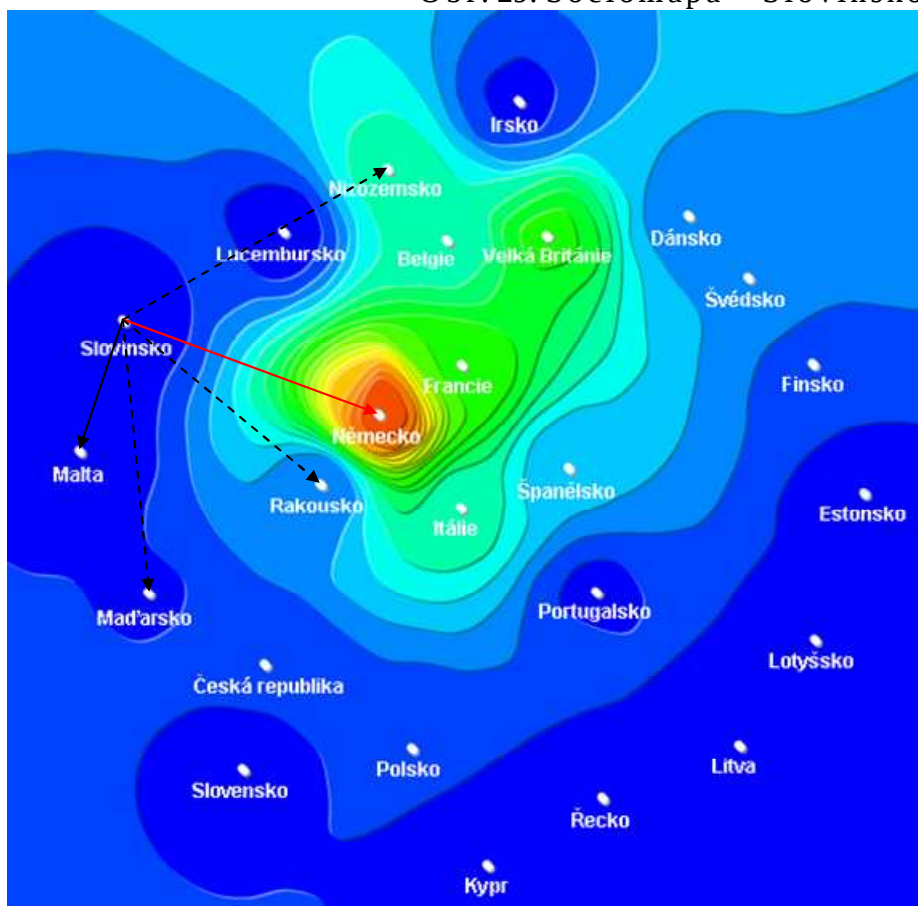
obchod Slovenska má kromě těchto tří ještě Polsko, které bylo s Rakouskem označeno v modelu multikolinearitou větší než 0,75.

Srovnání:

Slovensko je státem na mapě Evropy mladým. Svou existenci datuje od roku 1993. Na současné postavení v rámci Evropské Unie mají vliv státy, se kterými tvořilo Slovensko nějaké státní seskupení, Rakousko-Uhersko, Československo, nebo se kterými dnes sousedí – Polsko. Jak dynamická sociometrie, tak metoda SWA tuto spojitost potvrzují. Ze států určených v modelu SWA má v sociomapě nejblíže k Rakousku a k Polsku. Vazba na Slovensko a Řecko je již složitější. Slovensko nemůže počítat s výrazným vlivem na dění v Unii, pokud nevyužije existující obchodní vztahy s Rakouskem a Polskem. Zejména rakouské partnerství pomáhá k provázanosti se sociometrickou hvězdou a tím zvyšování respektu ke Slovensku od států centrálně zobrazených.

5.2.22 Postavení Slovinska

Obr. 29: Sociomapa - Slovinsko

Tab. 23: Výstup SWA - Slovinsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Slovi							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Por		1	0.6825	0.6825	36.54	<.0001
2	Fra		2	0.1582	0.8407	15.90	0.0011
3	Kypř		3	0.1118	0.9526	35.39	<.0001
4	Rec		4	0.0232	0.9758	13.44	0.0025
5	Slove		5	0.0094	0.9852	8.28	0.0130
6	Lit		6	0.0028	0.9880	2.83	0.1185
7	Fin		7	0.0034	0.9914	4.28	0.0628

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Malta*
- státy se středně silným vztahem – *Maďarsko, Nizozemsko, Rakousko*
- vztah se sociometrickou hvězdou – *komplikovaný, přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Finsko, Francie, Kypr, Litva, Portugalsko, Řecko, Slovensko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Polsko, Rakousko, Řecko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Slovinsko je státem periferním, jeho úloha v Evropské Unii odvisí od nízkého sociálního statusu a možností vazeb na státy zobrazené v okolí sociomapy. Slovinsko, ač je uváděno jako stát s nejvýkonnější ekonomikou z nově přistoupivších, v sociomapě jeho pozice a sociální status nevypovídají o možnosti výrazně zasáhnout do vztahů v Unii. Svě cíle si může Slovinsko splnit pouze za předpokladu kooperace s více členy EU.

Výhodnými partnery se jeví Maďarsko a Rakousko. Jejich vztah označený jako středně silný je v sociomapě graficky znázorněn přerušovanou šipkou. Tato nejistota v určení vychází z porovnání výstupu v mapě koherence, kde se rýsuje preference orientace na Nizozemsko a Lucembursko před výběrem Maďarska a Rakouska. Přesto se domníváme, že geografická blízkost a údaje o vzájemném zahraničním obchodu těchto zemí dávají podporu našemu názoru. Za nejbližší vztah byla označena orientace na Maltu.

Z vytvořené sociomapy je znatelná nevyrovnanost vztahu mezi Slovinskem a Německem. Rozdíl ve vrstevnicích je nejvyšší možný. V blízkosti Slovinska se nenachází žádný stát, který by působil jako komunikační most se sociometrickou hvězdou. Proto je označen vztah k Německu za nezprostředkovatelný a nutně tak musí docházet ke kontaktům přímo. Pokud by Slovinsko rozšířilo styky s Rakouskem, jeví se zde možnost, že úlohu prostředníka by převzalo právě ono.

Step Wise analýza:

Metodou SWA bylo zjištěno, že slovinský zahraniční obchod je nejvíce ovlivňován sedmi státy, z nichž Řecko a další dva mají multikolineární vztah. Mezi sedm zemí patří Portugalsko, Francie, Kypr,

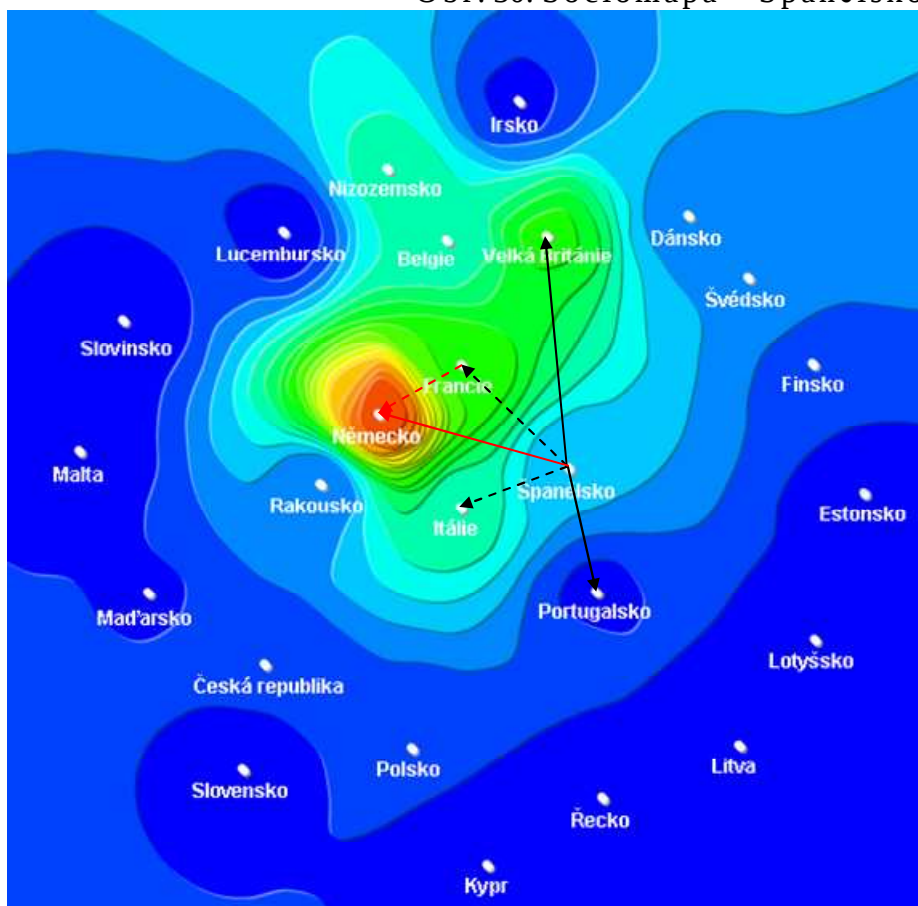
Řecko, Slovensko, Litva a Finsko. Multikolinearita byla objevena u Polska, Rakouska a Řecka.

Srovnání:

Model Step Wise analýzy ověřil správnost úvahy o blízkosti vztahů s Rakouskem. Ze skupiny lídrů Evropské Unie byla v optimalizaci vybrána Francie. V sociomapě tento vztah je znázorněn jako vzdálený, dá se říci, že ještě více komplikovaný než vazba na sociometrickou hvězdu. Spolupráce s ostatními označenými prvky modelu je minimální a málo častá. Všechny takové státy jsou totiž zobrazeny na periferii sociomapy a jejich vzdálenost ke Slovinsku je značná. Je vhodné doporučit zesílit spolupráci se všemi zeměmi vysvětlujícími slovinský zahraniční obchod, minimálně pak s Francií a Rakouskem. Slovinsko se ze zemí poslední vlny rozšiřování jeví jako perspektivní partner. Bez snahy vytvářet koalice pro vyjednávání v Unii se nikdy nepodaří jeho vztahy se všemi zeměmi Evropského společenství optimalizovat. Současný stav s ohledem na údaje dynamické sociometrie i Step Wise analýzy lze jistě vylepšovat.

5.2.23 Postavení Španělska

Obr. 30: Sociomapa - Španělsko

Tab. 24: Výstup SWA – Španělsko

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: Spa							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Mal		1	0.8475	0.8475	94.46	<.0001
2	Por		2	0.1280	0.9755	83.53	<.0001
3	Luc		3	0.0175	0.9930	37.44	<.0001
4	Mad		4	0.0032	0.9962	11.77	0.0041
5	Lit		5	0.0010	0.9972	4.46	0.0546
6	Rak		6	0.0011	0.9983	7.46	0.0182
7		Mal	5	0.0003	0.9980	1.97	0.1860
8	CR		6	0.0005	0.9985	3.86	0.0730
9	Sve		7	0.0003	0.9988	2.80	0.1223
10	Slove		8	0.0003	0.9991	3.80	0.0798
11		Rak	7	0.0002	0.9989	2.12	0.1760
12	Kypr		8	0.0004	0.9993	5.04	0.0486
13	Dan		9	0.0002	0.9995	3.05	0.1147

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

a) státy s blízkým vztahem – *Portugalsko*

- b) státy se středně silným vztahem – *Francie, Itálie, Velká Británie*
- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo, nebo zprostředkovaný přes Francii*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Česká republika, Dánsko, Kypr, Litva, Lucembursko, Maďarsko, Portugalsko, Slovensko, Švédsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Malta, Řecko, Velká Británie*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Španělsko, ač nedosahuje významné výšky sociální pozice - nachází se na čtvrté vrstevnici z osmnácti, zařazujeme do skupiny významných zemí Evropské Unie. V sociomapě se nachází v centrálním uskupení. Znázornění Španělska blízko států s funkcí lídra skupiny jej upřednostňuje před jinými, proto je mu společně s Německem, Francií, Itálií, Velkou Británií, Belgií, Nizozemskem a Rakouskem přisouzena role klíčového prvku ve vzájemných vztazích EU. Španělskou sílu vlivu na dění v Unii nemůžeme srovnávat se sociometrickou hvězdou, přesto je větší než u zbývajících sedmnácti států.

Intenzivní a tudíž nejbližší vztah má Španělsko s Portugalskem. Toto partnerství více vyhovuje Španělsku než Portugalsku. Portugalci jsou více závislí na španělském vlivu než naopak. Pokud vezmeme v úvahu španělské zařazení do skupiny v centru, za středně silný vztah můžeme označit vazbu na Itálii, Francii a Velkou Británii. Podle mapy koherence je z této trojice nejčastěji vybírána Velká Británie.

Vzájemný vztah s Německem je s ohledem na rozdíl ve vrstevnicích málo intenzivní, existuje zde nevyrovnanost spolupráce. Jelikož mapa koherence neukazuje, že by Španělsko volilo kontakty s Francií a Itálií častěji než s Německem, je jeho vztah k sociometrické hvězdě pravděpodobně přímý. Pokud bychom uvažovali o prostředníkovi spolupráce, byla by to spíše Francie.

Step Wise analýza:

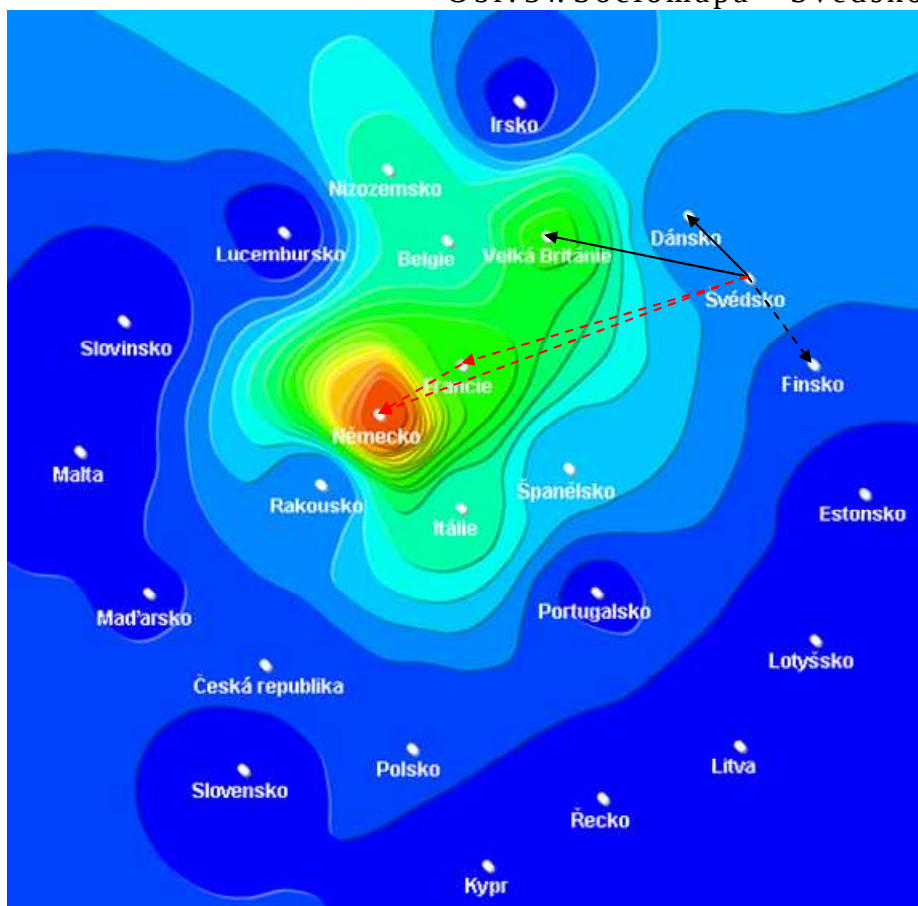
Zahraniční obchod Španělska je závislý na dovozu z devíti členských zemích Evropské unie. Závislá proměnná je z pohledu modelu SWA vysvětlována nejvíce dovozem států v čele s Portugalskem, dále se projevuje vliv lucemburského, maďarského, litevského, českého, švédského, slovenského, kyperského a dánského importu. Vysoká míra multikolinearity byla zjištěna u Malty, Řecka a Velké Británie.

Srovnání:

Pokud se zaměříme na grafické znázornění všech států zařazených do optimalizace modelu SWA, včetně těch s mírou multikolinearity přesahující hodnotu 0,75, nalezneme ve skupině státy, které kromě Velké Británie nemají významný sociální status. Propojením všech prvků získáváme schéma z větší části pokrývající povrch sociomapy. Z hlediska Španělska není situace ve vzájemném zahraničním obchodu členských zemí Unie ideální. Vztahy se státy zařazenými v modelu jsou totiž ve většině případů nepřímé a zprostředkované. Pokud je španělský zahraniční obchod ovlivňován počtem devíti zemí a s dalšími třemi je definován multikolineární vztah, nabízí to Španělsku určitou výhodu vyjít z existující obchodní spolupráce a pracovat na prohloubení takových vazeb. Zvýšil by se tím vliv Španělska na vzájemné vztahy uvnitř Společenství.

5.2.24 Postavení Švédska

Obr. 34: Sociomapa - Švédsko

Tab. 25: Výstup SWA - Švédsko

Procedura REG							
Model: MODEL1							
Závislá proměnná: Sve							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Niz		1	0.6071	0.6071	26.27	<.0001
2	Fin		2	0.0658	0.6730	3.22	0.0916
3	Dan		3	0.1701	0.8431	16.26	0.0011
4	Fra		4	0.0638	0.9069	9.59	0.0079
5	CR		5	0.0330	0.9399	7.15	0.0191
6	Lit		6	0.0199	0.9598	5.93	0.0315

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Dánsko*
- státy se středně silným vztahem – *Finsko, Velká Británie*

- c) vztah se sociometrickou hvězdou – *zprostředkovaný přes Francii, nebo přímý*

2. Step Wise analýza

- a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Litva, Nizozemsko*
- b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Nizozemsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Švédsko, patří ke státům, které v sociomapě nezaujímají významné postavení. Jeho prvek je zanesen na třetí vrstevnici, což s ohledem na osmnáct možných jasně ukazuje, že vliv na utváření vztahů uvnitř Společenství nemá. Švédsko se nejvíce orientuje na státy regionálně blízké, pokud bychom chtěli najít nějaké společné hledisko, jsou to vždy státy „severské“.

Vztahově nejblíže má Švédsko k Dánsku, jejich vazbu vystihuje nejmenší možná vzdálenost mezi nimi a odstup pouze přes jednu vrstevnici sociomapy. Dalším předpokládaným vztahem je orientace na Velkou Británii. Z mapy koherence je patrné, že Švédsko více preferuje kontakt právě s Británií než na první pohled více logický poměr s Finskem. Přesto oba státy byly zařazeny do skupiny zemí se středně silným vztahem ke Švédsku.

Výrazný rozdíl v sociálním statusu Švédska a Německa a vzdálenost spojující tyto prvky sociomapy vyjadřující jejich odstup omezuje možnost přímého oboustranně vyrovnaného vzájemného vztahu se sociometrickou hvězdou. Dá se předpokládat, že kontakt s Německem je spíše umožněn přeneseně přes Francii, ve výjimečných situacích pomocí Velké Británie.

Step Wise analýza:

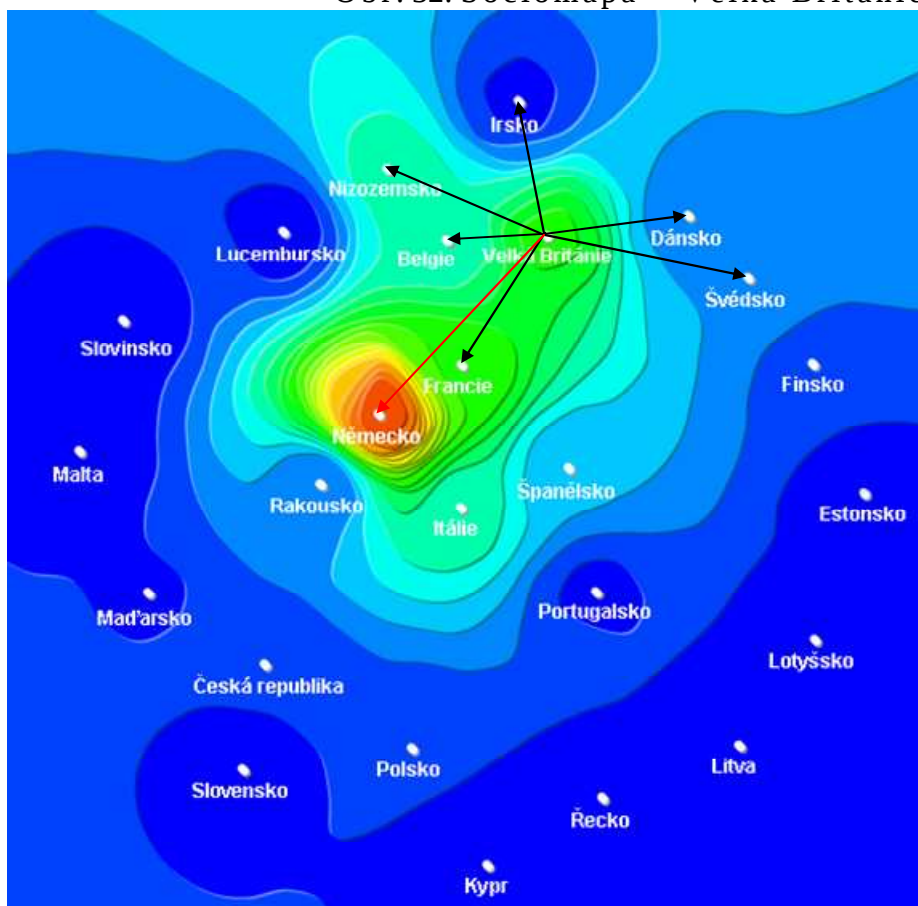
Vysvětlujícími proměnnými švédského zahraničního obchodu jsou v modelu Step wise analýzy označeny země v posloupnosti Nizozemsko, Finsko, Dánsko, Francie, Česká republika, Litva. Z těchto šesti prvků ještě v případě Finska existuje se Švédskem multikolineární vztah.

Srovnání:

Švédský zahraniční obchod se jednak opírá o dovoz ze zemí, které jsou v sociomapě zobrazeny vedle něj. Provázání je také v případě s Francií a Nizozemskem, státy centrálního uspořádání a v poslední řadě obchod ovlivňuje český a litevský import. Výstupy ze spojení obou metod potvrzují, že vliv Švédska na celkové atmosféře obchodních vztahů v Unii není zanedbatelný. Pokud se však zaměříme na možnosti spolupráce vyplývající ze zobrazení vztahů v sociomapě, lze říci, že ze švédského pohledu je možné nalézt několik problémů. Kromě Finska a Dánska není vztah k prvkům SWA blízký, je spíše komplikovaný, v případě České republiky a Litvy velmi vzdálený. Za výhodné pro Švédsko se jeví existence vazby na Francii. Pokud bude podporována a rozvíjena, dá se předpokládat růst společenské významnosti Švédska v Evropské Unii.

5.2.25 Postavení Velké Británie

Obr. 32: Sociomapa – Velká Británie

Tab. 26: Výstup SWA – Velká Británie

Procedura REG Model: MODEL1 Závislá proměnná: VB							
Souhrn Postupný výběr							
Krok	Zadaná proměnná	Odebraná proměnná	Počet prom	Parciální R-kvadrát	R-kvadrát modelu	F hodnota	Pr > F
1	Por		1	0.7533	0.7533	51.90	<.0001
2	Rec		2	0.0809	0.8342	7.81	0.0130
3	Luc		3	0.0294	0.8636	3.24	0.0921
4	Mal		4	0.0504	0.9141	8.21	0.0124
5	Mad		5	0.0166	0.9306	3.11	0.1014
6	Spa		6	0.0131	0.9437	2.79	0.1205
7		Por	5	0.0004	0.9433	0.08	0.7758

Vyhodnocení:

1. Sociomapa

- státy s blízkým vztahem – *Irsko*
- státy se středně silným vztahem – *Belgie, Dánsko, Francie, Nizozemsko, Švédsko*

c) vztah se sociometrickou hvězdou – *přímý na Německo*

2. Step Wise analýza

a) státy zařazené v optimalizačním modelu – *Lucembursko, Maďarsko, Malta, Řecko, Španělsko*

b) státy s multikolinearitou větší jak 0,75 – *Nizozemsko, Španělsko*

Podrobný popis výstupů obou metod:

Sociomapa:

Velká Británie patří s Francií ke státům, které mají po Německu, sociometrické hvězdě, nejvýše zobrazený sociální status. Leží na deváté vrstevnici. Od Francie se však liší. V sociomapě je patrné, že vystupuje více samostatně a od úplného centra mapy se distancuje. Proto není zařazena do skupiny lídrů zobrazení. Dá se předpokládat, že pokud by chtěla Británie prosadit své představy v EU, musela by stejně spolupracovat pro jejich dosažení s Německem, Francií a Itálií. Velká Británie je pravděpodobně státy levé horní části sociomapy využívána jako spojenec ve vyjednávání v Evropské Unii. V některých situacích funguje též jako komunikační most se sociometrickou hvězdou. Británii patří k osmi nejvýznamnějším zemím Společenství.

Z funkce prostředníka k centru sociomapy vychází určení nejbližších partnerů. Největší provázanost se nalézá v případě spojení s Irskem. Tato vazba je tradiční, označuje nejsilnější pouto. Za středně silný vztah se dají považovat kontakty s Dánskem, Švédskem, Belgií a Nizozemskem. Ze států poblíž sociometrické hvězdy má Velká Británie nejbližší k Francii. Pokud by chtěla Británie konkurovat postavení Německa je to možné jedině za předpokladu spojení právě s Francií.

Velká Británie má jako prvek sociomapy vysoký sociální status, patří tedy k významným členům Unie. Kontakt s Německem jako sociometrickou hvězdou je však charakterizován mírným odstupem. Ten je pravděpodobně dán snahou o nezávislost na ostatních a ostrovní polohou Británie. Díky údajím o relativní výšce sociální pozice můžeme interpretovat vztah s Německem jako přímý, ne výjimečně však u těchto

dvou států dochází k odlišným stanoviskům. Dění v Evropské Unii je více směřováno Německem než Británií.

Step Wise analýza:

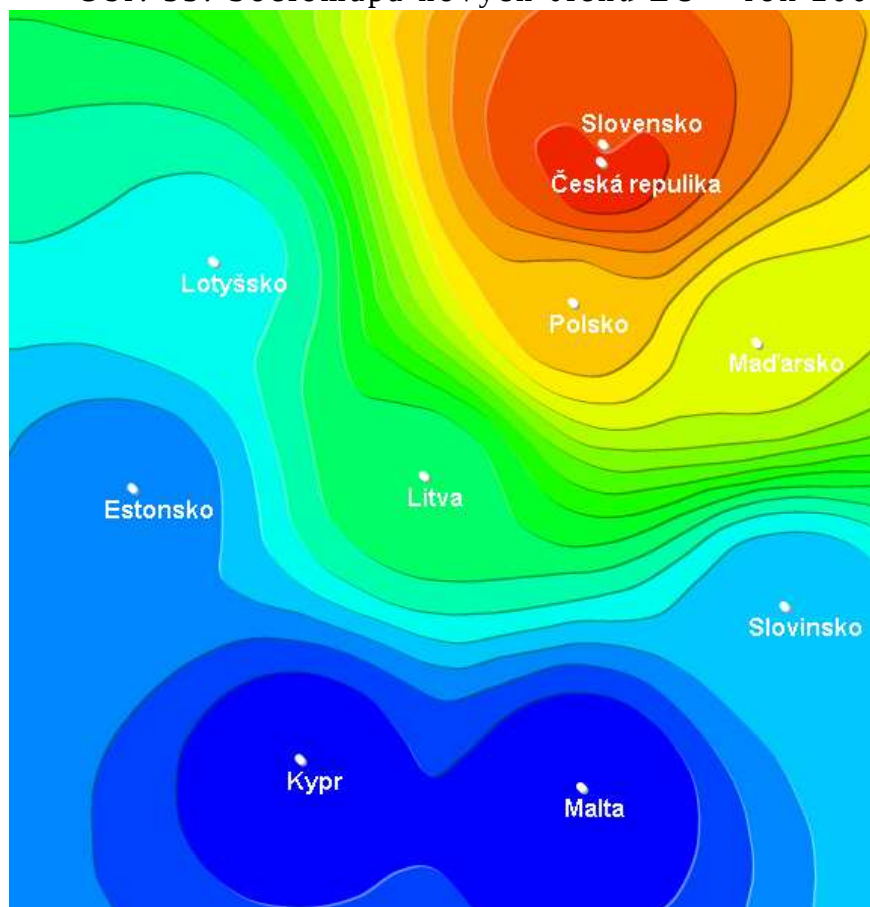
Mezi státy zařazené v optimalizačním modelu SWA, jejichž dovoz vysvětluje zahraniční obchod Velké Británie, byly zařazeny tyto proměnné: Řecko, Lucembursko, Malta, Maďarsko a Španělsko. Ze čtyřiaadvaceti zemí pak ve dvou případech byla odhalena multikolinearita. Mezi takové státy patří Španělsko a Nizozemsko.

Srovnání:

Všechny státy označené metodou SWA jako vysvětlující proměnné se v sociomapě nacházejí na periferii. Žádný z nich také neleží v blízkosti Velké Británie. Propojení prvků pokrývá v sociomapě polovinu plochy. Pokud přibereme do úvahy i státy s multikolinearitou, můžeme tvrdit, že mimo Nizozemska nelze označit poměry k ostatním pěti státům za blízké, hodnotné, určitě ne optimální. Vztahy jsou vzdálené, nerovné. Tato skutečnost potvrzuje, že se Velká Británie snaží odpoutat od významných členů EU a minimálně v zahraničním obchodě hledat příležitosti, které by umožnily upevnění její unijní pozice. Pro státy označené v modelu SWA by mohla Velká Británie sloužit jako spojenec ve vyjednávání o strategických cílech Evropského společenství. Pokud bychom chtěli uvažovat o narovnání vztahů v EU, to znamená zvýhodnit spolupráci pro všechny její členy, jeví se prospěšným prohlubování vazeb s šesti zeměmi označenými modelem vícenásobné regrese.

5.3 SOCIOMAPA ZEMÍ VSTUPUJÍCÍCH DO EVROPSKÉ UNIE V ROCE 2004

Obr. 33: Sociomapa nových členů EU – rok 2004

Sociomapa na Obr. 33 detailně zachycuje rozložení vztahů ve skupině států, které se staly členy Evropské Unie v poslední vlně rozšiřování v roce 2004. Toto zobrazení vzniklo redukcí vstupních dat matematického aparátu dynamické sociometrie. Z celkového počtu pětadvaceti členů byly vybrány údaje o zahraničním obchodu České republiky, Estonska, Kypru, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Malty, Polska, Slovenska a Slovinska.

Výsledný grafický výstup dynamické sociometrie – sociomapa deseti členských států EU je dále interpretována. Komentář uvedený níže může sloužit jako podpůrný dokument k utvoření jasné představy o fungování spolupráce mezi „nováčky“ v Unii.

Sociomapa zachycuje poměrně členité rozvrstvení povrchu. Sociální status prvků mapy znázorňuje devatenáct vrstevnic. Jednotlivé země se

nacházejí v celém prostoru, výška jejich sociálních pozic je rozděluje podle významnosti do několika kategorií.

Sociometrickou hvězdou skupiny můžeme jednoznačně určit Českou republiku, velmi blízko ní se nachází Slovensko. Tyto dva státy by mohly být označeny, zejména pokud bychom uvažovali o jejich těsné spolupráci, za lídry skupiny.

Třetím nejvýznamnějším členem v sociomapě je Polsko, čtvrtým Maďarsko. Společně s Českou republikou a Slovenskem pak tvoří seskupení zásadním způsobem převyšující důležitost ostatních. Mezi nimi a Litvou, která je pátá v pořadí, se objevuje překážka v podobě šesti vrstevnic, k sociometrické hvězdě má pak Litva dokonce dvojnásobný rozdíl dvanácti vrstevnic.

Co se týče významnosti, tak podobně jako Litva jsou na tom její dva sousedi Lotyšsko a Estonsko. Z této trojice má nejnižší sociální status Estonsko. K těmto zemím můžeme přiřadit ještě Slovinsko, které však v sociomapě působí jako samostatný hráč. Z jeho pohledu se mu ve skupině deseti nových členů EU velmi špatně hledá partner.

Pokud budeme chtít určit státy s minimálním vlivem na dění v tomto uskupení, tak jimi jsou dvě rozlohou nejmenší ostrovní země – Malta a Kypr. Ty leží na nejnižším stupínku a od sociometrické hvězdy je dělí nejvyšší možný rozdíl v podobě osmnácti vrstevnic.

Shrnutí údajů plynoucích ze sociomapy jasně odhaluje velké rozdíly mezi jednotlivými státy a dá se předpokládat, že spolupráce všech deseti nově přistoupivších členů EU je poznamenána značnou nejistotou. V sociomapě se spíše rýsují možné koalice při jednání vycházející z hraničního uspořádání jednotlivých zemí.

První formací jsou státy Visegrádské čtyřky, určujícím prvkem je Česká republika. Pobaltské státy v čele s Litvou jsou druhou skupinou. Ve třetí skupině tvořené outsidersy v sociomapě se nachází země ve Středozemním moři, Malta a Kypr. Zcela samostatně se nachází Slovinsko, které se jeví jako velký individualista. Předpokládejme, že je to díky větší orientaci na jiné členy „pěťadvacítky“ EU.

Z pohledu České republiky a jejích zájmů je důležité konstatovat, že ve skupině deseti nových členů má rozhodující vliv. Značná

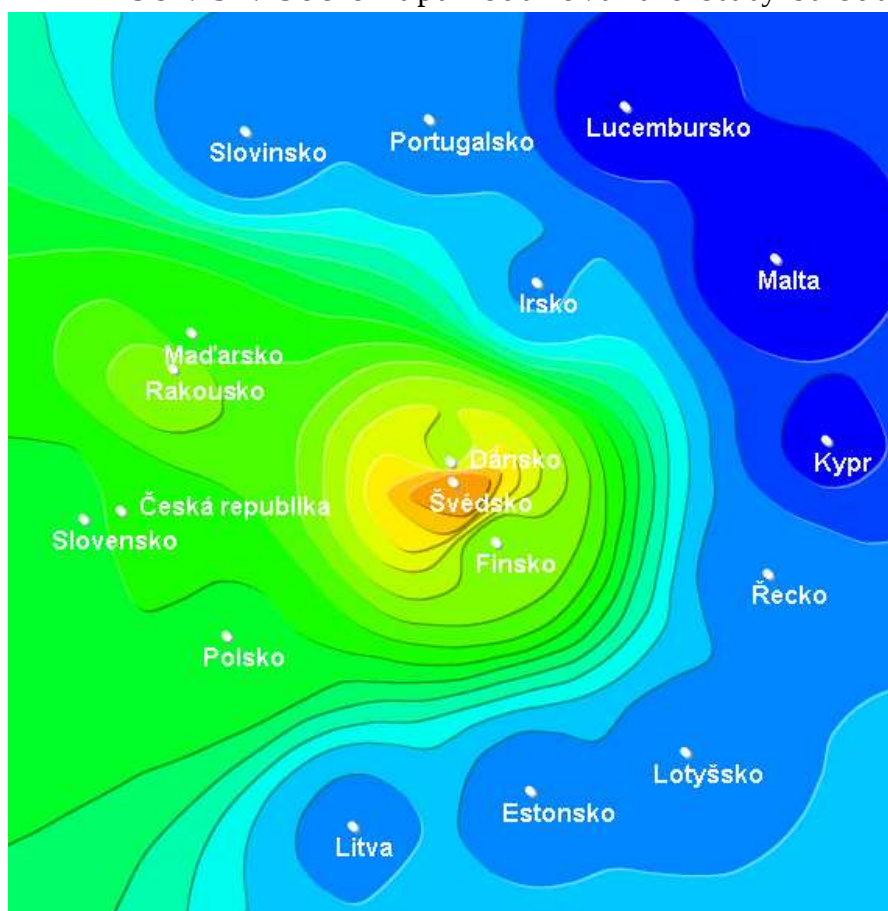
hierarchizace vztahů však ukazuje, že spolupráce mezi všemi zeměmi je komplikovaná a vyžaduje od států s vyšším statusem ochotu ke kompromisům.

Sociomapa zobrazující vztahy mezi členy EU (Obr. 6) zachycuje všech deset „nováčků“ na dvou nejnižších vrstevnicích. Můžeme říci, že jejich příležitosti v samostatném vyjednávání jsou malé, rostou pouze ve spojení s dalšími členy. Skutečnost společného vstupu do Unie je jistě prvkem, který působí jako pojítka mezi nově přistupujícími. Vzniká tak hypoteticky možnost využít tohoto potenciálu ve spojení sil a vytvoření protiváhy vůči „starým“ členům Evropské Unie. Ze sociomapy Obr. 33 vyplývá, že funkčnost takové spolupráce závisí na lídrech skupiny v čele s Českou republikou.

5.4 REDUKCE SOCIOMAPY EVROPSKÉ UNIE O STÁTY STŘEDOVÉHO USKUPENÍ

Pro lepší odhad vývoje vztahů v Evropské Unii byl použit postup, při kterém z původního počtu pětadvaceti členů bylo vyřazeno osm, které jsou v Obr. 6 zobrazeny ve středu sociomapy. Následný výstup dynamické sociometrie zachycuje rozmístění zbývajících sedmnácti členů takto:

Obr. 34: Sociomapa redukovaná o státy středu

Stejně jako sociomapa zobrazující vztahy všech členů Evropské Unie, tak i její redukovaná podoba vykazuje známky značné diferenciaci v sociálním statusu jednotlivých prvků. Mapa je opět centralistická, v jejím středu se objevují tři nové státy, ostatních čtrnáct zemí se nachází v okolí na pomyslné kružnici.

Sociometrickou hvězdou vytvořeného seskupení je Švédsko, má nejvyšší sociální status vyjádřený polohou na šestnácté, nejvyšší možné vrstevnici. Doplněno o severské státy Dánska a Finska vzniká

trojice vůdčích zemí, která zahrnuje lídry nové skupiny. Jejich umístění v sociomapě je přesně středové, k nim se váží zbývající členové EU na okraji.

Barvy periferních částí rozděluje sociomapsu na dvě poloviny. Levá strana mapy je v odstínech zelené, pravá v tónech modrých. Je jasné, že státy z levé strany mají vyšší společenskou významnost než země umístěné vpravo.

Skupina států vlevo leží na osmé až jedenácté vrstevnici, modrá plocha zasahuje na vrstevnici první až čtvrté. Při popisu postavení prvků s nižší relativní výškou sociální pozice než dosáhli lídři seskupení, jasně vychází skutečnost, že rozdíly mezi nimi jsou nepatrné. Navíc středové uspořádání sociomapsy dává najevo, že do dění ve skupině bude vždy zasahovat některý ze třech lídrů, nejvíce pak sociometrická hvězda, Švédsko.

Zajímavé může být rozlišení partnerství vyplývajícího z redukované mapy a porovnání výstupu celkového uspořádání vztahů v sociomapě na Obr. 6. Tento postup ověřil, že neexistuje rozdíl ve vytvářených koalicích, rozmístění prvků a odlišení v sociálním statusu je podobné jako v původním pětadvacetičlenném uskupení.

Rakousko má nejblíže k Maďarsku, Česká republika ke Slovensku, Polsko má tendence k samostatnosti, nedaleko něj se nenachází žádný potencionální spojenec.

V modré barvě lze nalézt partnery v Estonsku a Lotyšsku, Litva je opodál, z pobaltských republik je nejvíce individualistická. Rozdíl v sociálním statusu je v porovnání s původní sociomapou nejvýraznější u Řecka a Kypru. Řecko v novém uspořádání je již více přitahováno státy středu. Tento stav by vyžadoval větší zodpovědnost Řecka.

Další spojení je víceméně nepravděpodobné, ostatní státy se chovají v redukované sociomapě jako samostatné prvky. Přesto jsou zde uvedeny nejvýhodnější aliance. Nejblíže k sobě mají Portugalsko se Slovinskem, Lucembursko s Maltou. Irsko bez Velké Británie se izoluje a spíše se snaží navázat k Dánsku.

Oproti sociomapě Obr. 6 se zvýšila u některých prvků společenská významnost. Jedná se zejména o Irsko a Řecko. Tato dvojice byla určena

zvláště pro odlišnou funkci, která plyne z nového uspořádání. U těchto dvou států se dá předpokládat, že by mohly působit jako komunikační most k centrálnímu uspořádání.

Za nejvýznamnější poznatek provedené redukce patří ověření stavu, který by vznikl po zformování uskupení s protiváhou vůči osmi zemím v centru sociomapy všech pětadvaceti členů EU.

Redukovaná sociomapa potvrzuje značně centralistické tendence v Evropské Unii. Jedno centrálně uspořádané společenství by bylo nahrazeno uskupením s podobnou strukturou. Tento stav může dokládat sklon k potřebám jasně určených vůdčími zeměmi, které by vymezovaly rámec fungování uvnitř Unie, a které by presentovaly všechny členské země navenek. Z údajů o zahraničním obchodu se jeví skutečnost, že roli lídrů vždy přebírají ekonomicky nejsilnější státy.

6 DISKUSE

Tato kapitola shrnuje výsledky disertační práce a kriticky nahlíží na použitou metodu dynamické sociometrie.

Dynamická sociometrie je metodou umožňující třídimenzionální zobrazení informací připomínajících topografickou mapu. Pro člověka je z psychologického hlediska právě takovýto výstup výhodný, neboť jsme zvyklí na vyjádření vztahů mezi prvky s využitím třetího rozměru, výšky. Umíme si představit, že pokud chceme dojít z bodu A do bodu B a mezi nimi se nachází pohoří, musíme jej překonat a vyvinout tak více úsilí, než pokud by mezi body byla pouze rovina.

Naše myšlení a rozhodování je velmi ovlivněno mentálními reprezentacemi (Bahbouh, 2004). Relevantní a informačně bohatá data nám umožňují správně se rozhodovat. V dnešní době dochází k přesycení lidí údaji a většina nemusí správně určit, zda jsou pro jejich existenci podstatné. V posledních sto letech proto došlo k rozvoji metod, které tuto nejistotu stírají. Ať už jsou to metody statistické, kvantitativní, expertní odhady a podobně. Jejich obrovský rozvoj nastal s vynálezem počítačů a rozšířením počítačových sítí.

Lidská paměť má omezenou kapacitu 6-7 paměťových štěpů (Miller, 1956). Při přečerpání limitu možného zpracování dat dochází k výraznému snížení množství zapamatovaného. Zpracování na počítačích, přenesení matematického vyjádření do grafického, pomáhá snížit riziko selhání paměti, a tím i možnosti nesprávného úsudku v rozhodování. V lidské paměti se lépe uchovávají informace doplněné o barevný vizuální podnět, neboť ten umožňuje v budoucnosti znovuvybavení údajů (Baddeley, 2002).

Metoda dynamické sociometrie využívá matematického aparátu a pokouší se nezkresleně zpracovat data zachycující vztahy ve skupinách. Její konečný výstup – sociomapa velmi snadno zaznamenává rozdíly ve významnosti jednotlivých prvků. Využívá mezi lidmi osvědčenou barevnou paletu používanou u topografických map. Odstíny modré znamenají nejnižší položená místa, přes barvy žlutou, zelenou až hnědou se významnost prvku na vrstevnicích zvedá. Tento postup pomáhá v lepší

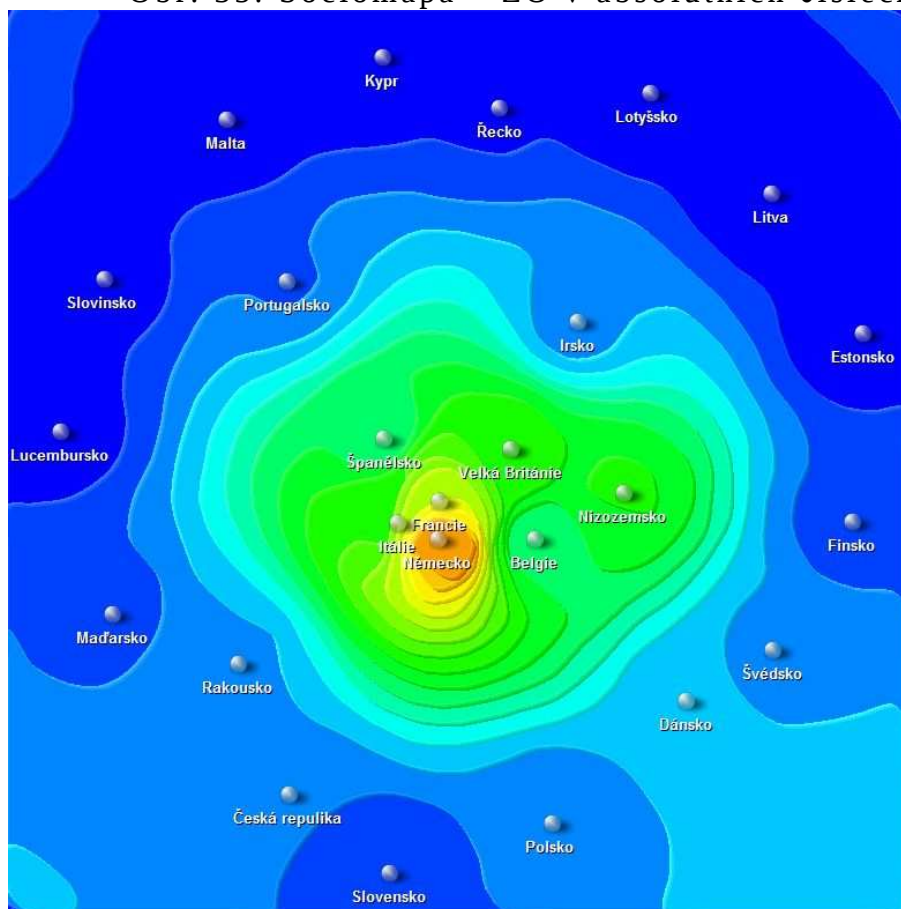
orientovanosti v zobrazeném uspořádání vztahů ve skupině, než je tomu u sociogramů. Získaná informace se tak v paměti snadněji uchovává.

Dynamická sociometrie má samozřejmě mimo zmíněných výhod řadu omezení, která musí člověk pracující s touto metodou brát v patrnosti.

Velký důraz při použití je kladen na relevantní vstupní data. Matematický aparát fuzzy množin umožňuje zpracovat většinu údajů, nelze však zabránit stavu, kdy při sběru číselných informací dojde ze strany experta k pochybení. Je vhodné podtrhnout, že k relevantnímu popisu situace ve skupině, je nutné získat přesné, odpovídající informace.

Je vždy na zadavateli, jaká data použije. Pro účely disertační práce jsme k zobrazení vztahů v Evropské Unii použili vyjádření zahraničního obchodu členských států přepočteného na jednoho obyvatele. K odlišným zjištěním můžeme dospět, pokud za vstupní data poslouží údaje o zahraničním obchodě v absolutních číslech.

Obr. 35: Sociomapa – ZO v absolutních číslech

Sociomapa se liší zejména v postavení Belgie a Rakouska. Belgie ač nedosahuje výrazného sociálního statusu, je zobrazena v barvě zelenomodré, pro státy v pravé polovině mapy představuje prostředníka, tak zvaný komunikační most, k lídrům Evropské Unie v čele s Německem. V sociomapě z údajů přepočtených na obyvatele tuto roli nemá. Naopak Rakousko v nově sestavené sociomapě svou úlohu významného člena EU ztrácí, jeho vzdálenost k sociometrické hvězdě a relativní výška odpovídá méně důležitým členům Společenství.

Dalšími odlišnými prvky je méně výrazný odstup Velké Británie od lídrů skupiny (Německa, Francie, Británie) a zásadně jiné zobrazení u Lucemburska, které leží na opačné straně než Belgie a Nizozemsko.

Při výběru vstupních dat pro zobrazení vztahů uvnitř Evropské Unie byly zvoleny údaje o zahraničním obchodě. Tato úvaha byla vedena myšlenkou, že fungování EU je založeno na ekonomické stabilitě a provázanosti mezi jednotlivými členy. Idea vytvoření silného konkurenta na světovém trhu se objevuje ve většině projevů evropských státníků.

Použití dynamické sociometrie ke znázornění vztahů v makroskupinách předestírá možnost chyby. V disertační práci si můžeme klást otázku, jestli právě faktor ekonomické aktivity na poli EU je určující pro vztahy v Unii. Co když je tím spojujícím prvkem touha po mírové stabilitě, kulturní jednotě a udržení evropských tradic a myšlenek? Co když hnacím motorem rozšiřování opravdu nejsou peníze? Z tohoto pohledu by bylo zajímavé srovnání kvalitativním výzkumem. Jak vyplývá z položených otázek, je před použitím metody dynamické sociometrie podstatné, aby se expert rozhodl, jaké vstupní údaje bude vhodné získat, jaká data nejvíce postihují skupinu ve formování vztahů.

Na tomto místě jsou zmíněny další možné cesty sběru vstupních údajů, které popisují poměry v EU. Pro výpočet vztahů musíme získat číselný údaj v podobě kontingenční tabulky, zachycující recipročně vyjádřený vztah.

První z možností jak údaje získat je například oslovení vzorku obyvatel každého státu formou ankety. Respondent konkrétní země by

na základě svého vlastního přesvědčení vytvořil pořadí ostatních států podle důležitosti. Podstatné pro zachycení přesných dat je výběr dotazovaných. Jiná data bychom získali z názorů řadových občanů, jiná od politiků, rozdílná od velvyslanců příslušných zemí.

Další eventualitou je obsahová analýza dokumentů. Z tisku, televizního zpravodajství, případně z webových portálů lze vysčítat, kolikrát se v konkrétním státě objevuje zmínka o zbývajících členech Evropské Unie. Suma nalezených odkazů u každého státu dává informaci o významnosti té konkrétní země.

Také intenzita státních návštěv vrcholných představitelů členských zemí může sloužit jako vstupní údaj. Případnému zájemci lze doporučit všimnout si delegací vedených prezidenty, předsedy vlád a ministry zahraničních věcí. Existuje zde riziko chybného úsudku, neboť v získaných datech se objevují jak návštěvy pozitivně laděné, tak jednání vyvolaná nějakou krizí. Zde by pouze součet návštěv mohl způsobit zkreslení, je proto nezbytné vytrždit získané údaje a použít pouze prvně jmenované.

K zachycení vzájemných vztahů v Evropské Unii můžeme využít i dalších postupů zde neuvedených. Nástinem dalších cest chce autor práce zdůraznit, že je velmi důležité jakým způsobem, jakou technikou a jak přesně se podaří vstupní údaje získat. Každý postup má svá pozitiva, každý skrývá i negativa. Metoda dynamické sociometrie slouží pouze jako prostředek umožňující správný úsudek a rozhodování jen za předpokladu kvalitních vstupních dat. Vždy záleží na expertovi, jakým způsobem s daty naloží, jak je interpretuje a jestli je vůbec schopný postřehnout nuance v sociomapách. Objektivní úsudek je u interpretace ovlivněn zkušeností experta s používáním sociomapování, kvalitním teoretickým základem zachycované problematiky a co nejpřesněji matematicky popsanou situací ve skupině.

Dynamická sociometrie má omezení v počtu prvků sociomapy. S rostoucím množstvím zachycených elementů v sociomapě se zvyšuje i chybovost zobrazení. Vyjádření vztahu mezi prvky A a B je jednoduché. Přidáním C se situace komplikuje. Vztahy v této trojici jsou dány

interakcí A s B, B s C a C s A. Pro zobrazení více jak deseti prvků je potřeba počítačového zpracování. Algoritmus na rozmístění prvků má za úkol vytvořit takové uspořádání, aby korelace výsledných vzájemných vzdáleností mezi prvky a původních dat byla co nejvyšší. Při větším počtu proměnných nelze vyhovět většině prvků. V konkrétním případě například do Německa exportují téměř všechny země nejvíc. Zároveň ale nelze, aby všechny měly nejbližšího souseda Německo. Počítačový program proto ustálí takové uspořádání, kde je celkově nejméně chyb.

V disertační práci byly použity dvě metody. Původním záměrem bylo porovnat výsledky dynamické sociometrie a Step Wise analýzy. Autor očekával, že získané výstupy budou podobné. Při analýze postavení členských států EU se však ukázalo, že mezi metodami je rozdíl. Dynamická sociometrie zobrazuje vztahy v konkrétním rozložení, bere ohledy na zařazení všech prvků skupiny. Popisuje tak rozložení vztahů, ne cestu k jejich zlepšení. Určitou schopnost optimalizace vztahů ve skupině poskytuje metoda Step Wise analýzy. Ta primárně určuje pouze, jak lze vysvětlit hodnoty naměřené u jednoho prvku hodnotami ostatních nezávislých proměnných. Sekundárně však model poskytuje údaje o vazbách mezi prvky skupiny.

Srovnáním obou použitých metod tak získáváme další rozměr v hodnocení situace na poli vztahů mezi členskými státy Evropské Unie. Můžeme tak částečně odhadovat vývoj vzájemných vazeb států.

Při sběru dat zahraničního obchodu členských států se vyskytovaly značné problémy. Údaje se velmi těžko získávaly. Původně očekávaný zdroj, ze kterého chtěl autor práce čerpat – Eurostat, poskytoval v této oblasti pouze placené služby. Získání dat oslovením statistických úřadů všech pětadvaceti členských států nebylo úspěšné v šedesáti procentech. Ve většině případů bylo odkázáno na statistické ročenky příslušného státu. Bohužel doposud neexistuje společná metodika v poskytování údajů o zahraničním obchodě v Evropské Unii. Některé statistické ročenky obsahují do dne vstupu nových členů pouze precizní přehled u států bývalé „patnáctky“. Nově přistupující země jsou zahrnuty do společného údaje. Přehled o vzájemném zahraničním obchodě všech pětadvaceti členů

Evropské Unie zvláště mimo rok 2004 nebylo možné sebrat. K doplnění chybějících dat bylo proto navíc využito služeb odborů MZV a MPO. Postupně tak vznikl kompletní souhrn za rok 2004. Pokud by se podařilo získat přehledné údaje v podobě časových řad od všech členů EU, metoda dynamické sociometrie by mohla být použita k predikci vývoje vztahů, což u statických údajů jednoho roku nelze. Je vhodné opět zdůraznit, že možnosti dynamické sociometrie jsou širší, než jaké byly využity v disertační práci.

Vztahy v EU byly též porovnány s údaji pořadí sestaveného z ekonomických informací o dosaženém HDP, vývozu, dovozu a saldu zahraničního obchodu (viz příloha 4)

Interpretaci ze sociomap se nejvíce přibližuje pořadí států u dovozu a vývozu. Na prvních osmi místech u dovozu a devíti u vývozu se objevuje námi označená skupina nejdůležitějších států Unie. Nejslabší ekonomickou sílu mají ostrovní státy EU, Malta a Kypr, což odpovídá outsiderům v sociomapě. I přes vysoké hodnoty dosaženého HDP Lucemburska a Irska, které navíc dominuje v pořadí salda ZO, se v sociomapě objevují na nejnižší vrstevnici. Dá se proto usuzovat, že ve vztazích Evropské Unie hrají roli i údaje o velikosti státu v rozloze a počtu obyvatel. Malé státy na jejich utváření, ač jsou ekonomicky zdravější než státy velké, nemají s ohledem na svou politickou sílu v prosazování záměrů v evropském parlamentu velký vliv. Vyvrací se tak hypotéza, že v EU existuje rovnost v postavení a důležitosti všech členských států.

7 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ DISERTAČNÍ PRÁCE

Fenomén rozšiřování Evropské unie a fungování nově se utvářející evropské velmoci provází a ovlivňuje život mnoha milionů obyvatel. Aktuálním politickým tématem většiny evropských zemí je začlenění a provázanost státu ve struktuře Unie. Hloubka a rozsah integračních snah Evropských společenství určují charakter vztahů se zeměmi, které usilují o začlenění do složitého systému unie.

Tato disertační práce využívá dvou metod k zobrazení informací o stavu vzájemných vztahů mezi členskými státy po poslední vlně rozšíření EU.

Dynamická sociometrie je matematickou metodou analýzy sociálních systémů, která umožňuje shromážděné velké množství údajů vizualizovat do grafické podoby sociomapy. Jestliže dnes můžeme informace téměř neomezeně shromažďovat, přenášet i zpracovávat, omezení se objevuje v kapacitě jejich uchovávání v paměti. Přestože máme aparát metod na zachycení údajů, díky výpočetní technice je umíme rychle vyhodnotit, chybí většině lidí schopnosti získaná data náležitě upotřebit (Bahbouh, 2004).

Sociomapování je efektivní cestou přiblížení se obvyklému způsobu uvažování. Slouží jako spojující prostředek mezi původní informací, způsobem jejího zpracování a následným rozhodováním o dění uvnitř skupin. Zobrazené údaje sociomapy umožňují rychlé a snadné určení významnosti jednotlivých prvků, deskripci vztahových vzorců a poskytují tak člověku možnost jednoduché představy o fungování skupiny. Zvýšená schopnost vstřebat a zpracovat informace v krátkém okamžiku tak usnadňuje optimalizaci v jeho rozhodování.

Statistická metoda vícenásobné regrese Step Wise analýza při popisu skupinové soudržnosti představuje „optimální“ podmnožinu vysvětlujících proměnných. Každému prvku ze souboru je schopna určit proměnné, které ho ovlivňují. V zobrazování vztahů v sociálních skupinách může sloužit jako doplňková metoda.

7.1 ZÁVĚRY VZTAHUJÍCÍ SE K VYMEZENÝM HYPOTÉZÁM

H₀₁: Ve skupině Evropské unie existuje rovnost v postavení a důležitosti všech členských států.

Toto tvrzení není pravdivé. Ze zobrazených sociomap jasně vyplývá rozdílnost v sociálních pozicích a statusech členských zemí EU. V sociomapě obr. 6 byla nalezena sociometrická hvězda – Německo a další státy ovlivňující zásadně dění v Unii – Francie, Itálie, Velká Británie, Belgie, Nizozemsko, Španělsko a Rakousko. Z centrálního uspořádání sociomapy vyplývá velmi zřetelná závislost států na periferii na zemích ve středu. Vztahy mezi nimi nejsou rovnoměrné, outsideři skupiny mají malý vliv na dění v EU.

H₀₂: Existuje shoda ve výsledných údajích z analyzovaných sociomap a statistické metody postupné regrese.

Metoda dynamické sociometrie neukazuje stejné údaje jako statistická Step Wise analýza. Dynamická sociometrie zachycuje aktuální stav ve vztazích v Evropské Unii, rozložení sil ve skupině a možná spojení a koalice mezi státy. SWA pouze ukazuje, které státy vysvětlujících proměnných mají vliv na optimalizaci zahraničního obchodu konkrétního státu. Je vhodné obě metody spojit, neboť se vzájemně doplňují.

H₀₃: Česká republika má stejný vliv na rozhodování v Evropské unii jako všechny ostatní státy.

Tento předpoklad není pravdivý. Česká republika leží na druhé nejnižší vrstevnici, což ji řadí do skupiny outsiderů Společenství. Jak již píšeme ve shrnutí H₀₁, nelze tvrdit, že existuje rovnost v postavení států. Česká republika má výrazně nižší možnosti na prosazení svých záměrů samostatně než všechny státy zobrazené ve středu sociomapy.

H₀₄: Česká republika bude mít nejbližší vztah se zeměmi, se kterými má společnou hranici.

Ze zobrazené sociomapy vyplývá, že nejbližší vztah má ČR se Slovenskem, následně pak s Rakouskem a Maďarskem, středně silný pak s dalším sousedním státem Polskem. Vztah k Německu je nerovnoměrný, více ovlivňuje Německo ČR než obráceně. Tvzení o nejbližších vztazích s hraničními státy je pravdivé a výstupy dynamické sociometrie to dokládají.

Disertační práce přináší nové poznatky na poli teoretickém i praktickém.

7.2 TEORETICKÝ PŘÍNOS DISERTAČNÍ PRÁCE

Disertační práce rozvíjí multidisciplinární přístup ke znalostem. Propojuje informace z ekonomie, managementu, sociologie a psychologie. Za nejvýznamnější výsledky využitelné v těchto vědních oborech se dá považovat:

1. požití metody dynamické sociometrie na mapování vztahů v makroskupině

Sociomapování vzniklo jako původní metoda zobrazování vztahů v malých sociálních skupinách. V disertační práci jsou popisovány poměry mezi pětadvaceti prvky. Vytvořená sociomapa a interpretované výsledky dokládají, že lze zachytit relevantní údaje a metodu lze použít pro analýzu vztahů ve velkých skupinách.

Velmi důležitým aspektem pro získání pravdivého popisu je splnění kritérií adekvátnosti a přesnosti vstupních dat. Za jejich objektivitu odpovídá zadavatel výzkumu.

2. ověření metod dynamické sociometrie a Step Wise analýzy pro expertní odhady

Metoda dynamické sociometrie v doplnění statistické metody Step Wise analýzy je schopna popsat existující vztahy ve skupině, snadno odhalit vazby mezi jednotlivými prvky a navrhnout kroky k optimalizaci

vztahů uvnitř seskupení. Metoda dynamické sociometrie umožňuje při získání údajů v časové řadě předikovat budoucí vývoj. Modelování situací nastalých v budoucnosti usnadňuje rozhodovací proces expertů, například při práci vrcholového managementu. V případě výstupů disertační práce jde o poslance, ministry, komisaře a další státní úředníky.

3. použití metody dynamické sociometrie na mapování vztahů v oboru ekonomických dat

Výsledky disertační práce ověřily možnosti použití kvantifikovaných údajů v oblasti skupinových vztahů. Potvrdil se předpoklad, že z ekonomických dat lze vyjádřit rozložení sil ve skupině a na základě nich interpretovat významnost prvků, určovat sociometrické hvězdy, outsidersy a komunikační mosty.

7.3 VYUŽITÍ POZNATKŮ DISERTAČNÍ PRÁCE V PRAXI

Disertační práce také předkládá výsledky využitelné v praxi. Mezi ně zejména patří:

1. zmapování vztahů v EU

Metoda dynamické sociometrie byla poprvé použita na zobrazení vztahů uvnitř nově koncipované, pětadvacetičlenné Evropské Unie. V disertační práci jsou popsány poměry v EU, je určena sociometrická hvězda, státy s výrazným vlivem na celkové dění ve Společenství, tak zvaní lídři skupiny a dále pak státy s minimálním vlivem, outsideři skupiny. Analýza celkového stavu je doplněna podrobným rozbořením postavení každého státu zvlášť. Metodou Step Wise analýzy je určena závislost každého státu na ostatních členech Unie. Údaje ve výsledcích disertační práce lze použít pro lepší pochopení dění v EU. Práce je využitelná jako podpůrný prostředek k rozhodování vrcholných představitelů Evropského společenství.

2. zmapování postavení ČR v EU

Výsledky disertační práce jsou využitelné i z pohledu samotné České republiky. Zaměřili jsme se na její celkové postavení, ale též

na možnosti budování případných koalic, spojení ve vyjednávání strategických plánů naší země v Unii. Česká republika patří ke státům s malým vlivem. Z vyjádření vztahů mezi deseti nově přistupujícími členy se Česká republika projevuje jako její vůdce. Na základě toho můžeme tvrdit, že ČR patří k významným partnerům pro menší státy.

3. zmapování vlivu nových členů na dění v EU

Disertační práce odpovídá na otázku, zda existují rozdíly ve vnímání nových členů starými, v rozložení vztahů mezi nováčky a pokud tomu tak je, pak jak velké difference to jsou. Bohužel je nutné konstatovat, že z údajů o zahraničním obchodu vyplývá, že v rozložení sil se vyskytují odlišnosti. Většina nových států leží na nejnižší vrstevnici, pouze Česká republika a Polsko o jednu úroveň výše, přesto je to pouze na druhé vrstevnici z osmnácti. Pokud zprůměrnujeme údaje o postavení členů bývalé patnáctky, tak dosáhneme vrstevnice páté. Potvrzuje se tak, že rozdíl v postavení existuje.

Disertační práce svým obsahem splňuje původní předpoklad, využít nově se koncipující metodu mapování vztahů ve skupinách a ověřit, zda údaje z ní získané mají větší informační hodnotu, než je tomu u dobře známých sociogramů.

Výsledky práce dokládají, že dynamickou sociometrii lze velmi účelně využít k zobrazení vzájemných vazeb ve velkých celcích. Grafický výstup metody – tak zvaná sociomapa praktickým a velmi jednoduchým způsobem kóduje matematické údaje v podobě třídimenzionální krajiny.

Autor disertační práce doufá, že její výstupy by mohly oslovit nejenom osoby, které se aktivně pohybují na poli Evropského společenství, ale i obyčejné občany, neznalé detailního dění v EU.

8 SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY

- ARNOLD, J. a kol. *Work Psychology. Understanding Human Behavior in the Workplace*. London: Financial Times / Pearson Education, 2005. ISBN 0-27365-544-2
- ARMSTRONG, M. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0469-2
- ATKINSONOVÁ R.L. a kol. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-35-X
- BADDELEY, A. *Human memory. Theory and Practice*. Hove: Psychology Press, Taylor & Francis Group, 2002. ISBN 0-86377-431-8
- BAHBOUH, R. *Fuzzy modelování používané v sociologii*. Praha: MFF UK, 1993
- BAHBOUH, R. *Sociomapping*. Praha: Gema, 1994. ISBN 80-901425-0-8
- BAHBOUH, R. *Sociomapping*. Praha: 2004. Disertační práce na FF UK
- BALES, R. F., SLATER, P. E.: *Role differentiation in small decision making group*. In: Parsons, T., Bales, R. F. Family, socialization and interaction proces. Glencoe, 1955
- BARTÁK, K., BETHLENFALVY, D. *Mýty a realita Evropské unie*. Praha: MZV ČR, Ústav mez. vztahů, 2000. ISBN 80-85864-86-X
- BARTÁK, K. *Průvodce EU*. Praha: MZV ČR, 2000. ISBN 80-85864-92-4
- BARTRAND, G., MICHALSKY, A. *Scénáře Evropa 2010*. Praha: EK UPS, 1999
- BAUMAN, Z. *Sociologie*. Praha: Orbis, MME, 1967
- BELZ, H., SIEGRIST M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6
- BERGER, P. L. *Pozvání do sociologie*. Praha: SSŘ FMO, 1991. ISBN 80-85469-08-1
- BJERSTEDT, A. *Interpretations of Sociometric Choice Status*. Lund, 1956
- BURGESS, E. *Urban sociology*. Chicago, London: The University of Chicago Press, 1967
- BURGESS, M. *Federalismus and European Union*. London: Routledge, 1992. ISBN 0-415-00498-5
- ČAČKA, O. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. Brno: Doplněk, 1998. ISBN 80-7239-010-4
- ČERNOCH, P. *Cesta do EU*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-40-8
- DINAN, D. *Encyclopedia of European Union*. Londýn: Macmillan, 1998. ISBN 0-333-71262-5
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-822-9
- FAJMON, H. a kol. *Cesta České republiky do Evropské unie*. Brno: CDK, 2004. ISBN 80-7325-045-4
- FIALA, P. PITROVÁ, M. *Rozšiřování ES/EU*. Brno: MPU MU, 2001. ISBN 80-210-2645-6

- FIALA, P. PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno: CDK, 2003. ISBN 80-7325-015-2
- FÜRST, M. *Psychologie*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0
- GANS, H. *Planning and social life: Friendship and neighborhood relations in suburban communities*. Journal of American Institute of Planners, 1961, roč. 27, č. 2, str. 134-140
- GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7
- GREGER, P., JAKŠ J. *Co je to když se řekne EU*. Praha: Centrum pro demokracii a svobodné podnikání, 1997
- HALLSTEIN, W. *Europe in the Making*. New York: W. W. Norton & Company, 1972
- HARTL, P. *Psychologický slovník*. Praha: J. Budka, 1993. ISBN 80-901549-0-5
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-198-3
- HEBÁK, P., HUSTOPECKÝ, J. *Vícerozměrné statistické metody s aplikacemi*. Praha: SNTL, 1987
- HEBÁK, P., HUSTOPECKÝ, J., MALÁ, I. *Vícerozměrné statistické metody (2)*. Praha: Informatorium, 2005. ISBN 80-7333-036-9
- HOMANS, G. C. *The Human Group*. New Jersey: Transaction Publishers, 1992. ISBN 0-195133-544-5
- HUNT, M. *Dějiny psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-386-2
- JANOUSEK, J. a kol. *Sociální psychologie*. Praha: SPN, 1988
- JANSOVÁ, E. *Kapesní atlas světa: s lexikonem států*. Marco Polo, 2004. ISBN 3-8279-9940-5
- JENNINGS, H. H. *Sociometric Differences of the Psychogroup and the Sociogroup*. Sociometry, 1, 1947
- KOCHEN, M. *Applications of fuzzy Sets in Psychology. Fuzzy Sets and Their Applications to Cognitive and Decision Processes*. London: Academic Press Inc., 1974
- KROPÁČ, M. *Aplikovaná statistika*. Brno: CERM, 2004. ISBN 80-214-2737-X
- LE BON, G. *Psychologie davu*. Praha: KRA, 1997. ISBN 80-901527-8-3
- LONG, S. *A structural analysis of small group*. London Routledge, 1991
- MAŇÁK, M. *100 otázek a odpovědí o EU*. Praha: MZV ČR, Ústav mez. vztahů, 2000. ISBN 80-85864-77-0
- MAYHEW, A. *Recreating Europe*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998. ISBN 0-521-63897-6
- McALLISTER, R. *From EC to EU*. Londýn: Routledge, 1997. ISBN 0-415-14266-0
- MILLER, G. A. *The magical number seven plus or minus two: some limits on our capacity for processing information*. Psychological Review, 63, str. 81-97. ISSN 0033-295X

- MILLS, T. M., ROSENBERG, S. *Readings on the sociology of small groups*. New Jersey: Prentice-Hall, 1970
- MIŇHOVÁ, J., PRUNNER, P. *Kapitoly ze sociální psychologie pro právníky*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 2000. ISBN 80-902627-9-1
- MORENO, J. L. *Sociometry: experimental method and the science of society*. New York, 1951
- MORENO, J. L. *Who shall survive? A new approach to the problem of human interrelations*. New York, 1954
- MORENO, J. L. *Sociometry and the science of man*. Beacon, 1956
- MORENO, J. L. *Die Grundlagen der Soziometrie: Wege zur Neuordnung der Gesellschaft*. Opladen: Leske + Budrich, 1996. ISBN 3-8100-1488-5
- MULDER, M. *Group structure, motivation and group performance*. Mouton Co., 1963
- MUSIL, Jiří V., *Sociometrie v psychologické kognici. Nástroj sociální kompetence učitele*. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-238-8935-4
- NADEL, S. *Elements of social organization*. London: Glencoe, 1951
- NADEL, S. *The Theory of Social Structure*. London: Cohen and West, 1956
- NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1995. ISBN 80-85255-74-X
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha: Academia 1999. ISBN 80-200-0690-7
- NOVÁK, V. *Fuzzy množiny a jejich aplikace*. Praha: SNTL, 1990. ISBN 80-03-00325-3
- PAJAS, P., ROSSITER, T. *O Evropské unii*. Praha: MZV ČR, 2001. ISBN 80-86345-04-1
- PETRUSEK, M. *Sociometrie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1969
- PETRUSEK M. *Teorie a metoda v moderní sociologii*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-799-0
- PINDER, J. *Evropské společenství – Budování Unie*. Praha: Nadace J. z Poděbrad, 1993. ISBN 80-901281-2-2
- PITROVÁ, M. *Institucionální struktura EU*. Brno: MPU MU, 1999. ISBN 80-210-2237-X
- PRIESMEYER, H. R. *Organizations and Chaos. Defining the Methods of Non-linear Management*. London: Quorum Books, 1992. ISBN 0-89930-630-6
- PRESTON, C. *Enlargement and integration in the European Union*. Londýn: Weidenfeld and Nicolson, 1997. ISBN 0-415-12001-2
- RIEGER, Z. *Lod' skupiny*. Hradec Králové: Konfrontace 1998. ISBN 80-86088-03-0
- SCOTT, J. *Social Network Analysis*. London: Sage Publications Ltd., 2000. ISBN 0-76196-339-1
- SVATOŠ, M. a kol. *Ekonomika zemědělství a evropská integrace*. ČZU Praha, SPU Nitra, 1999. ISBN 80-213-0439-1
- SVOBODA, P. *Právo vnějších vztahů Evropské unie*. Praha: Linde, 1999. ISBN 80-7201-192-8

SÝKORA, J., DVOŘÁK, J. *Člověk v krizi*. PEF ČZU Praha: Credit, 1998. ISBN 80-213-0432-4

TAJFEL, H. *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. Cambridge: University Press, 1982. ISBN 0-52122-839-5

TAJFEL, H. *Social identity and intergroup relations*. Cambridge: University Press, 1982. ISBN 0-52124-616-4

TAXOVÁ, J. a kol. *Úvod do studia psychologie*. UK Praha, 1987

TELIČKA, P., BARTÁK, K. *Kterak jsme vstupovali*. Praha-Litomyšl: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-585-5

VOPĚNKA, P. *Úvod do matematiky v alternativnej teórii množín*. Bratislava: Alfa, 1989. ISBN 80-05-00438-9

VINTROVÁ, R. a kol. *Sociální a ekonomické dopady integrace České republiky do Evropské unie*. Praha: VŠE, 2001. ISBN 80-245-0197-X

VYBÍRAL, Z. *Úvod do psychologie komunikace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997. ISBN 80-7041-002-7

WASSERMAN, S., FAUST, K. *Social Network Analysis*. Cambridge: University Press, 1994. ISBN 0-52138-707-8

WEIDENFELD, W., WESSELS, W. *Evropská unie od A do Z*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-413-6

WILSON, K., DUSSEN, J. van der *The history of the idea of Europe*. Walton Hall, 1995. ISBN 0-41512-415-8

WITZOVÁ, I. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: MZV ČR, Ústav mez. vztahů, 2000. ISBN 80-85864-89-4

WITZOVÁ, I. *Náklady a přínosy vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: MZV ČR, Ústav mez. vztahů, 1999

ZADEH, L.A.. *Fuzzy sets*, Inf. Control., 1965, str. 338-353

ZADEH, L.A. *The concept of a linguistic variable and its application to approximate reasoning*. Inf.Sci., 1975

ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-472-4

ZIMBARDO, P. E., EBBESEN, E. *Influencing attitudes and changing behaviour*. London: Addison-Wesley Publ. 1969. ISBN 0-20108-790-1

ZIMBARDO, P. E. *Psychology and life*. Glenview: Scott, Foresman and Co., 1979. ISBN 0-673151-83-2

Delegace Evropské komise v ČR. Praha: MZV ČR, Ústav mez. vztahů, 1998

Československá psychologie, 2003, č. 3-4, str. 153. ISSN 0009-062X

Československá psychologie, 2004, č. 3, str. 206. ISSN 0009-062X

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni [cit. 2005-06-11]

<http://www.elections2004.eu.int/> [cit. 2004-11-05]

<http://eu-eu.euweb.cz/> [cit. 2004-06-11]

<http://www.euroscop.cz/> [cit. 2004-11-01]

<http://www.europe.eu.int> [cit. 2004-11-01]

<http://www.evropska-unie.cz/> [cit. 2004-11-01]

9 PŘÍLOHY

- Příloha 1: Údaje o zahraničním obchodu v EU – vstupní data
pro sociomapování.....str. I.
- Příloha 2: Souhrnné údaje o státech EU.....str. III
- Příloha 3: Tabulka multikolinearit vypočtená metodou SWA..... str. XII
- Příloha 4: Pořadí států EU v ekonomických ukazatelích..... str. XIII

Příloha 1: Údaje o zahraničním obchodu v EU – vstupní data pro sociomapping

	měna	Belgie	Česká repulika	Dánsko	Estonsko	Finsko	Francie	Itálie	Irsko	Kypr	Litva	Lotyšsko	Lucembursko
Belgie			924,099	18062,089	103,053	872,000	23853,000	10947,000	742,800	66,531	145,976	80,333	4249,500
Česká repulika	mil EUR	964,672		255,276	65,467	180,819	2037,966	1908,397	189,706	20,663	187,822	64,096	63,300
Dánsko	mil EUR	1136,642	274,506		149,935	1824,154	2984,932	1985,757	880,501	67,525	265,675	146,277	47,501
Estonsko	mil EUR	47,856	23,298	160,535		1063,984	70,832	51,192	36,115	9,935	153,653	288,507	0,295
Finsko	mil EUR	1296,000	214,000	1030,000	1138,000		1732,000	1845,000	234,000	32,273	263,000	319,000	11,800
Francie	mil EUR	24501,400	2129,000	2459,000	166,865	4367,000		29476,000	2180,000	222,340	313,000	128,884	1703,600
Itálie	mil EUR	6896,000	2515,000	1876,000	185,487	1258,000	31660,000		1331,000	402,495	388,972	199,727	403,000
Irsko	mil EUR	10226,000	176,500	504,700	31,814	295,300	5025,400	3738,800		31,670	30,386	20,149	80,600
Kypr	mil EUR	9,275	15,073	4,506	0,847	2,008	12,247	21,580	5,687		47,349	4,892	0,005
Litva	mil EUR	142,167	24,553	311,654	284,066	99,222	333,141	143,387	32,618	52,944		636,760	0,863
Lotyšsko	mil EUR	26,569	12,093	15,214	166,176	67,860	56,005	66,386	30,181	2,038	207,075		0,242
Lucembursko	mil EUR	1096,300	76,300	46,300	3,200	59,100	1774,900	524,500	25,600	0,900	9,400	4,500	
Maďarsko	mil EUR	873,737	782,352	294,355	57,338	309,498	2190,174	2211,606	134,166	14,241	77,497	35,917	35,355
Malta	mil EUR	49,739	0,366	0,409	2,856	21,995	205,167	86,232	4,019	0,602	4,553	0,061	0,731
Německo	mil EUR	25770,200	17518,200	9008,600	494,2	5270,9	48832,200	33670,200	13864,900	109,800	734,200	443,800	1939,900
Nizozemsko	mil EUR	27482,000	1505,000	339,000	135,222	2466,000	23399,000	14275,000	2422,000	92,749	229,425	141,923	696,000
Polsko	mil EUR	1535,694	1929,297	1124,871	153,287	316,322	2899,378	2731,491	132,310	50,314	1179,239	313,840	45,121
Portugalsko	mil EUR	1463,213	113,679	296,650	11,951	166,000	3491,000	1250,000	174,500	17,934	15,952	7,427	24,100
Rakousko	mil EUR	1412,800	2631,400	474,000	61,744	747,600	3145,600	5687,000	736,400	27,637	92,943	10,090	112,100
Řecko	mil EUR	129,394	71,318	103,780	6,731	127,663	490,683	1099,501	44,174	610,136	61,753	443,844	2,800
Slovensko	mil EUR	384,951	2498,265	126,782	19,148	130,543	679,612	1449,369	21,645	9,176	37,677	29,424	28,400
Slovinsko	mil EUR	111,923	187,912	97,382	5,096	30,357	702,241	1289,683	15,067	3,368	28,011	10,561	8,300
Španělsko	mil EUR		821,065	9005,800	71,981	604,000	24401,000	12189,000	656,700	152,753	119,073	56,463	100,100
Švédsko	mil EUR	4064,287	487,706	5784,189	609,906	5162,995	4383,762	3216,994	449,895	66,980	310,597	308,625	51,291
Velká Británie	mil EUR	14254,428	1573,302	3331,698	131,065	2361,399	28251,469	12339,140	20332,902	364,107	298,917	103,114	285,600
		Belgie	Česká repulika	Dánsko	Estonsko	Finsko	Francie	Itálie	Irsko	Kypr	Litva	Lotyšsko	Lucembursko

= údaj o zahraničním obchodu nenalezen

Maďarsko	Malta	Německo	Nizozemsko	Polsko	Portugalsko	Rakousko	Řecko	Slovensko	Slovinsko	Španělsko	Švédsko	Velká Británie	měna	
742,602	25,596	33366,100	22594,000	413,169		1260,100	991,229	336,166	176,400		3097,534	18639,578		Belgie
981,755	0,766	15930,662	1781,654	1878,219	125,675	2688,670	208,579	3427,679	283,381	906,293	490,265	2321,882	mil EUR	Česká repulika
155,462	24,317	11095,012	2749,853	916,699	259,446	609,006	448,027	91,447	56,853	1973,610	7441,944	4905,691	mil EUR	Dánsko
52,058	1,248	405,632	124,111	45,380	5,824	24,138	5,391	1,845	0,880	13,980	625,140	171,429	mil EUR	Estonsko
357,000	1,620	5491,000	2169,000	83,000	272,000	462,000	392,000	89,000	61,922	1297,000	4590,000	3740,000	mil EUR	Finsko
1953,000	530,000	47580,000	12503,000	3932,000	4300,000	3153,000	2820,000	650,000	955,000	32429,000	4367,000	30534,000	mil EUR	Francie
2870,000	382,670	35621,000	6100,000	4578,000	3112,000	5906,000	5546,000	1050,000	2326,000	17987,000	2549,000	6100,000	mil EUR	Itálie
136,600	22,127	6808,300	4216,500	257,900	311,400	327,300	309,700	84,192	42,265	2335,200	1184,900	13461,500	mil EUR	Irsko
	1,753	27,670	23,746	1,230	0,671	4,997	74,435	5,275	0,922	13,237	6,216	247,762	mil EUR	Kypr
41,159	1,101	653,575	225,050	222,045	10,803	20,565	56,397	9,137	1,607	57,974	264,841	418,912	mil EUR	Litva
5,420	0,349	375,881	82,260	37,640	9,714	12,517	3,618	8,257	2,291	21,104	266,924	393,168	mil EUR	Lotyšsko
42,000	0,700	2346,300	527,200	104,700	46,900	141,000	29,200	8,500	20,200	256,200	127,700	527,200	mil EUR	Lucembursko
	2,970	12921,238	1562,516	864,740	234,824	3086,393	157,051	749,428	312,897	1038,256	1237,010	1743,411	mil EUR	Maďarsko
7,724		245,851	28,248	0,724	3,529	1,603	1,742	1,050		10,474	4,790	186,449	mil EUR	Malta
12217,800	254,400		44404,400	15785,500	5150,600	21025,900	1502,900	7334,700	2426,900	16420,800	9472,500	31960,900	mil EUR	Německo
1322,000	45,450	36465,000		2765,000	1757,000	3343,000	203,000	328,453	219,463	8249,000	4464,000	25525,000	mil EUR	Nizozemsko
1149,652	8,883	15355,228	2137,453		371,556	809,050	142,286	775,454	160,758	1009,644	1719,091	2396,515	mil EUR	Polsko
124,632	5,461	6309,500	1170,000	14,782		357,600	96,245	24,787	16,726	5202,048	326,270	2302,111	mil EUR	Portugalsko
2626,300	14,512	33190,000	2427,300	979,700	437,000		137,400	1421,500	875,900	1405,300	1062,000	3126,700	mil EUR	Rakousko
695,893	9,900	1452,159	317,725	139,574	85,854	86,150		54,334	35,351	412,060	69,330	1010,132	mil EUR	Řecko
943,011	1,380	5969,863	522,628	925,150	38,798	1439,583	59,447		160,961	316,305	148,090	1017,538	mil EUR	Slovensko
174,873		2714,601	172,412	271,063	16,670	773,349	32,723	93,153		100,354	82,058	289,617	mil EUR	Slovinsko
813,053	41,325	32504,400	4389,000	261,772	12064,477	2017,800	1138,059	540,392	295,318		1227,046	9993,648	mil EUR	Španělsko
475,540	5,787	9070,120	4455,657	1495,339	486,829	940,888	501,844	189,475	114,837	2867,161		7019,236	mil EUR	Švédsko
897,997	183,369	34718,202	21411,655	1894,325	2313,679	1798,886	1629,698	424,866	292,218	12276,960	5804,443		mil EUR	Velká Británie
Maďarsko	Malta	Německo	Nizozemsko	Polsko	Portugalsko	Rakousko	Řecko	Slovensko	Slovinsko	Španělsko	Švédsko	Velká Británie		

 = údaj o zahraničním obchodu nenalezen

Příloha 2: Souhrnné údaje o státech EU

Charakteristika států EU – Belgie, Česká republika, Dánsko

Název:	Belgie		
Rozloha:	30 528 km ²	Počet obyvatel:	10 396 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	24
HDP na obyv.:	25 900	Vývoz:	225 700 mil. EUR
Saldo ZO:	17 600 mil. EUR	Dovoz:	208 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	75,6	průmysl:	22,2
		zemědělství:	4,0
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: chemický, potravinářský, ocelářský, textilní			
zemědělství: chov prasat, skotu, ovcí, pěstování ječmene, pšenice, lnu, chmele, brambor, cukrové řepy.			
Název:	Česká republika		
Rozloha:	78 867 km ²	Počet obyvatel:	10 211 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	24
HDP na obyv.:	15 420	Vývoz:	43 000 mil. EUR
Saldo ZO:	-2 200 mil. EUR	Dovoz:	45 200 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	56,1	průmysl:	39,4
		zemědělství:	4,5
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: chemický, železářský, strojírenský, sklářský, textilní			
zemědělství: chov skotu, prasat, pěstování ječmene, chmele, pšenice, brambor, cukrové řepy, ovoce, zeleniny, vinné révy			
Název:	Dánsko		
Rozloha:	43 098 km ²	Počet obyvatel:	5 398 tis.
Vstup do EU:	1973	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	14
HDP na obyv.:	27 310	Vývoz:	59 600 mil. EUR
Saldo ZO:	8 500 mil. EUR	Dovoz:	51 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	74,5	průmysl:	22,2
		zemědělství:	3,3
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: potravinářství, strojírenství, výroba nábytku, léků			
zemědělství: výroba masa a mléka, rybolov			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Estonsko, Finsko, Francie

Název:	Estonsko		
Rozloha:	45 227 km ²	Počet obyvatel:	1 351 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	6
HDP na obyv.:	10 560	Vývoz:	4 000 mil. EUR
Saldo ZO:	-1 700 mil. EUR	Dovoz:	5 700 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	61,6	průmysl:	32,3
		zemědělství:	6,1
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: těžba hořlavých břidlic, textilní, potravinářský, strojírenský, elektrotechnický, chemický zemědělství: chov mléčného skotu, prasat, pěstování ječmene, brambor, ovsa			
Název:	Finsko		
Rozloha:	338 147 km ²	Počet obyvatel:	5 220 tis.
Vstup do EU:	1995	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	14
HDP na obyv.:	24 580	Vývoz:	46 800 mil. EUR
Saldo ZO:	9 700 mil. EUR	Dovoz:	37 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	68,9	průmysl:	26,0
		zemědělství:	5,1
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: dřevařský, papírenský, strojírenství zemědělství: chov skotu, chov prasat, drůbeže, rybolov, pěstování obilí, brambor 35% exportu tvoří vývoz dřeva a výrobků ze dřeva			
Název:	Francie		
Rozloha:	549 087 km ²	Počet obyvatel:	59 901 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	78
HDP na obyv.:	25 270	Vývoz:	341 900 mil. EUR
Saldo ZO:	-3 300 mil. EUR	Dovoz:	345 200 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	74,2	průmysl:	21,7
		zemědělství:	4,1
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: letecký, automobilový, chemický, elektrotech., strojní, hutní, potravní, textilní zemědělství: pěstování pšenice, vinařství, chov skotu, lesnictví, rybolov			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Irsko, Itálie, Kypr

Název:	Irsko		
Rozloha:	70 273 km ²	Počet obyvatel:	4 028 tis.
Vstup do EU:	1973	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	13
HDP na obyv.:	29 360	Vývoz:	82 000 mil. EUR
Saldo ZO:	34 800 mil. EUR	Dovoz:	47 200 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	65,8	průmysl:	27,7
		zemědělství:	6,5
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: zpracovatelský, chemický, strojírenský zemědělství: pěstování ječmene, brambor, cukrové řepy, pšenice, chov skotu, prasat, drůbeže, ovčí, rybolov			
Název:	Itálie		
Rozloha:	301 336 km ²	Počet obyvatel:	57 888 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	78
HDP na obyv.:		Vývoz:	258 200 mil. EUR
Saldo ZO:	1 100 mil. EUR	Dovoz:	257 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	66,6	průmysl:	29,0
		zemědělství:	4,4
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: textilní, oděvní, potravinářský, strojírenský, automobilový, chemický zemědělství: pěstování vinné révy, oliv, cukrové řepy, obilí, brambor, ovoce, zeleniny, chov dobytka, rybolov			
Název:	Kypr		
Rozloha:	9 251 km ²	Počet obyvatel:	730 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	6
HDP na obyv.:	18 840	Vývoz:	400 mil. EUR
Saldo ZO:	-3 200 mil. EUR	Dovoz:	3 600 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	71,5	průmysl:	23,2
		zemědělství:	5,3
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: výroba cementu, textilu, obuvy, vína, dlaždic zemědělství: pěstování ječmene, citrusů, vinné révy, oliv, brambor, pšenice Největší příjem ekonomiky země tvoří turistika.			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Litva, Lotyšsko, Lucembursko

Název:	Litva		
Rozloha:	65 300 km ²	Počet obyvatel:	3 445 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	13
HDP na obyv.:	10 660	Vývoz:	2 600 mil. EUR
Saldo ZO:	-2 000 mil. EUR	Dovoz:	4 600 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	54,2	průmysl:	28,0
		zemědělství:	17,8
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: strojírenský, elektrotechn., textilní, potravinářský, stavba lodí, zpracování ropy zemědělství: chov skotu, prasat, pěstování zeleniny, obilí, cukrové řepy, brambor			
Název:	Lotyšsko		
Rozloha:	64 589 km ²	Počet obyvatel:	2 319 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	9
HDP na obyv.:	8 940	Vývoz:	6 100 mil. EUR
Saldo ZO:	-2 300 mil. EUR	Dovoz:	8 400 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	60,8	průmysl:	25,8
		zemědělství:	13,4
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: elektrotechnický, strojírenský, chemický, textilní, potravinářský zemědělství: chov skotu, pěstování ovsa, ječmene, žita, brambor			
Název:	Lucembursko		
Rozloha:	2586 km ²	Počet obyvatel:	452 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	6
HDP na obyv.:	46 370	Vývoz:	11 800 mil. EUR
Saldo ZO:	-2 600 mil. EUR	Dovoz:	14 400 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	77,2	průmysl:	21,5
		zemědělství:	1,3
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: elektrotechnický, ocelářský, chemický, sklářský zemědělství: pěstování pšenice, ovsa, ječmene, brambor, ovoce, vinné révy, chov skotu, ovcí, prasat, drůbeže			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Maďarsko, Malta, Německo

Název:	Maďarsko		
Rozloha:	93 030 km ²	Počet obyvatel:	10 117 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	24
HDP na obyv.:	13 370	Vývoz:	37 700 mil. EUR
Saldo ZO:	-4 400 mil. EUR	Dovoz:	42 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	62,3	průmysl:	31,9
		zemědělství:	5,8
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: chemický, elektrotechnický, potravinářský, železářský, strojírenský zemědělství: pěstování vinné révy, kukuřice, brambor, cukrové řepy, pšenice, chov skotu, drůbeže, ovcí, koní			
Název:	Malta		
Rozloha:	316 km ²	Počet obyvatel:	400 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	5
HDP na obyv.:	16 680	Vývoz:	2 000 mil. EUR
Saldo ZO:	-900 mil. EUR	Dovoz:	2 900 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	66,2	průmysl:	31,5
		zemědělství:	2,3
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: chemický, elektrotechnický, potravinářský, textilní zemědělství: pěstování pšenice, ječmene, brambor, zeleniny, ovoce Kamenitá půda - jen 20% potravinová soběstačnost.			
Název:	Německo		
Rozloha:	357 031 km ²	Počet obyvatel:	82 532 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	99
HDP na obyv.:	24 050	Vývoz:	661 600 mil. EUR
Saldo ZO:	129 700 mil. EUR	Dovoz:	531 900 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	70,4	průmysl:	27,2
		zemědělství:	2,4
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: automobilový, chemický, strojírenský, elektrotechnický, textilní, potravinářský zemědělství: pěstování brambor, obilí, ovoce, cukrová řepa, chov skotu Podle údajů světového ZO druhá ekonomicky nejsilnější země na světě.			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Nizozemsko, Polsko, Portugalsko

Název:	Nizozemsko		
Rozloha:	37 358 km ²	Počet obyvatel:	16 258 tis.
Vstup do EU:	1952	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	27
HDP na obyv.:	26 630	Vývoz:	260 000 mil. EUR
Saldo ZO:	27 700 mil. EUR	Dovoz:	232 300 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	77,8	průmysl:	18,9
		zemědělství:	3,3
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: loďářství, potravinářský, chemický, textilní, automobilový, letecký			
zemědělství: chov mléčného skotu, pěstování pšenice, ječmene, brambor, cukrové řepy, květin, cibulovin			
Název:	Polsko		
Rozloha:	312 685 km ²	Počet obyvatel:	38 191 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	54
HDP na obyv.:	10 340	Vývoz:	47 500 mil. EUR
Saldo ZO:	-12 900 mil. EUR	Dovoz:	60 400 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	53,0	průmysl:	28,6
		zemědělství:	18,4
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: chemický, potravinářský, strojírenský, loďářský, ocelářský, textilní			
zemědělství: pěstování pšenice, žita, ječmene, brambor, cukrové řepy, chov hosp. zvířat			
Název:	Portugalsko		
Rozloha:	91 910 km ²	Počet obyvatel:	10 475 tis.
Vstup do EU:	1986	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	24
HDP na obyv.:	16 740	Vývoz:	27 700 mil. EUR
Saldo ZO:	-12 200 mil. EUR	Dovoz:	39 900 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	55,1	průmysl:	32,3
		zemědělství:	12,6
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: textilní, potravinářský, strojírenský, dřevařský, chemický			
zemědělství: pěstování vinné révy, oliv, brambor, rýže, kukuřice, pšenice, chov skotu, rybářství			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU –Rakousko, Řecko, Slovensko

Název:	Rakousko		
Rozloha:	83 871 km ²	Počet obyvatel:	8 140 tis.
Vstup do EU:	1995	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	18
HDP na obyv.:	26 990	Vývoz:	84 700 mil. EUR
Saldo ZO:	-2 000 mil. EUR	Dovoz:	86 700 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	63,4	průmysl:	23,8
		zemědělství:	12,9
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: hutnický, strojírenský, chemický, potravinářský, textilní, sklářský			
zemědělství: pěstování ječmene, žita, brambor, cukrové řepy, pšenice, chov skotu, mlékařství			
Název:	Řecko		
Rozloha:	131 957 km ²	Počet obyvatel:	11 041 tis.
Vstup do EU:	1981	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	24
HDP na obyv.:	17 800	Vývoz:	11 700 mil. EUR
Saldo ZO:	-27 500 mil. EUR	Dovoz:	39 200 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	60,6	průmysl:	23,4
		zemědělství:	16,0
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: potravinářský, chemický, strojírenský, výroba cementu, textilu, těžební			
zemědělství: pěstování ječmene, vinné révy, ovoce, oliv, brambor, cukrové řepy, pšenice, chov drůbeže, ovcí, koz, prasat, skotu.			
Název:	Slovensko		
Rozloha:	49 030 km ²	Počet obyvatel:	5 380 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	14
HDP na obyv.:	11 740	Vývoz:	19 300 mil. EUR
Saldo ZO:	-600 mil. EUR	Dovoz:	19 900 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	61,5	průmysl:	34,1
		zemědělství:	4,4
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: strojírenský, chemický, energetický			
potravinářský: pěstování obilí, brambor, cukrové řepy, chov skotu, prasat, ovcí, drůbeže			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Slovinsko, Španělsko, Švédsko

Název:	Slovinsko		
Rozloha:	20 273 km ²	Počet obyvatel:	1 996 tis.
Vstup do EU:	2004	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	7
HDP na obyv.:	17 200	Vývoz:	11 300 mil. EUR
Saldo ZO:	-900 mil. EUR	Dovoz:	12 200 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	52,2	průmysl:	36,9
		zemědělství:	10,9
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: strojírenský, automobilový, chemický			
zemědělství: pěstování kukuřice, brambor, pšenice, ovoce, chov prasat, ovčí, skotu			
Název:	Španělsko		
Rozloha:	505 320 km ²	Počet obyvatel:	42 345 tis.
Vstup do EU:	1986	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	54
HDP na obyv.:	21 250	Vývoz:	134 100 mil. EUR
Saldo ZO:	-43 600 mil. EUR	Dovoz:	177 700 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	65,2	průmysl:	29,1
		zemědělství:	5,7
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: automobilový, chemický, textilní, potravinářský, strojírenský, těžební			
zemědělství: pšenice, ječmen, brambory, citrusy, vinná réva, olivy, chov ovčí			
Název:	Švédsko		
Rozloha:	410 335 km ²	Počet obyvatel:	8 976 tis.
Vstup do EU:	1995	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	19
HDP na obyv.:	25 360	Vývoz:	89 500 mil. EUR
Saldo ZO:	16 400 mil. EUR	Dovoz:	73 100 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	74,9	průmysl:	22,8
		zemědělství:	2,3
Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:			
průmysl: ocelářství, strojírenství, těžební, elektrotechnický, chemický			
zemědělství: pěstování pšenice, ječmene, ovsa, brambor, cukrové řepy, chov skotu, lesnictví, rybolov			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Charakteristika států EU – Velká Británie

Název:	Velká Británie		
Rozloha:	243 820 km ²	Počet obyvatel:	59 673 tis.
Vstup do EU:	1973	Počet hlasů v Evropském parlamentu:	78
HDP na obyv.:	26 490	Vývoz:	269 300 mil. EUR
Saldo ZO:	-76 200 mil. EUR	Dovoz:	345 500 mil. EUR
Struktura celkové zaměstnanosti (%):			
služby:	80,4	průmysl:	18,7
		zemědělství:	0,9
<u>Nejvýznamější odvětví národního hospodářství:</u> průmysl: automobilový, lodní, textilní, ocelářský, chemický, elektrotechnický zemědělství: chov ovcí, skotu, prasat, drůbeže, rybolov, pěstování brambor, ječmene, pšenice, cukrové řepy			

Zdroje:

Údaje jsou aktuální pro rok 2003

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsireni

<http://eu-eu.euweb.cz/>

Jansová, 2004

Příloha 3: Tabulka multikolinearit vypočtená metodou SWA

ČR ↔ Itálie	0,75682
ČR ↔ Maďarsko	0,96008
Dánsko ↔ Lucembursko	0,83032
Francie ↔ Itálie	0,95181
Itálie ↔ Maďarsko	0,75531
Malta ↔ Řecko	0,76888
Malta ↔ Španělsko	0,83631
Nizozemsko ↔ Polsko	0,83254
Nizozemsko ↔ Rakousko	0,82186
Nizozemsko ↔ Švédsko	0,76224
Nizozemsko ↔ VB	0,80947
Polsko ↔ Rakousko	0,98231
Polsko ↔ Slovensko	0,88614
Polsko ↔ Slovinsko	0,82809
Rakousko ↔ Slovensko	0,90939
Rakousko ↔ Slovinsko	0,81833
Řecko ↔ Slovinsko	0,76152
Řecko ↔ Španělsko	0,77850
Španělsko ↔ VB	0,81557

1 Lucembursko	HDP na obyv.: 46 370
2 Irsko	HDP na obyv.: 29 360
3 Dánsko	HDP na obyv.: 27 310
4 Rakousko	HDP na obyv.: 26 990
5 Nizozemsko	HDP na obyv.: 26 630
6 Velká Británie	HDP na obyv.: 26 490
7 Belgie	HDP na obyv.: 25 900
8 Švédsko	HDP na obyv.: 25 360
9 Francie	HDP na obyv.: 25 270
10 Finsko	HDP na obyv.: 24 580
11 Německo	HDP na obyv.: 24 050
12 Španělsko	HDP na obyv.: 21 250
13 Kypr	HDP na obyv.: 18 840
14 Řecko	HDP na obyv.: 17 800
15 Slovinsko	HDP na obyv.: 17 200
16 Portugalsko	HDP na obyv.: 16 740
17 Malta	HDP na obyv.: 16 680
18 Česká republika	HDP na obyv.: 15 420
19 Maďarsko	HDP na obyv.: 13 370
20 Slovensko	HDP na obyv.: 11 740
21 Litva	HDP na obyv.: 10 660
22 Estonsko	HDP na obyv.: 10 560
23 Polsko	HDP na obyv.: 10 340
24 Lotyšsko	HDP na obyv.: 8 940
25 Itálie	HDP na obyv.:

1 Německo	Vývoz: 661 600 mil. EUR
2 Francie	Vývoz: 341 900 mil. EUR
3 Velká Británie	Vývoz: 269 300 mil. EUR
4 Nizozemsko	Vývoz: 260 000 mil. EUR
5 Itálie	Vývoz: 258 200 mil. EUR
6 Belgie	Vývoz: 225 700 mil. EUR
7 Španělsko	Vývoz: 134 100 mil. EUR
8 Švédsko	Vývoz: 89 500 mil. EUR
9 Rakousko	Vývoz: 84 700 mil. EUR
10 Irsko	Vývoz: 82 000 mil. EUR
11 Dánsko	Vývoz: 59 600 mil. EUR
12 Polsko	Vývoz: 47 500 mil. EUR
13 Finsko	Vývoz: 46 800 mil. EUR
14 Česká republika	Vývoz: 43 000 mil. EUR
15 Maďarsko	Vývoz: 37 700 mil. EUR
16 Portugalsko	Vývoz: 27 700 mil. EUR
17 Slovensko	Vývoz: 19 300 mil. EUR
18 Lucembursko	Vývoz: 11 800 mil. EUR
19 Řecko	Vývoz: 11 700 mil. EUR
20 Slovinsko	Vývoz: 11 300 mil. EUR
21 Lotyšsko	Vývoz: 6 100 mil. EUR
22 Estonsko	Vývoz: 4 000 mil. EUR
23 Litva	Vývoz: 2 600 mil. EUR
24 Malta	Vývoz: 2 000 mil. EUR
25 Kypr	Vývoz: 400 mil. EUR

1 Německo	Dovoz: 531 900 mil. EUR
2 Velká Británie	Dovoz: 345 500 mil. EUR
3 Francie	Dovoz: 345 200 mil. EUR
4 Itálie	Dovoz: 257 100 mil. EUR
5 Nizozemsko	Dovoz: 232 300 mil. EUR
6 Belgie	Dovoz: 208 100 mil. EUR
7 Španělsko	Dovoz: 177 700 mil. EUR
8 Rakousko	Dovoz: 86 700 mil. EUR
9 Švédsko	Dovoz: 73 100 mil. EUR
10 Polsko	Dovoz: 60 400 mil. EUR
11 Dánsko	Dovoz: 51 100 mil. EUR
12 Irsko	Dovoz: 47 200 mil. EUR
13 Česká republika	Dovoz: 45 200 mil. EUR
14 Maďarsko	Dovoz: 42 100 mil. EUR
15 Portugalsko	Dovoz: 39 900 mil. EUR
16 Řecko	Dovoz: 39 200 mil. EUR
17 Finsko	Dovoz: 37 100 mil. EUR
18 Slovensko	Dovoz: 19 900 mil. EUR
19 Lucembursko	Dovoz: 14 400 mil. EUR
20 Slovinsko	Dovoz: 12 200 mil. EUR
21 Lotyšsko	Dovoz: 8 400 mil. EUR
22 Estonsko	Dovoz: 5 700 mil. EUR
23 Litva	Dovoz: 4 600 mil. EUR
24 Kypr	Dovoz: 3 600 mil. EUR
25 Malta	Dovoz: 2 900 mil. EUR

1 Německo	Saldo ZO: 129 700 mil. EUR
2 Irsko	Saldo ZO: 34 800 mil. EUR
3 Nizozemsko	Saldo ZO: 27 700 mil. EUR
4 Belgie	Saldo ZO: 17 600 mil. EUR
5 Švédsko	Saldo ZO: 16 400 mil. EUR
6 Finsko	Saldo ZO: 9 700 mil. EUR
7 Dánsko	Saldo ZO: 8 500 mil. EUR
8 Itálie	Saldo ZO: 1 100 mil. EUR
9 Slovensko	Saldo ZO: -600 mil. EUR
10 Malta	Saldo ZO: -900 mil. EUR
11 Slovinsko	Saldo ZO: -900 mil. EUR
12 Estonsko	Saldo ZO: -1 700 mil. EUR
13 Litva	Saldo ZO: -2 000 mil. EUR
14 Rakousko	Saldo ZO: -2 000 mil. EUR
15 Česká republika	Saldo ZO: -2 200 mil. EUR
16 Lotyšsko	Saldo ZO: -2 300 mil. EUR
17 Lucembursko	Saldo ZO: -2 600 mil. EUR
18 Kypr	Saldo ZO: -3 200 mil. EUR
19 Francie	Saldo ZO: -3 300 mil. EUR
20 Maďarsko	Saldo ZO: -4 400 mil. EUR
21 Portugalsko	Saldo ZO: -12 200 mil. EUR
22 Polsko	Saldo ZO: -12 900 mil. EUR
23 Řecko	Saldo ZO: -27 500 mil. EUR
24 Španělsko	Saldo ZO: -43 600 mil. EUR
25 Velká Británie	Saldo ZO: -76 200 mil. EUR

Údaje za rok 2003

Příloha 4: Pořadí států EU v ekonomických ukazatelích

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/eu_po_rozsiren